

Institutul Național de Cercetări Economice

TENDINȚE în ECONOMIA MOLDOVEI

Nr. 43 (trim. III) 2021

ISSN 1857-3126

Chișinău

ISSN 1857-3126

ECHIPA TEM:

Alexandru Stratan, Alina Ianioglo, Alexandru Ceban, Olga Timofei, Viorica Popa, Tatiana Iațișin, Alexandra Novac, Tatiana Colesnicova, Mihail Ciobanu

Publicația este elaborată cu suportul financiar al proiectelor de cercetare din cadrul Programului de Stat (2020-2023):

1. Proiectul 20.80009.0807.16 Elaborarea instrumentelor economice noi de evaluare și stimulare a competitivității agriculturii Republicii Moldova pentru anii 2020-2023.
2. Proiectul 20.80009.0807.21 Migrația, schimbări demografice și politici de stabilizare a situației.
3. Proiectul 20.80009.0807.22 Dezvoltarea mecanismului de formare a economiei circulare în Republica Moldova.
4. Proiectul 20.80009.0807.29 Perfecționarea mecanismelor de aplicare a instrumentelor inovatoare orientate spre creșterea durabilă a bunăstării populației Republicii Moldova.
5. Proiectul 20.80009.1606.38 Evaluarea multidimensională și dezvoltarea ecosistemului antreprenorial la nivel național și regional în vederea impulsării sectorului IMM în Republica Moldova.

Echipa **TEM** este recunoscătoare pentru cooperare instituțiilor publice din Republica Moldova: Ministerul Economiei, Ministerul Finanțelor, Banca Națională a Moldovei, Biroul Național de Statistică.

Toate drepturile sunt rezervate. Nici o informație din această publicație nu poate fi retipărită sau reprodusă sub nici o formă fără permisiunea scrisă a INCE.

Institutul Național de Cercetări Economice

Pentru informații adiționale Vă rugăm să ne contactați:

Institutul Național de Cercetări Economice

2064, RM, Chișinău, Str. Ion Creangă, 45

Tel: (+ 373 22) 50-11-00, Fax: (+ 373 22) 74-37-94

e-mail: info@ince.md, web site: www.ince.md

CUPRINS

Principalele evenimente politice, economice și sociale din Republica Moldova	9
Rezumatul ediției	14
Capitolul I. PRODUCȚIA	19
Capitolul II. PREȚURI, RATE DE SCHIMB ȘI POLITICA MONETARĂ	29
Capitolul III. FINANȚE	37
Capitolul IV. SECTORUL EXTERN	50
Capitolul V. MEDIUL DE AFACERI	62
Capitolul VI. SECTORUL SOCIAL	64
ANEXE STATISTICE	72

DATE GENERALE

Denumirea oficială	REPUBLICA MOLDOVA
Capitala	Chișinău
Președinte	Maia Sandu
Președintele Parlamentului	Igor Grosu (Zinaida Greceanîi - pînă la 26 iulie 2021)
Prim-ministru	Natalia Gavrilița (Aureliu Ciocoi - Prim-ministrul interimar pînă la 6 august 2021)
Parlamentul Republicii Moldova	101 deputați: Frațiunea parlamentară "Partidul Acțiune și Solidaritate" - 63, Frațiunea parlamentară a Blocului Comuniștilor și Socialiștilor - 32, Frațiunea parlamentară a Partidului Politic "ȘOR" - 6.
Obținerea independenței	27 august 1991
Suprafața	33,8 mii km ²
Unități administrative	32 raioane, 13 municipii, UTA Găgăuzia, Unitățile administrative-teritoriale din stînga Nistrului
Populația stabilă	3542,7 mii locuitori (la începutul anului 2019)
Populația cu reședință obișnuită	2597,1 mii locuitori (la începutul anului 2021)
Principalele religii	ortodoxă (93,34%), protestantă (1,98%), creștină de rit vechi (0,15%), catolică (0,14%), etc.
Moneda națională	Leu moldovenesc (cursul mediu de schimb, trimestrul III, 2021: 1 USD = 17,6 MDL; 1 EUR = 20,1 MDL)

ABREVIERI

ACECL	Acordul Central European al Comerțului Liber
ACR	Avantajul Comparativ Relevat
AGCS	Acordul General asupra Comerțului cu Servicii
AHPCC	Analiza hazardului și punctul critic de control
AID	Asociația Internațională pentru Dezvoltare
ALSAC	Acordul de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător
ATP	Preferințe Comerciale Autonome
APC	Acordul de Parteneriat și Cooperare
BERD	Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare
BIM	Biroul Internațional al Muncii
BMA	Biroul Migrație și Azil
BNM	Banca Națională a Moldovei
BPN	Bugetul Public Național
BNS	Biroul Național de Statistică
BPA	Bune practici agricole
BTC	Bariere Tehnice în Comerț
CBN	Certificatele Băncii Naționale
CE	Comisia Europeană
CFA	Consumul Final al Autorităților Publice
CFP	Consumul Final al Populației
CNPF	Comisia Națională a Pieței Financiare
CNT	Capital Normativ Total
CPE	Coefficientul Protecției Efective
CSCI	Clasificatorul Standard de Comerț Internațional
CSI	Comunitatea Statelor Independente
CT	Contingent Tarifar
DPI	Drepturile Proprietății Intelectuale
DST	Drepturi Speciale de Tragere
EAD	Echivalent ad-valorem
FMI	Fondul Monetar Internațional
INCE	Institutul Național de Cercetări Economice
IHH	Indicele Herfindahl-Hirschman

IMM	Întreprinderi Mici și Mijlocii
IPC	Indicele Prețurilor de Consum
IPP	Indicele Prețului de Producție
IPPI	Indicele Prețurilor Producției Industriale
ISD	Investiții Străine Directe
IVF	Indicele Volumului Fizic
IVU	Indicele Valorii Unitare
MAIA	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare
MAIB	Moldova Agroindbank
MDL	Leu Moldovenesc
MF	Ministerul Finanțelor
MSF	Măsuri sanitare și fitosanitare
NCMF	Națiunea cea mai Favorizată
NEER	Rata Nominală Efectivă de Schimb
NPC	Coeficientul Protecției Nominale
OCEMN	Organizația Cooperării Economice a Mării Negre
ODIMM	Organizația pentru Dezvoltarea Întreprinderilor Mici și Mijlocii
OIM	Organizația Internațională a Migrației
OMC	Organizația Mondială a Comerțului
ONU	Organizația Națiunilor Unite
PIB	Produsul Intern Brut
RC	Rata de concentrare
REER	Rata Reală Efectivă de Schimb
SGP	Sistemul Generalizat de Preferințe
TEM	Tendințe în Economia Moldovei
TN	Transnistria
TVA	Taxa pe Valoare Adăugată
UE	Uniunea Europeană
USD	Dolar SUA
UTA	Unitate teritorial-administrativă
VAB	Valoare Adăugată Brută
VMS	Valorile Mobiliare de Stat

TABELE

- Tabelul 1.1. Activitatea sectorului industrial în ianuarie – septembrie 2021
- Tabelul 1.2. Principalele tipuri ale producției animaliere, ianuarie – septembrie 2021, %
- Tabelul 1.3. Structura investițiilor în active imobilizate în perioada ianuarie – septembrie 2021
- Tabelul 1.4. Structura investițiilor în active imobilizate pe surse de finanțare în perioada ianuarie – septembrie 2021
- Tabelul 1.5. Volumul mărfurilor transportate în perioada ianuarie – septembrie 2021
- Tabelul 1.6. Numărul de pasageri transportați pe moduri de transport public ianuarie – septembrie 2021
- Tabelul 1.7. Turiști și excursioniști participanți la turismul organizat prin intermediul agențiilor de turism și a turoperatorilor
- Tabelul 4.1 Balanța de plăți a Republicii Moldova (conform MBP6), agregate principale (mil. USD)
- Tabelul 5.1. Indicii de creștere a numărului de întreprinderi înregistrate și radiate în T II 2016-2021 față de perioada similară a anului precedent, %

FIGURI

- Figura 1.1. Evoluția PIB în ianuarie-septembrie 2009-2021,%
- Figura 1.2. Contribuția componentelor de resurse la formarea PIB în ianuarie - septembrie 2021 și la creșterea acestuia față de ianuarie - septembrie 2021, %
- Figura 1.3. Contribuția componentelor de utilizări la formarea PIB în perioada ianuarie - septembrie 2021 și la creșterea acestuia față de ianuarie - septembrie 2020, %
- Figura 1.4. Indicii producției industriale în ianuarie-septembrie 2009-2021,%
- Figura 1.5. Evoluția volumului producției agricole în ianuarie-septembrie 2009-2021,%
- Figura 1.6. Indicele roadei medii la hectar la principalele culturi agricole în primele 9 luni ale anului 2021, față de perioada similară a anului precedent, %
- Figura 2.1.1. Ritmul anual de creștere a IPC
- Figura 2.1.2. Ritmul anual de creștere al IPC și inflației de bază, %
- Figura 2.1.3. Ritmul anual de creștere a prețurilor producției industriale și a componentelor sale, %
- Figura 2.1.4. Ritmul anual de creștere a prețurilor la combustibili, %
- Figura 2.1.5. Evoluția cursului nominal de schimb mediu lunar al MDL comparativ cu USD și EURO
- Figura 2.2.1. Evoluția ratelor la instrumentele de politică monetară ale Băncii Naționale a Moldovei
- Figura 2.2.2. Structura masei monetare M3 în perioada anilor 2019-2021, %
- Figura 3.1.1. Dinamica veniturilor și a cheltuielilor publice în anul 2021, mil. MDL, %
- Figura 3.1.2. Structura veniturilor în BPN în 2021, mil. MDL, %
- Figura 3.1.3. Executarea bugetului de stat în trimestrul III, 2021, mil. MDL
- Figura 3.1.4. Structura cheltuielilor în BPN în trimestrul III, 2021, %
- Figura 3.1.5. Deficitul finanțelor publice, mil. MDL
- Figura 3.1.6. Datoria sectorului public, mil. MDL
- Figura 3.1.7. Dinamica și ponderea datoriei de stat în anul 2021

- Figura 3.2.1. Evoluția calității activului bancar
- Figura 3.2.2. Evoluția portofoliului de credite, mil.MDL
- Figura 3.2.3. Volumul creditelor noi acordate după valute, mil.MDL
- Figura 3.2.4. Evoluția creditelor după valuta în care sunt acordate și categoria debitorilor
- Figura 3.2.5. Evoluția calității capitalului bancar
- Figura 3.2.6. Nivelul lichidității sectorului bancar
- Figura 3.2.7. Evoluția rentabilității și profitabilității bancare
- Figura 3.2.8. Evoluția creditelor neperformante în sectorul bancar
- Figura 3.2.9. Evoluția structurii depozitelor atrase de bănci
- Figura 3.2.10. Evoluția marjei bancare nete, a ratelor medii ale dobânzii la depozite și la credite noi atrase în MDL și valută străină, %
- Figura 3.2.11. Dinamica activității OCN în al III-lea trimestru 2020-2021, mld. MDL
- Figura 4.1. Poziția investițională internațională în dinamică, pe trimestre, mil.USD
- Figura 4.2. Investițiile directe, capital propriu acumulat pentru trimestrul III, a anului 2021 pe activități economice, %
- Figura 4.3. Transferuri de mijloace bănești din străinătate în favoarea persoanelor fizice efectuate prin băncile din Republica Moldova pe trimestre, în anii 2015-2021, mil.USD
- Figura 4.4. Tendințele exportului, importului și soldul balanței comerciale, în perioada ianuarie-septembrie 2021, mil. USD
- Figura 4.5. Structura exportului de mărfuri pe grupe de țări, în perioada ianuarie-septembrie 2021, %
- Figura 4.6. Principalele țări partenere ale Republicii Moldova, în perioada ianuarie-septembrie 2021, %
- Figura 4.7. Exporturile cu mărfuri pe principale secțiuni, în perioada ianuarie-septembrie a. 2021, %
- Figura 4.8. Importurile cu mărfuri pe grupe de țări, în perioada ianuarie-septembrie aa.2016-2021, %
- Figura 4.9. Principalii parteneri comerciali, ponderea în total import în perioada ianuarie-septembrie a. 2021, %
- Figura 4.10. Structura importurilor, pe secțiuni de mărfuri în perioada ianuarie-septembrie a. 2021, %
- Figura 5.1. Evoluția numărului de întreprinderi înregistrate și radiate în T II 2016-2021, unit.
- Figura 5.2. Dinamica numărului net de întreprinderi nou create în Registrul de Stat, T II 2016-2021
- Figura 6.1. Mișcarea naturală a populației în perioada T I 2019 – T III 2021, pe trimestre
- Figura 6.2. Evoluțiile numărului populației ocupate, al șomerilor și a ratelor de ocupare și a șomajului populației de 15 ani și peste, în T III din anii 2016-2021
- Figura 6.3. Dinamica salariului nominal în sectorul bugetar și în cel real în perioada T I 2018 – T III 2021, MDL

PRINCIPALELE EVENIMENTE POLITICE, ECONOMICE ȘI SOCIALE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Trimestrul III al anului 2021 a fost marcat de o serie de evenimente importante atât de ordin politic, cât și economic și social

5 iulie

Ministerul Finanțelor și Agenția de Dezvoltare Regională Centru (ADR Centru) au semnat Acordul adițional de implementare pentru proiectul „Îmbunătățirea infrastructurii de apă în Moldova Centrală, faza II”. Documentul este în conformitate cu prevederile Acordului Suplimentar de Finanțare și Acordului de Grant, încheiate la 12 ianuarie 2021, între Banca germană Kreditanstalt für Wiederaufbau (KfW), Republica Moldova și ADR Centru. Contribuția financiară nerambursabilă oferită de KfW este în valoare de 10 mil. EUR. Scopul proiectului constă în îmbunătățirea condițiilor de trai ale populației prin minimizarea riscurilor pentru sănătate și utilizarea eficientă a resurselor naturale prin dezvoltarea/extinderea serviciilor de alimentare cu apă în cazul dat a circa 5 localități rurale la apeductul Chișinău-Strășeni-Călărași.

11 iulie

Au avut loc alegeri parlamentare anticipate, fiind cel de-al XI-lea scrutin parlamentar de la declararea independenței. La alegeri au participat 1 480 965 de alegători, rata participării fiind de 52,3%. În buletinul de vot au fost înregistrați 23 de concurenți electorali, dintre care două blocuri electorale, 20 de partide politice și un candidat independent. Partidul Acțiune și Solidaritate a acumulat 52,8% din voturi, fiind urmat de Blocul Comuniștilor și Socialiștilor - 27,2% și Partidul Politic „Șor” – 5,8%.

26 iulie

A avut loc ședința de constituire a Parlamentului de legislatura a XI-a, la care și-au înregistrat prezența 91 din 101 de deputați aleși. Ședința a fost prezidată de cel mai în vârstă deputat, Eduard Smirnov.

29 iulie

Au fost constituite trei fracțiuni parlamentare: Frațiunea Partidului Politic „Partidul Acțiune și Solidaritate” cu 63 de deputați, Frațiunea „Blocul Comuniștilor și Socialiștilor” cu 32 de deputați și Frațiunea parlamentară a Partidului Politic „Șor” cu 6 deputați în componența sa. Igor Grosu a fost ales Președinte al Parlamentului de legislatura a XI-a.

30 iulie

Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură a semnat contracte de finanțare în sumă de 12,5 mil. MDL pentru proiecte de îmbunătățire a nivelului de trai și de muncă în mediul rural. Documentele au fost semnate cu reprezentanții a 11 primării, care au aplicat pentru finanțare în cadrul celui de-al treilea apel. Proiectele vizează renovarea/reabilitarea clădirilor publice, achiziționarea de vehicule și echipament de dezăpezire și întreținere a spațiilor verzi, reabilitarea drumurilor publice și extinderea/reabilitarea sistemelor de canalizare.

30 iulie

Comitetul executiv al Băncii Naționale a Moldovei a decis cu vot unanim majorarea ratei de bază aplicată la principalele operațiuni de politică monetară pe termen scurt cu 1,0 p.p. până la 3,65% anual. De asemenea au crescut cu 1,0 p.p. ratele de dobândă la creditele overnight până la nivelul de 6,15% și ratele de dobândă la depozitele overnight până la nivelul de 1,15%. Norma rezervelor obligatorii din mijloacele atrase în lei moldovenești și în valută neconvertibilă se menține la nivelul actual de 26,0% din baza de calcul. S-a decis menținerea normei rezervelor obligatorii din mijloacele atrase în valută liber convertibilă în mărime de 30,0% din baza de calcul.

6 august

Prim-ministrul Natalia Gavrilița și noul Cabinet de miniștri au primit votul de investitură din partea Legislativului și au depus jurământul în fața președintelui Republicii Moldova, Maia Sandu. Noul Cabinet de miniștri va avea 13 ministere: Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, Ministerul Mediului, Ministerul Apărării, Ministerul Economiei, Ministerul Educației și Cercetării, Ministerul Culturii, Ministerul Finanțelor, Ministerul Justiției, Ministerul Sănătății și Ministerul Muncii și Protecției Sociale.

12 august

Guvernul a aprobat alocarea a 960 mii MDL din bugetul de stat pentru susținerea programelor raionale și municipale de granturi, destinate organizațiilor de tineret și grupurilor de inițiativă ale tinerilor. Proiectul vine în contextul Zilei Internaționale a Tineretului și are drept scop sporirea nivelului de activism civic, dezvoltarea abilităților antreprenoriale în rândul tinerilor, promovarea activității de voluntariat ș.a. Subvențiile din partea statului vor ajunge la autoritățile locale din 15 raioane și municipii din țară, care, la rândul lor, le vor redistribui organizațiilor de tineret.

19 august

Republica Moldova va obține un grant din partea Japoniei, în valoare de 100 mil. JPY, echivalentul a circa 800 mii EUR. Executivul a aprobat proiectul de lege privind ratificarea Acordului de grant, întocmit prin schimb de note, dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Japoniei. Grantul oferit de Guvernul Japoniei va contribui la fortificarea capacităților sistemului de sănătate al Republicii Moldova prin procurarea echipamentelor, produselor sau serviciilor medicale.

24 august

Parlamentul a aprobat în lectura a doua Proiectul de modificare a Legii privind piața produselor petroliere. Documentul prevede că Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică (ANRE) va stabili prețurile maxime de comercializare cu amănuntul a produselor petroliere principale de tip standard în fiecare zi lucrătoare. Prețurile maxime de comercializare cu amănuntul a produselor petroliere principale de tip standard se vor publica pe pagina web oficială a agenției. În același timp, ANRE va elabora Metodologia de calcul și aplicare a prețurilor la produsele petroliere în conformitate cu Normele generale de calcul și aplicare a prețurilor la produsele petroliere principale de tip standard. Totodată, capacitatea obligatorie de depozitare pe care trebuie să o îndeplinească un importator se micșorează de 5 ori de la 5000 m³ la 1000 m³.

24 august

Legislativul a aprobat, în lectura finală Proiectul de lege cu privire la Codul vamal. Noul Cod vamal a fost adoptat în vederea sistematizării legislației vamale a Republicii Moldova, care cuprinde actualul Cod vamal, Legea cu privire la tariful vamal și Legea cu privire la introducerea și scoaterea bunurilor de pe teritoriul Republicii Moldova de către persoane fizice. Astfel Codul vamal va conține 11 titluri, fiecare titlu fiind împărțit în capitole, iar acestea – în secțiuni. Noul Cod vamal va intra în vigoare la 1 ianuarie 2023.

25 august

Guvernul a aprobat un nou Cod al transportului feroviar. Noul Cod prevede restructurarea sectorului feroviar, excluderea monopolului, liberalizarea serviciilor de transport feroviar, crearea unui climat investițional echitabil în ramură, etc. Totodată, va fi instituită Autoritatea Feroviară ca organ de control și monitorizare a sectorului. Statul va avea dreptul să examineze posibilitatea compensării unor cheltuieli și investiții efectuate de operatorii de transport feroviar de pasageri, prin subvenționarea acestora. Pe lângă aceasta, vor fi stabilite mecanisme mai riguroase de protecție a drepturilor pasagerilor, astfel asigurând calitatea serviciilor de transport.

25 august

Executivul a aprobat Conceptul serviciului guvernamental de livrare (MDelivery), prin intermediul căruia cetățenii Republicii Moldova vor putea primi la locul de reședință acte și alte documente solicitate de la instituțiile de stat. Platforma informațională MDelivery va fi dezvoltată prin conexiunea celor trei subiecți: prestatorul serviciului public, beneficiarul serviciului public și furnizorul de servicii poștale. Platforma dată va diminua costurile și va eficientiza procesul de livrare a rezultatului serviciului public spre beneficiar. Costurile anuale pentru administrarea serviciului MDelivery se estimează la circa 400 mii MDL, care vor fi acoperite din contul bugetului de stat, prin finanțarea centralizată a Instituției publice „Agenția de Guvernare Electronică”.

28 august

Natalia Gavrilița și Denys Shmyhal au semnat Protocolul cu privire la amendarea Acordului privind comerțul liber dintre Guvernul Republicii Moldova și Cabinetul de Miniștri al Ucrainei. Se așteaptă că documentul va facilita investițiile. Astfel, producătorii autohtoni vor putea importa materii prime și componente originare din Ucraina pentru a le prelucra în Republica Moldova, iar ulterior vor exporta produsul final în statele membre UE, însoțindu-l de certificatele de origine moldovenească fără taxă sau cu taxa vamală redusă, conform regimului preferențial existent.

3 septembrie

În vederea atenuării riscurilor și presiunilor proinflaționiste, Comitetul executiv al Băncii Naționale a Moldovei a decis cu vot unanim majorarea ratei de bază aplicată la principalele operațiuni de politică monetară pe termen scurt cu 1,0 p.p. până la 4,65% anual. De asemenea au crescut cu 1,0 p.p. ratele de dobândă la creditele overnight până la nivelul de 7,15% și ratele de dobândă la depozitele overnight până la nivelul de 2,15%. Norma rezervelor obligatorii din mijloacele atrase în lei moldovenești și în valută neconvertibilă se menține la nivelul actual de 26,0% din baza de calcul. S-a decis menținerea normei rezervelor obligatorii din mijloacele atrase în valută liber convertibilă în mărime de 30,0% din baza de calcul.

8 septembrie

Cabinetul de miniștri a aprobat Hotărârea privind instituirea Sistemului informațional „Registrul de stat al serviciilor publice”. Astfel, serviciile publice prestate de autoritățile din republică vor fi înregistrate într-un sistem informațional, care va fi administrat în mod transparent și cu maximă comoditate pentru beneficiari – cetățeni și mediul de afaceri. Sistemul dat va permite îmbunătățirea și eficientizarea procesului de prestare a serviciilor publice și constituirea unei baze informaționale pentru dezvoltarea Portalului guvernamental unic al serviciilor publice. Pentru primul an de creare a Registrului vor fi alocate mijloace în valoare de aproximativ 1,8 mil. MDL din Proiectul „Modernizarea serviciilor guvernamentale”, implementat de Agenția de Guvernare Electronică cu suportul Grupului Banca Mondială. Costurile anuale pentru administrarea Registrului de stat al serviciilor publice sunt estimate la circa 300 mii MDL, care vor fi alocați din bugetul de stat prin finanțarea centralizată a Agenției de Guvernare Electronică.

8 septembrie

Guvernul a aprobat majorarea pensiei minime pentru limita de vârstă la 2000 MDL și indexarea pensiilor cu 3,86% de la 1 octombrie curent. Majorarea de pensii este acoperită din contul bugetului național. Costul creșterii de pensii este de 521 mil. MDL în 2021 și se estimează a fi de 2,1 mlrd. MDL în anul 2022.

14 septembrie

Comisia Europeană a aprobat debursarea grantului în valoare de 36 mil. EUR pentru Republica Moldova. Resursele financiare sunt destinate combaterii pandemiei COVID-19, și anume redresării economice și realizării reformelor. Suma debursată vine ca suport direct bugetului și este parte a Planului de recuperare economică pentru Moldova în valoare de 600 mil. EUR, care va ajunge în bugetul statului în decurs de trei ani sub formă de granturi, credite, garanții și asistență macrofinanciară.

14 septembrie

Guvernul a aprobat ratificarea Acordului de finanțare dintre Republica Moldova și Asociația Internațională pentru Dezvoltare privind Proiectul „Răspuns de Urgență la COVID-19 – finanțare adițională”, care prevede o finanțare adițională în valoare de 24,8 mil. EUR, sub formă de credit, pentru implementarea procesului de imunizare împotriva infecției COVID-19 la nivel național. Potrivit acordului, finanțarea va acoperi costurile pentru achiziția de vaccinuri, investiții în sistemele lanțului frigorific, dezvoltarea sistemelor informaționale în sănătate, gestionarea deșeurilor medicale și acordarea de asistență tehnică. Termenul de implementare a Acordului este până la data de 30 aprilie 2023.

16 septembrie

Parlamentul a aprobat proiectul privind constituirea grupurilor parlamentare de prietenie cu alte țări în vederea asigurării unei cooperări eficiente a Parlamentului Republicii Moldova cu parlamentele altor state. Conform documentului, în total vor fi create 45 de grupuri de prietenie cu alte țări.

22 septembrie

Guvernul a aprobat Proiectul de lege privind punerea în aplicare a alocării Drepturilor Speciale de Tragere (DST) de către Fondului Monetar Internațional (FMI). Astfel, Republica Moldova va putea utiliza cele 165,3 mil. DST, echivalentul a circa 236 mil. USD, resursele financiare fiind destinate finanțării deficitului bugetar. Alocarea DST oferă active lichide țărilor membre, fără obligații de rambursare sau anulare. Conform procedurilor FMI, fiecare stat membru urmează să achite o dobândă trimestrială și un comision anual. Rata dobânzii DST este flotantă și la data de 20 septembrie 2021 a constituit 0,05%. Rata comisionului anual tot este flotantă, constituind circa o miime dintr-un procent. Alocarea de DST este o sursă nerambursabilă, iar cheltuielile aferente deservirii acestora se vor efectua de la bugetul de stat

23 septembrie

Legislativul a votat proiectul de lege prin care este diminuată până la 6% cota Taxei pe Valoare Adăugată pentru industria HoReCa pe perioada stării de urgență și stării de urgență în sănătate publică. Astfel, companiile HORECA beneficiază de reducerea TVA de la 1 octombrie.

REZUMATUL EDIȚIEI

Producția

Produsul intern brut în perioada ianuarie – septembrie 2021 a însumat cifra de 174 071 mil. MDL, marcând o creștere față de perioada corespunzătoare a anului precedent cu 10,3%. Însă, este important de menționat că perioada ianuarie – septembrie 2020 comparativ cu perioada similară a anului 2019 a înregistrat o reducere cu 8,2%.

Industria în primele nouă luni ale anului 2021, a înregistrat o creștere de 12,9% comparativ cu perioada similară a anului precedent, care a avut diminuări cu 6,8% față de primele nouă luni ale anului 2019, fiind afectată de consecințele pandemice. Acest fapt se datorează sporirii industriei prelucrătoare, ce în perioada menționată a crescut cu 11,7% f.p.s.a.p., industriei extractive cu o creștere de 11,9% f.p.s.a.p. și a producției și furnizării de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat ce de asemenea a avut creșteri cu 19,9% f.p.s.a.p.

Producția globală agricolă în gospodăriile de toate categoriile pentru perioada primelor nouă luni ale anului 2021 a însumat 27039,0 mil. MDL (în prețuri curente), astfel înregistrând o creștere cu 20,5% (în prețuri comparabile) față de perioada similară a anului 2020. Însă, merită a fi menționat faptul că perioada ianuarie – septembrie 2020 a avut o reducere semnificativă de 25,3% față de aceeași perioadă a anului 2019, ca urmare a unei secete severe ce a afectat sectorul dat. Rezultatul obținut în primele nouă luni ale anului 2021 se datorează în mare parte creșterii producției vegetale, ce în perioada dată a crescut cu 34,9% f.p.s.a.p. Însă, în același timp, producția animalieră s-a diminuat cu 4,7% f.p.s.a.p.

În primele 9 luni ale anului 2021 **investițiile în active imobilizate** au atins cifra de 18 264,3 mil. MDL (în prețuri curente), ce reprezintă o creștere cu 16,6% (în prețuri comparabile) comparativ cu perioada similară a anului precedent (este important de menționat că perioada ianuarie – septembrie 2020 a înregistrat o diminuare cu 4,4% față de aceeași perioadă a anului 2019). Creșterea dată se datorează în mare parte investițiilor în imobilizări corporale, care constituind 97,8% sau 17 854,6 mil. MDL din totalul investițiilor în perioada dată au crescut cu 16,4% f.p.s.a.p.

În primele nouă luni ale anului 2021 **volumul de mărfuri transportate** pe toate tipurile de transport au atins cifra de 13,5 mil. tone de mărfuri sau comparativ cu perioada similară anului precedent cu 14,0% mai mult (sau constituind 98,0% din volumul mărfurilor transportate în perioada ianuarie – septembrie 2019). De asemenea, și parcursul mărfurilor care a atins cifra de 3722,4 mil. tone-km, în perioada respectivă a crescut cu 10,9% f.p.s.a.p.

În ianuarie – septembrie 2021 **turiștii și excursioniștii** care au profitat de serviciile acordate de agențiile de turism și a turoperatorilor au atins cifra de 264,2 mii, sau altfel spus, au constituit o creștere de 3,2 ori comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent și doar cu 25,7% comparativ cu ianuarie – septembrie 2019.

Prețuri și rate de schimb

Revenirea treptată a economiei după perioadele de carantină, precum și blocajele din lanțurile de producție și aprovizionare mondiale generează în continuare presiuni inflaționiste pe piața internă. **În primele nouă luni ale anului 2021 rata anuală a inflației a fost de 2,9%** f.p.s.a.p., înregistrând o decelerare de ritm, cu 1,9 p.p. sub nivelul înregistrat în perioada similară a anului precedent.

În primele nouă luni ale anului 2021 și rata inflației de bază își accelerează ritmului de creștere. În trimestrul III, 2021 rata inflației de bază a constituit 4,7% f.p.s.a.p. fiind în creștere cu 1,9 p.p. peste nivelul înregistrat în perioada similară a anului precedent.

Prețurile producției industriale cresc și în a doua jumătate a anului 2021 înregistrând ritmuri de creștere ascendente față de perioada similară a anului precedent. Ritmul de creștere a indicelui anual al prețurilor producției industriale în trimestrul III, a crescut comparativ cu perioada similară a anului precedent cu 5,8 p.p. și a atins nivelul de 7,8%.

Creșteri semnificative au înregistrat prețurile atât la producția industrială cât și la producția agricolă, în creștere fiind și prețurile producătorilor în construcții și cele la combustibili.

Moneda națională în primele nouă luni al anului 2021 se depreciază față de principalele valute de referință. La deprecierea leului au contribuit fluctuațiile dolarului american pe piețele internaționale, cererea sporită de valută pe piața internă și intervențiile BNM pe piața valutară în calitate de cumpărător de valută. În trimestrul III 2021, cursul mediu nominal de schimb față de principalele valute de referință a fost de 17,8 MDL/USD și 21,0 MDL/EUR, depreciindu-se comparativ cu perioada similară a anului precedent cu 6% față de dolarul SUA și cu 7% față de moneda unică europeană.

Politica monetară

În a doua jumătate a anului 2021, în vederea atenuării impactului negativ al accelerării creșterii prețurilor de consum BNM a majorat treptat **rata de bază** aplicată la principalele operațiuni de politică monetară pe termen scurt cu 2,0 puncte procentuale, în luna iulie până la 3,65 % și în septembrie până la 4,65%.

Volumul activelor oficiale de rezervă s-a majorat la finalul trimestrului III cu 4,7% și a constituit 3 961,82 mil. USD corespunzând tuturor cerințelor de adecvare și asigurând un nivel suficient de acoperire a importurilor de mărfuri și servicii.

Masa monetară se reduce. Înăsprirea condițiilor monetare are ca efect diminuarea ritmului de creștere a masei monetare. În trimestrul III, 2021 ritmul de creștere a masei monetare deși se încă la cote înalte dar se încetinește comparativ cu perioadele anterioare.

Finanțele publice

În prime nouă luni ale anului 2021, veniturile bugetului public național au înregistrat creșteri cu 21,2% mai mult decât veniturile acumulate în aceeași perioadă a anului 2020. Iar, partea de cheltuieli a bugetului public național în trimestrul III 2021 s-a realizat în sumă de 56523,5 mil. MDL, fiind în creștere cu 13,1% comparativ cu perioada similară a anului 2020. Totodată, cheltuielile realizate din BPN în primele nouă luni ale anului 2021, au sporit cu ritmuri inferioare veniturilor încasărilor susținute preponderent de ponderea cheltuielilor sociale - în jur de 76% (mai mult cu 3 p.p. f.p.s.a.p.) din valoarea totală a cheltuielilor publice realizate în perioada dată. Executarea bugetului public național în primele luni ale anului 2021 a fost înregistrat un deficit în mărime de 2446,7 mil. MDL, în scădere cu 54,2% comparativ cu perioada similară a anului precedent. În primele nouă luni ale anului 2021, se atestă o majorare a datoriei sectorului public în PIB (32,9%) cu 0,4 p.p. f.p.s.a.p, sau cu o diminuare cu 2,3 p.p. față de finele anului 2020. Ponderea datoriei de stat la valoarea nominală în PIB, a constituit 31,1% din PIB, înregistrând o creștere cu 1,8 p.p. în raport cu situația de la sfârșitul anului 2020.

Sectorul bancar

În pofida cadrului macroeconomic nefavorabil cauzat de pandemia corona virus resimțite în ultimii doi ani, activitatea sectorului bancar autohton se menține în general stabil în primele nouă luni ale anului 2021. Trendul ascendent la cei mai importanți indicatori prudențiali ai sectorului bancar: profitabilitate, lichiditate și solvabilitate se mențin în limite prudențiale primele nouă luni ale anului 2021, înregistrând niveluri adecvate. În acest context, în urma analizei elucidăm cele mai importante tendințe în primele nouă luni ale anului 2021:

- *Profitabilitatea băncilor comerciale* a crescut cu 44,1% în septembrie 2021 față de perioada similară a anului 2020. Această majorare se datorează principalei componente a activității operaționale - venituri din dobânzi cu 12,5% sau cu 405 mil. MDL f.p.s.a.p și majorării veniturilor din onorarii și comisioane, cunoscând o dinamică pozitivă;
- *Lichiditatea sectorului bancar* se menține în limitele prudențiale. Ponderea activelor lichide (principiul II al lichidității) înregistrează 48,62%, mai puțin cu 1 p.p. față de septembrie 2020. Totuși, majoritatea băncilor comerciale înregistrează un coeficient destul de înalt, ceea ce duce la un exces de lichiditate bancară;
- *Rata fondurilor proprii totale per sector bancar* se menține în continuare la nivel înalt. Astfel, nivelul de capitalizare pentru 11 bănci comerciale din sector, în septembrie 2021, înregistrează valori superioare de 26,1%, (în descreștere cu 1,2 p.p. față de septembrie 2020) ceea ce indică condiții de funcționare echitabilă pentru băncile autohtone;
- *Revigorare a activului bancar* în septembrie 2021, cu 16% față de septembrie 2020. Pe parcursul anului 2021 toate băncile din sistemul bancare, înregistrează majorări la valoarea activelor respectiv și activele ponderate la risc au avut o creștere semnificativă. Astfel, lider la acest capitol pot fi menționate trei bănci: BC „MOLDOVA - AGROINDBANK” S.A. însumă de 35346,5 mil. MDL, BC „Moldindconbank” S.A. însumă cu 23331,7 mil. MDL, urmat de BC Victoriabank S.A. cu 16150,9 mil. MDL.
- *Ritmul de creștere a creditelor noi acordate* în luna septembrie 2021 s-a majorat cu 36,2% față de p.s.a.p., această ascensiune se datorează creșterea creditelor în monedă națională cu 54,2% f.p.s.a.p. Prin urmare, după termenele cele mai solicitate au fost creditele cu termene de la 2 până la 5 ani, cu o pondere de 57,3% în totalul creditelor acordate. Volumul acestor credite acordate persoanelor juridice a constituit 37,6 % din totalul creditelor.
- *Majorarea volumului depozitelor noi atrase* cu 4,3% f.p.s.a.p. Volumul depozitelor noi atrase a constituit 2804,13 mil. MDL la sfârșitul luni septembrie 2021 cu 4,3% mai mult f.p.s.a.p. Pe categorii de clienți, o pondere semnificativă le-a revenit depozitelor atrase de la persoanele fizice (63% din totalul depozitelor în MDL atrase).

Totuși, obiectivul primordial al managementului băncii centrale în perioada pandemiei COVID-19, rămâne a fi buna funcționare a procesului de digitalizare pentru facilitarea serviciilor bancare și de plăți, care deservește astăzi economia.

Sectorul extern

Soldul contului curent al balanței de plăți a Republicii Moldova, în trimestrul III 2021, a înregistrat un deficit de 400,38 mil. USD. Raportat la PIB, contul curent a constituit 10,2% (față de 9,5% în perioada similară a anului 2020). **Soldul balanței comerțului exterior cu servicii** a totalizat 136,33 mil. USD, fiind în creștere față de trimestrul III 2020, cu 18,6%.

Contul de capital, comparativ cu trimestrul III a. 2020. a crescut cu 4,8% și a înregistrat un deficit de 26,63 mil. USD. **Contul financiar** al balanței de plăți în trimestrul III 2021, a înregistrat intrări nete de capital în valoare de 368,99 mil. USD, ca urmare a diminuării nete a activelor financiare ale rezidenților cu 28,28 mil. USD, precum și a majorării nete a angajamentelor rezidenților față de nerezidenți, în sumă de 340,71 mil. USD.

Poziția investițională internațională a Republicii Moldova, a constituit 5692,27 mil. USD, soldul net debitor aprofundându-se față de sfârșitul anului 2020 cu 4,9%. Raportată la PIB, poziția investițională internațională a constituit 43,4%. **Volumul transferurilor bănești** din străinătate în Republica Moldova prin intermediul băncilor în favoarea persoanelor fizice, în trimestrul III a. 2021 a constituit 406,68 mil. USD, fiind în descreștere cu 4,1% față de perioada similară a anului precedent.

Valoarea comerțului exterior cu bunuri în perioada ianuarie-septembrie a anului 2021, a înregistrat o creștere cu circa 29% față de perioada similară a anului precedent. Astfel volumul comerțului extern de bunuri în această perioadă a constituit 7176 mil. USD, înregistrând creșteri atât la exporturi cu circa 21,2%, cât și la importuri cu 32,4%.

Deficitul balanței comerciale a constituit o valoare de valoare de 2969,4 mil. USD, sau cu 41,8% mai mult, comparativ cu cel înregistrat în aceeași perioadă din anul 2020. **Gradul de acoperire a importurilor cu exporturi**, în ianuarie-septembrie 2021, a fost de 41,5%.

Mediul de afaceri

Numărul întreprinderilor înregistrate în T II al anului 2021 a marcat o creștere semnificativă de 60,9% comparativ cu anul precedent. Astfel, potrivit datelor Agenției Serviciilor Publice, în Registrul de stat în T II 2021, au fost înregistrate 1730 întreprinderi noi.

În al II-lea trimestru al anului curent, numărul întreprinderilor radiate s-a diminuat semnificativ față de perioada similară a anului precedent. Astfel, din Registrul de stat în T II 2021 au fost radiate 1373 de întreprinderi, cu -46,8% mai puțin comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent.

Sectorul social

Situația demografică. În T III din anul 2021 numărul nașcuților-vii total pe țară a constituit 19593 pers., fiind în scădere cu 2433 copii sau cu 11,0% comparativ cu T III din anul precedent, rata natalității a fost de 10,0 nașcuți-vii la 1000 locuitori, fiind în scădere cu 1,2 p.p. f.p.s.a.p. Numărul de decedați a constituit 32493 pers., înregistrând o creștere de 4194 pers. sau 14,8% f.p.s.a.p., iar rata mortalității a ajuns la 16,6 decedați la 1000 locuitori, în creștere cu 2,2 p.p. f.p.s.a.p. Numărul căsătoriilor total pe țară în T III din anul 2021 a constituit 16134, majorându-se cu 4866 sau cu 43,2% f.p.s.a.p., iar rata nupțialității a constituit 8,3 căsătorii la 1000 locuitori, cu 2,6 p.p. mai mult f.p.s.a.p. Indicatorul în cazul numărului divorțurilor din țară a constituit 7326, fiind în creștere cu 1254 sau cu 20,7% f.p.s.a.p. Rata divorțialității a constituit 3,8 divorțuri la 1000 locuitori, cu 0,7 p.p. mai mult f.p.s.a.p.

Piața forței de muncă. În T III din anul 2021, **forța de muncă**, care include populația ocupată și șomerii, a constituit 908,3 mii pers., în creștere cu 1,6% f.p.s.a.p. Totodată, **rata de participare la forța de muncă a populației de 15 ani și peste** a fost de 42,8%, ceea ce este cu 1,3 p.p. mai mult f.p.s.a.p. **Populația ocupată** în T III din anul 2021 a fost de 885,7 mii pers, mai mult cu 2,6% f.p.s.a.p. **Rata de ocupare** a populației de 15 ani și peste a constituit 41,8%, peste nivelul T III din 2020 (40,1%). **Numărul șomerilor**, definit conform BIM, în T III din anul 2021 a constituit 22,6 mii pers., micșorându-se f.p.s.a.p. cu 7,6 mii persoane sau cu 25,2%. **Rata șomajului (LU1)** la nivelul țării în T III din anul 2021 a fost de 2,5%, mai mică cu 0,9 p.p. f.p.s.a.p. **Populația în afara forței de muncă** din țară (de 15 ani și peste) în T III din anul 2021 a fost de 1212,4 mii persoane, în scădere cu 3,6% f.p.s.a.p., constituind 57,2% din populația din aceeași grupă de vârstă, mai puțin cu 1,3 p.p. f.p.s.a.p. În T III din anul 2021 grupul NEET a avut o pondere de 16,0% din populația din grupa de vârstă de 15-24 ani, 26,0% - în cazul celor cu vârsta de 15-29 ani și 29,4% - la cei cu vârsta de 15-34 ani.

Remunerarea muncii. În T III 2021, câștigul salarial nominal mediu lunar brut în țară¹ a fost în mărime de 9175,7 MDL, majorându-se în termeni nominali cu 13,6% f.p.s.a.p., iar în valoare reală a crescut cu 8,3% (cu ajustarea la indicii prețurilor de consum). În sectorul bugetar salariul mediu lunar în T III 2021 a fost în mărime de 7661,0 MDL, în creștere cu 8,9% f.p.s.a.p., iar în sectorul real – 9709,6 MDL, mai mult cu 14,9% f.p.s.a.p. În T III 2021 în toate activitățile economice s-au înregistrat f.p.s.a.p. creșteri ale salariului mediu brut lunar. Creșteri mai puternice au avut loc în: *Sănătate și asistență socială* (+24,4%); *Informații și comunicații* (+19,8%); *Activități financiare și de asigurări* (+18,3%). Cele mai mari câștiguri salariale medii brute lunare au fost înregistrate în: *Informații și comunicații* (21703,6 MDL - de 2,4 ori mai mare decât salariul mediu pe economie); *Activități financiare și de asigurări* (16684,9 MDL - de 1,8 ori mai mare decât salariul mediu pe economie); *Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat* (14689,4 MDL - de 1,6 ori mai mare decât salariul mediu pe economie).

Protecția socială a populației. Conform datelor Casei Naționale de Asigurări Sociale, numărul pensionarilor aflați la evidența organelor de protecție socială la 1 octombrie 2021 a constituit 679,5 mii pers. (din care 64,5% femei) sau cu 10,7 mii pers. mai puțin comparativ cu 1 octombrie 2020. Mărimea medie a pensiei lunare stabilite la 1 octombrie 2021 a constituit 2284,37 MDL, fiind în creștere cu 11,4% față de 1 octombrie 2020.

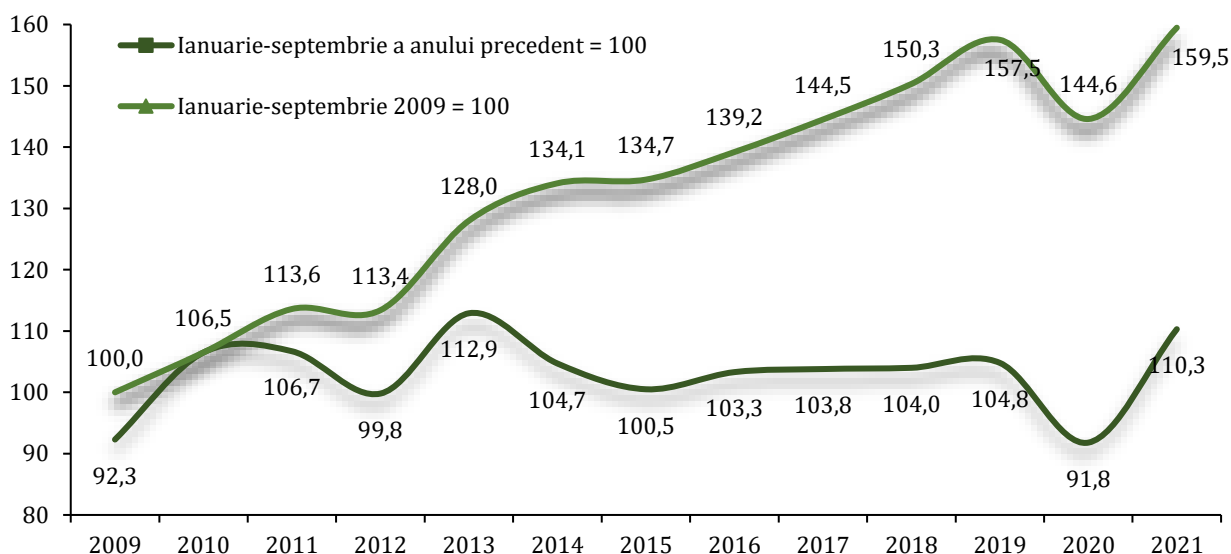
¹ La unitățile din sectorul real cu 4 și mai mulți salariați și toate instituțiile bugetare.

Capitolul I

PRODUCȚIA²

Produsul intern brut

Produsul intern brut în perioada ianuarie – septembrie 2021 a însumat cifra de 174 071 mil. MDL, marcând o creștere față de perioada corespunzătoare a anului precedent cu 10,3%. Însă, este important de menționat că perioada ianuarie – septembrie 2020 comparativ cu perioada similară a anului 2019 a înregistrat o reducere cu 8,2%.

Figura 1.1. Evoluția PIB în ianuarie-septembrie 2009-2021,%

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică

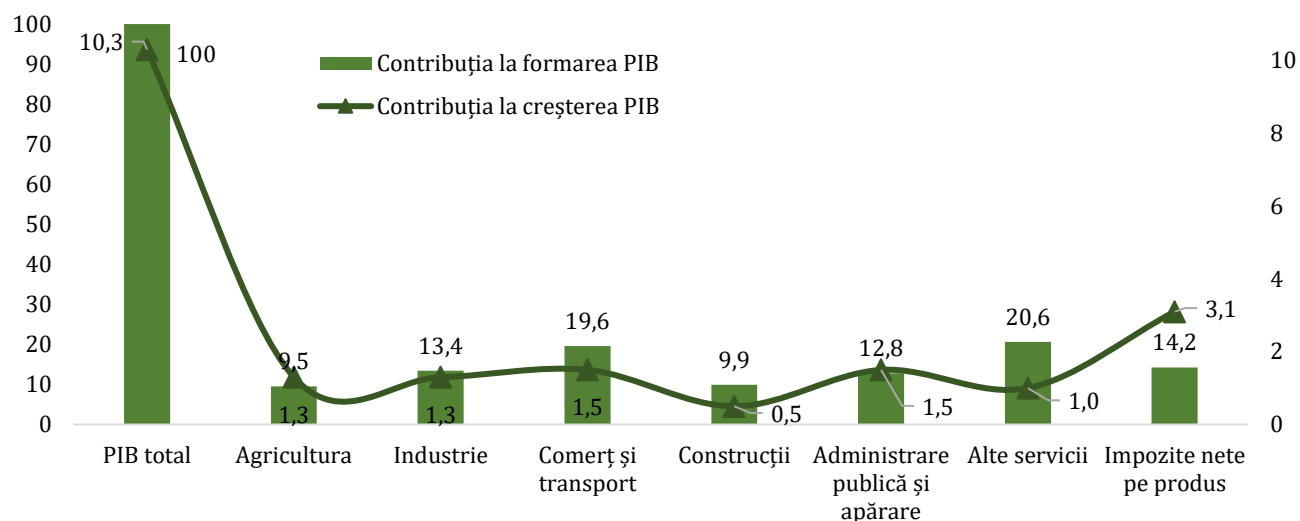
În cadrul categoriilor de resurse, în perioada respectivă la creșterea PIB-ului au contribuit toate activitățile, însă în mod diferit. Activitățile care au contribuit cel mai mult sunt următoarele:

- comerțul cu ridicata și cu amănuntul; întreținerea și repararea autovehiculelor și a motocicletelor; transport și depozitare; activități de cazare și alimentație publică, cu o pondere de 19,6% la formarea PIB și o creștere a VAB pe activitățile respective cu 7,6% au contribuit cu 1,5% la creșterea PIB;
- administrația publică și apărare; asigurări sociale obligatorii; învățământ; sănătate și asistența socială cu o pondere de 12,8% la formarea PIB-ului și o creștere a VAB cu 12,1% a contribuit la creșterea PIB cu 1,5%;
- agricultura, silvicultura și pescuitul cu o pondere de 9,5% la formarea PIB și o majorare a VAB pe activitățile respective cu 14,3% au contribuit cu 1,3% la creșterea PIB-ului;
- industria extractivă; industria prelucrătoare; producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat; distribuția apei; salubritate, gestionarea

² Analiza este prezentată fără datele întreprinderilor și organizațiilor din partea stângă a Nistrului și mun. Bender, pe baza statisticilor oficiale, elaborate de către Biroul Național de Statistică. În unele cazuri, special menționate, sunt prezentate datele disponibile vizând regiunea transnistreană, difuzate de către organul de statistică din regiune.

deșeurilor, activități de decontaminare cu o pondere de 13,4% la formarea PIB și o creștere a VAB pe activitățile respective cu 9,8% au contribuit cu 1,3% la creșterea PIB.

Valoarea adăugată brută total pe economie în ianuarie-septembrie 2021 a contribuit la majorarea PIB cu 7,2% f.p.s.a.p. având o pondere de 85,8% la formarea lui, volumul VAB fiind în creștere cu 8,2%. De asemenea și Impozitele nete pe produs în perioada respectivă fiind în creștere cu 25,0% f.p.s.a.p. au atins o pondere de 14,2% la formarea PIB-ului și au contribuit la majorarea lui cu 3,1%.

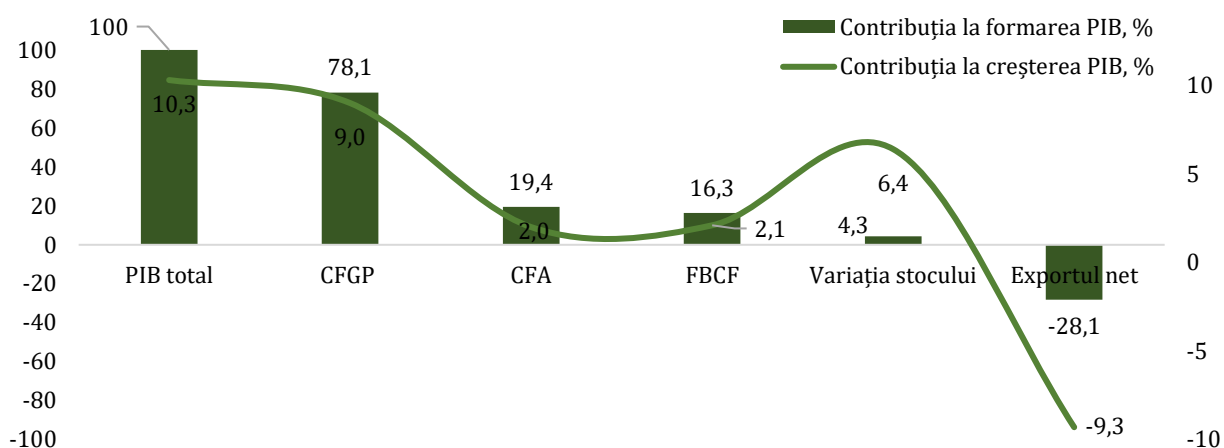
Figura 1.2. Contribuția componentelor de resurse la formarea PIB în ianuarie - septembrie 2021 și la creșterea acestuia față de ianuarie - septembrie 2021, %

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică

Sub aspectul **categoriilor de utilizări**, în perioada ianuarie - septembrie 2021 creșterile se datorează următoarelor categorii:

- Consumul final al gospodăriilor populației - care în perioada dată a înregistrat o majorare a volumului propriu cu 11,5% astfel atingând o pondere de 78,1% din PIB și o creștere a lui cu 9,0%.
- Formarea brută de capital fix - a crescut în perioada respectivă cu 7,9% și a tins o cotă din PIB de 26,3% și a contribuit la creșterea lui cu 2,1%.
- Consumului final al administrației publice și instituțiilor fără scop lucrativ în serviciul gospodăriilor populației - de asemenea în perioada dată a crescut cu 11,5% și a alcătuit o pondere de 19,4% în PIB, influențându-l pozitiv cu 2,0%.

Contribuția negativă de 9,3% a fost înregistrată din partea exportului net de bunuri și servicii ca urmare a creșterii mai pronunțate a volumului fizic al inputurilor de bunuri și servicii (+23,1%), comparativ cu exporturile de bunuri și servicii (+6,5%).

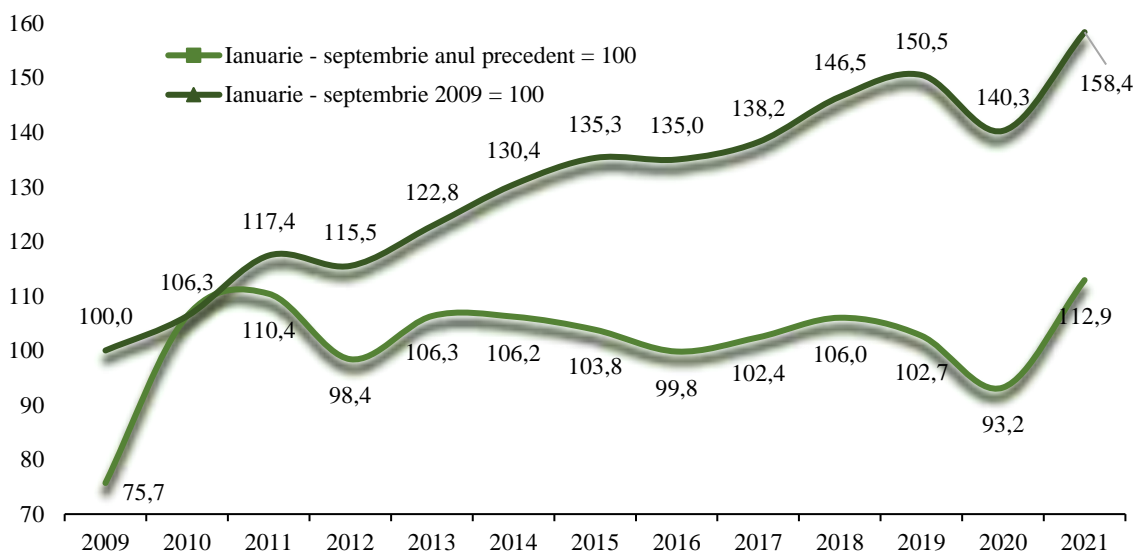

Figura 1.3. Contribuția componentelor de utilizări la formarea PIB în perioada ianuarie - septembrie 2021 și la creșterea acestuia față de ianuarie - septembrie 2020, %

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică

Industria

În perioada ianuarie - septembrie a anului 2021, industria a înregistrat o creștere de 12,9% comparativ cu perioada similară a anului precedent, care a avut diminuări cu 6,8% față de primele nouă luni ale anului 2019, fiind afectată de consecințele pandemice. Acest fapt se datorează sporirii industriei prelucrătoare, ce în perioada menționată a crescut cu 11,7% f.p.s.a.p., industriei extractive cu o creștere de 11,9% f.p.s.a.p. și a producției și furnizării de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat ce de asemenea a avut creșteri cu 19,9% f.p.s.a.p.

Figura 1.4. Indicii producției industriale în ianuarie-septembrie 2009-2021,%

Sursa: Datele Biroului Național de Statistică

În cadrul industriei prelucrătoare, în perioada respectivă, cele mai semnificative creșteri au fost înregistrat activitățile: "Fabricare de mobilă" (+97,3%), "Industria metalurgică" (+49,4%) și "Prelucrarea lemnului, fabricarea produselor din lemn și plută, cu excepția mobilei; fabricarea

articolelor din paie și alte materiale vegetale împletite (+47,1%). Cele mai mari reduceri în perioada respectivă au fost înregistrate de activitățile: "Tipărirea și reproducerea pe suporturi a înregistrărilor" (-16,5%); Fabricarea autovehiculelor, a remorcilor și semiremorcilor (-14,6%) și Fabricarea substanțelor și a produselor chimice (-7,8%).

Tabelul 1.1. Activitatea sectorului industrial în ianuarie – septembrie 2021

	Ian.-Sep. 2021 față de Ian.- Sep. 2020
INDUSTRIE - TOTAL	112,9
INDUSTRIA EXTRACTIVĂ	111,9
Alte activități extractive	113,3
INDUSTRIA PRELUCRĂTOARE	111,7
Industria alimentară	99,6
Fabricarea băuturilor	110,2
Fabricarea produselor de tutun	C
Fabricarea produselor textile	118,6
Fabricarea de articole de îmbrăcăminte	114,8
Tăbăcirea și finisarea pieilor; fabricarea articolelor de voiaj și marochinărie, harnașamentelor și încălțăminte; prepararea și vopsirea blănurilor	119,4
Prelucrarea lemnului, fabricarea produselor din lemn și plută, cu excepția mobilei; fabricarea articolelor din paie și din alte materiale vegetale împletite	147,1
Fabricarea hârtiei și a produselor din hârtie	119,4
Tipărire și reproducerea pe suporturi a înregistrărilor	83,5
Fabricarea produselor de cocserie și a produselor obținute din prelucrarea țițeiului	C
Fabricarea substanțelor și a produselor chimice	92,2
Fabricarea produselor farmaceutice de bază și a preparatelor farmaceutice	124,0
Fabricarea produselor din cauciuc și mase plastice	117,4
Producția altor produse din minerale nemetalifere	112,0
Industria metalurgică	149,4
Industria construcțiilor metalice și a produselor din metal, exclusiv mașini, utilaje și instalații	122,5
Fabricarea calculatoarelor și a produselor electronice și optice	124,3
Fabricarea echipamentelor electrice	113,4
Fabricarea de mașini, utilaje și echipamente n.c.a.	114,2
Fabricarea autovehiculelor, a remorcilor și semiremorcilor	85,4
Fabricarea altor mijloace de transport	C
Fabricarea de mobilă	197,3

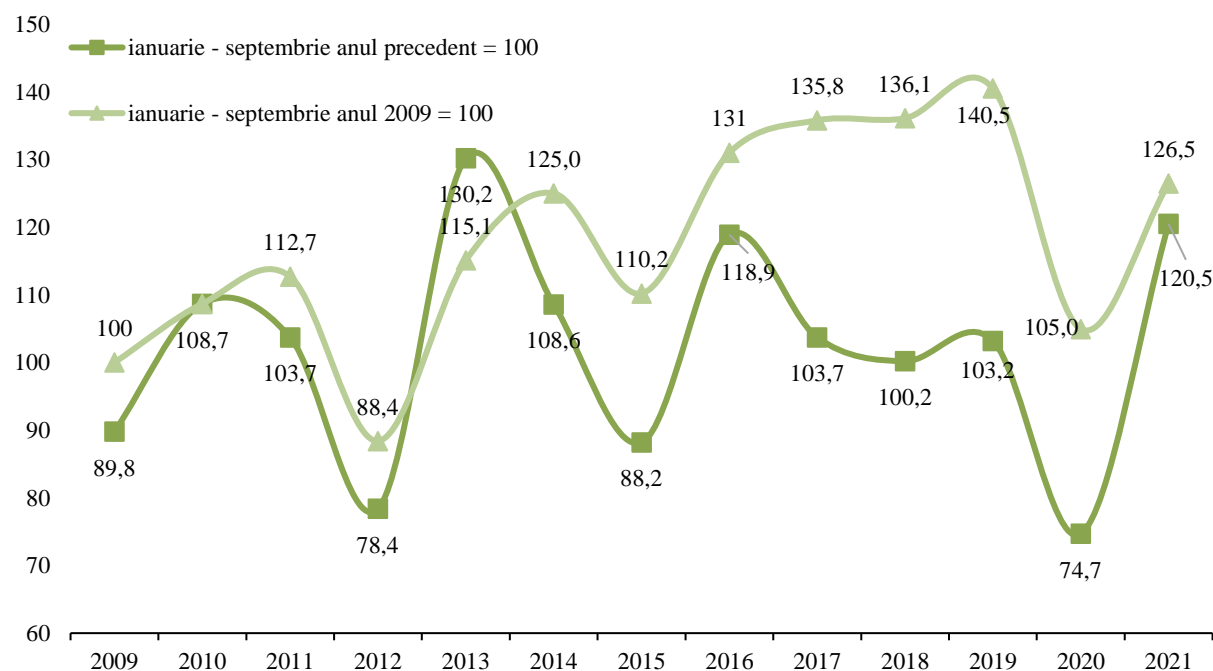
Alte activități industriale n.c.a.	146,2
Repararea, întreținerea și instalarea mașinilor și echipamentelor	138,7
PRODUCTIA SI FURNIZAREA DE ENERGIE ELECTRICA SI TERMICA, GAZE, APA CALDA SI AER CONDITIONAT	119,9
Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat	119,9

C = Date confidențiale (mai puțin de 3 unități raportoare)

Sursa: Datele Biroului Național de Statistică

Agricultura

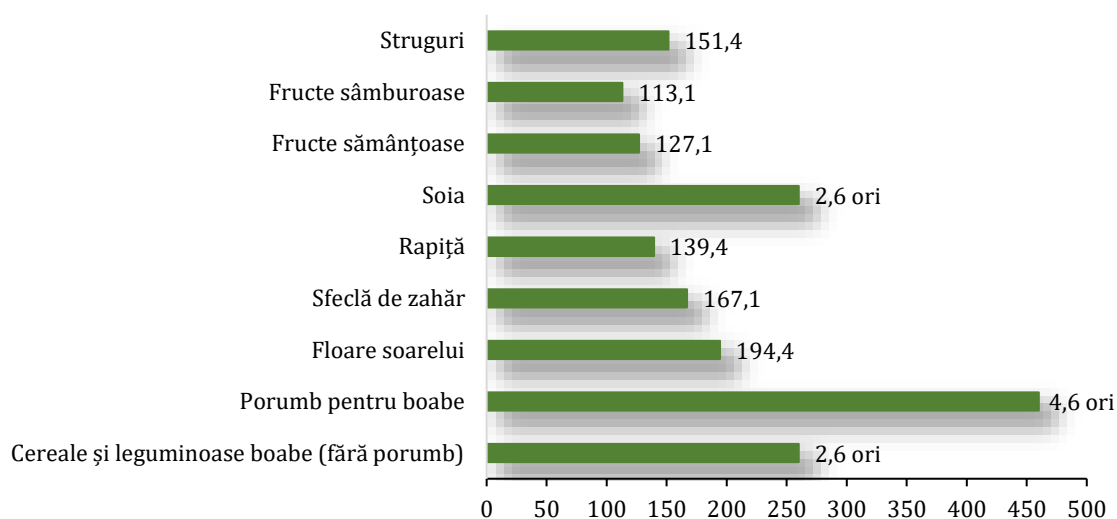
Producția globală agricolă în gospodăriile de toate categoriile pentru perioada primelor nouă luni ale anului 2021 a însumat 27039,0 mil. MDL (în prețuri curente), astfel înregistrând o creștere cu 20,5% (în prețuri comparabile) față de perioada similară a anului 2020. Însă, merită a fi menționat faptul că perioada ianuarie – septembrie 2020 a avut o reducere semnificativă de 25,3% față de aceeași perioadă a anului 2019, ca urmare a unei secete severe ce a afectat sectorul. Rezultatul obținut în primele nouă luni ale anului 2021 e datorată în mare parte creșterii producției vegetale, ce în perioada dată a crescut cu 34,9% f.p.s.a.p. Însă, în același timp, producția animalieră s-a diminuat cu 4,7% f.p.s.a.p.

Figura 1.5. Evoluția volumului producției agricole în ianuarie-septembrie 2009-2021,%

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică

Recolta globală a anului dat se caracterizează printr-o creștere simțitoare a tuturor culturilor agricole comparativ cu anul 2020. Cele mai însemnate creșteri au atins culturile: porumb pentru boabe (de 4,6 ori față de perioada similară a anului 2020) și cereale și leguminoase boabe (fără porumb), grâu de toamnă și primăvară și soia au înregistrat creșteri de 2,6 ori, fiecare, f.p.s.a.p.

Figura 1.6. Indicele roadei medii la hectar la principalele culturi agricole în primele 9 luni ale anului 2021, față de perioada similară a anului precedent, %

Sursa: Elabora de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică

În primele 9 luni ale anului 2021 în zootehnie, toată producția a înregistrat reduceri, însă în valori diferite. Astfel, creșterea vitelor și păsărilor în masă vie s-a diminuat cu 3,4% f.p.s.a.p., producția de lapte s-a redus cu 9,9% f.p.s.a.p. și producția de ouă s-a diminuat cu 1,8% f.p.s.a.p.

Tabelul 1.2. Principalele tipuri ale producției animaliere, ianuarie – septembrie 2021, %

	total	în % f.p.s.a.p 2020	ponderea în % față de total
Creșterea vitelor și păsărilor în masă vie - total(mii tone)	142,6	96,6	100
din care:			
întreprinderile agricole	72,8	99,7	51,1
gospodăriile populației	69,8	93,4	48,9
Lapte - total (mii tone)	242,5	90,1	100
din care:			
întreprinderile agricole	17,3	98,9	7,1
gospodăriile populației	225,2	89,5	92,9
Ouă - total mil. buc	515,3	98,2	100
din care:			
întreprinderile agricole	203,1	103,7	39,4
gospodăriile populației	312,2	94,9	60,6

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică

Investițiile în active imobilizate

În primele 9 luni ale anului 2021 investițiile în active imobilizate au atins cifra de 18 264,3 mil. MDL (în prețuri curente), ce reprezintă o creștere cu 16,6% (în prețuri comparabile) comparativ cu perioada similară a anului precedent (este important de menționat că perioada ianuarie – septembrie 2020 a înregistrat o diminuare cu 4,4% față de aceeași perioadă a anului 2019). Creșterea dată se datorează în mare parte investițiilor în imobilizări corporale, care constituind 97,8% sau 17 854,6 mil. MDL din totalul investițiilor în perioada dată au crescut cu 16,4% f.p.s.a.p. De asemenea și investițiile în imobilizările necorporale cu toate că au o cotă de doar 2,2% din totalul investițiilor în active imobilizate în perioada respectivă au crescut cu 25,2% f.p.s.a.p, astfel atingând suma de 409,7 mil. MDL.

În cadrul investițiilor în imobilizările corporale creșteri au fost înregistrate practic toate sectoarele (excepție fiind investiții în clădiri nerezidențiale ce s-au diminuat cu 2,7% f.p.s.a.p.) însă, în dimensiuni diferite.

Tabelul 1.3. Structura investițiilor în active imobilizate în perioada ianuarie – septembrie 2021

	Realizări, mil. MDL	în % față de ianuarie - septembrie 2020	în % față de total
Investiții în active imobilizate - total	18 264,3	116,6	100
Imobilizări necorporale	409,7	125,2	2,2
Imobilizări corporale	17 854,6	116,4	97,8
din care:			
- clădiri rezidențiale	2 648,0	105,0	14,5
- clădiri nerezidențiale	2 411,9	97,3	13,2
- construcții ingineresti	4 346,9	124,0	23,8
- mașini, utilaje, instalații de transmisie	5 494,7	131,8	30,1
- mijloace de transport	2 045,1	103,3	11,2
- alte imobilizări corporale	908,0	150,6	5,0

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică

Sursa principală a investițiilor, ca și în perioadele precedente, au fost mijloacele proprii ale investitorilor, care în perioada respectivă au crescut cu 21,5% f.p.s.a.p. și au atins cota de 61,4% din totalul investițiilor în activele imobilizate. Însă cele mai mari creșteri față de aceeași perioadă a anului 2020 au fost înregistrate din partea bugetelor unităților administrativ – teritoriale care în perioada respectivă au crescut practic cu 64,7% f.p.s.a.p. Diminuări au fost înregistrate din partea fondului rutier care în perioada respectivă s-au diminuat cu 23,1% f.p.s.a.p., astfel înregistrând 3,0% din totalul surselor de finanțare a activelor imobilizate.

Tabelul 1.4. Structura investițiilor în active imobilizate pe surse de finanțare în perioada ianuarie – septembrie 2021

	milioane MDL (prețuri curente)	În % ianuarie - septembrie 2021 față de ianuarie - septembrie 2020	În % față de total
Total	18264,3	116,6	100
Surse proprii	11221,0	121,5	61,4
Bugetul de stat	907,4	78,6	5,0
Bugetele unităților administrativ-teritoriale	1123,0	164,7	6,1
Credite și împrumuturi interne	1283,3	113,8	7,0
Credite și împrumuturi externe	2025,9	114,7	11,1
Surse din străinătate	788,7	110,5	4,3
Fondul rutier	555,6	76,9	3,0
Fondul ecologic	97,5	109,1	0,5
Alte surse	261,9	151,2	1,4

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică

Comerț și alte servicii destinate pieței

Pe fondul scăderilor înregistrate în anul trecut în perioada ianuarie – septembrie 2021 toate categoriile ale comerțului interior și-au mărit activitatea, însă cu valori diferite. Cifra de afaceri a **comerțului cu amănuntul** (cu excepția comerțului cu autovehicule și motociclete) în perioada respectivă s-a majorat cu 16,5% (în prețuri comparabile) față de ianuarie – septembrie 2020, cifra de afaceri a **comerțului cu ridicata** (cu excepția comerțului cu autovehicule și motociclete) în perioada respectivă a crescut cu 21,7% f.p.s.a.p., **serviciile de piață prestate, în principal, populației** și-au mărit cifra de afaceri cu 76,8% f.p.s.a.p., iar **serviciile de piață prestate, în principal, întreprinderilor** au înregistrat o creștere cu 27,3% f.p.s.a.p. și cifra de afaceri a **comerțului cu autovehicule și motociclete** în perioada dată a crescut cu 49,0% f.p.s.a.p.

Transportul

În primele nouă luni ale anului 2021 **volumul de mărfuri transportate** pe toate tipurile de transport au atins cifra de 13,5 mil. tone de mărfuri sau comparativ cu perioada similară anului precedent cu 14,0% mai mult (sau constituind 98,0% din volumul mărfurilor transportate în perioada ianuarie – septembrie 2019). De asemenea, și parcursul mărfurilor care a atins cifra de 3722,4 mil. tone-km, în perioada respectivă a crescut cu 10,9% f.p.s.a.p.

În mare parte, rezultatul obținut se datorează transportării de mărfuri pe **cale rutieră**, care deținând o cotă în perioada respectivă de 82,1% din totalul mărfurilor transportate, s-a majorat cu 17,0% f.p.s.a.p. De asemenea, creșteri au fost înregistrate și în modul de transportare pe **cale feroviară**, care în perioada respectivă a crescut cu 3,2% f.p.s.a.p, iar în cadrul transportului aerian – cu 11,5%. Restul căilor de transportare a mărfurilor în perioada dată au înregistrat diminuări.

Tabelul 1.5. Volumul mărfurilor transportate în perioada ianuarie – septembrie 2021

	Ianuarie - septembrie 2020	în % față de ianuarie - septembrie 2020	în % față de ianuarie - septembrie 2019	Cota din totalul mărfurilor transportate
Mărfuri transportate - total, mii tone	13 524,3	114,0	98,0	100
din care pe modul de transport:				
- feroviar	2 280,5	103,2	68,2	16,9
- rutier	11 107,0	117,0	107,3	82,1
- fluvial	135,9	85,5	136,3	1,0
- aerian	0,9	100	90,0	0,007

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică

Transportul public în Republica Moldova în perioada respectivă a transportat 45 456,3 mii pasageri ce constituie o creștere cu 13,9% comparativ cu perioada similară din 2020 (perioada care a suportat reduceri semnificative din cauza restricțiilor impuse contra pandemiei COVID – 19) sau constituie doar 59,1% din totalul persoanelor transportate în perioada ianuarie – septembrie 2019. Rezultatul obținut s-a datorat transportării de pasageri prin intermediul transportului rutier care constituind 97,3% din totalul pasagerilor transportați în perioada dată a crescut cu 13,7% f.p.s.a.p. Însă, cea mai mare creștere aparține transportării pasagerilor pe cale aeriană, care în perioada respectivă a crescut aproximativ de 2 ori. Transportarea pasagerilor pe cale feroviară și fluvială în perioada dată s-au redus cu 13,1% și 10,5% respectiv, față de aceeași perioadă a anului 2020.

Tabelul 1.6. Numărul de pasageri transportați pe moduri de transport public ianuarie – septembrie 2021

	ianuarie - septembrie 2021	în % față de total	în % față de ianuarie - septembrie 2020	în % față de ianuarie - septembrie 2019
Total	45456,3	100	113,9	59,1
Feroviar	475,8	1,0	86,9	49,2
Auto	44208,4	97,3	113,7	59,3
Fluvial	137	0,3	89,5	129,5
Aerian	635,1	1,4	208,7	49,2

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică

Turismul

În ianuarie – septembrie 2021 turiștii și excursioniștii care au profitat de serviciile acordate de agențiile de turism și a turoperatorilor au atins cifra de 264,2 mii, sau altfel spus, au constituit o creștere de 3,2 ori comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent și doar cu 25,7% comparativ cu ianuarie – septembrie 2019. Rezultatul obținut se datorează creșterii tuturor tipurilor de

turism care au contribuit în mod diferit, astfel la **turismul receptor** au participat circa 18,6 mii de turiști și excursioniști (sporind de 2,7 ori f.p.s.a.p.), la **turismul emițător** au participat 185,0 mii de turiști și excursioniști (majorându-se de 3,7 ori f.p.s.a.p.) și la **turismul intern** au participat 60,6 mii de turiști și excursioniști (cu o creștere de 2,4 ori f.p.s.a.p.).

Tabelul 1.7. Turiști și excursioniști participanți la turismul organizat prin intermediul agențiilor de turism și a turoperatorilor

	turiști și excursionis- ti în perioada ianuarie - septembrie 2021	% față de ianuarie - septembri e 2020	% față de ianuarie - septembri e 2019
TOTAL	264 228	321,7	25,7
Turism receptor (primirea cetățenilor străini în țară)	18 632	271,4	43,7
Turism emițător (deplasarea rezidenților Republicii Moldova în străinătate)	184 963	370,2	18,5
Turism intern (deplasarea rezidenților Republicii Moldova prin interiorul țării, în scop turistic)	60 633	239,5	76,1

Sursa: Datele Biroului Național de Statistică

Persoanele rezidente ce au plecat din țară în perioada similară au avut scopul principal de odihnă, recreere și agrement (99,6%), principalele direcții fiind țările: Turcia (51,7%), Bulgaria (19,2%), Egipt (17,9%), Grecia (3,5%), Muntenegru (2,1%) (19,2%), România (1,6%) și Ucraina (1,3%).

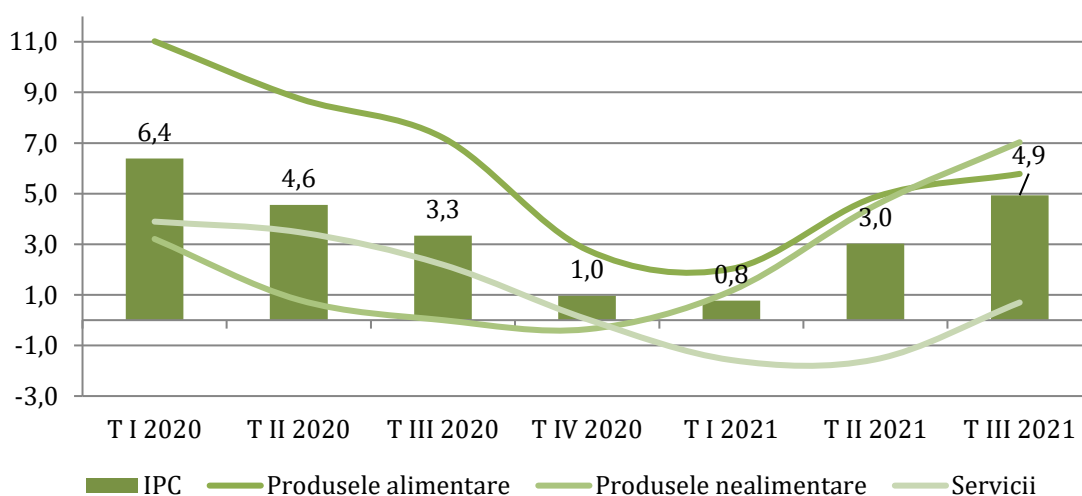
Capitolul II PREȚURI, RATE DE SCHIMB ȘI POLITICA MONETARĂ

2.1 PREȚURI ȘI RATE DE SCHIMB

Prețuri

Revenirea treptată a economiei după perioadele de carantină, precum și blocajele din lanțurile de producție și aprovizionare mondiale, generează în continuare presiuni inflaționiste pe piața internă.

*În primele nouă luni ale anului 2021 rata anuală a inflației a fost de 2,9% f.p.s.a.p., înregistrând o decelerare de ritm, cu 1,9 p.p. sub nivelul înregistrat în perioada similară a anului precedent. Totuși, tendința crescătoare a prețurilor de consum înregistrată de la începutul anului s-a accentuat la începutul toamnei, astfel că rata anuală a inflației în **trimestrul III, 2021** a urcat la **4,9% f.p.s.a.p.**, cu 1,6 p.p. peste nivelul înregistrat în anul precedent. Pe viitor se anticipează că, creșterea prețurilor la energie pe piața internă și externă va continua să creeze presiuni inflaționiste care se vor transmite în întreaga economie, sporind costurile de producție, prețurile la produsele alimentare și nealimentare, afectând într-un final veniturile și puterea de cumpărare a populației.*

Figura 2.1.1. Ritmul anual de creștere a IPC

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică

În trimestrul III 2021, **prețurile la produsele alimentare** s-au majorat cu 5,8% ceea ce reprezintă o decelerare a ritmului de creștere cu 1,4 puncte procentuale față de nivelul înregistrat în trimestrul III al anului precedent, și o accelerare de ritm cu 0,9 p.p. față de trimestrul precedent (în expresie lunară, comparativ cu perioada similară a anului precedent, s-au produs următoarele majorări: în iulie – 4,2%, în august – 4,8%, în septembrie – 8,3%).

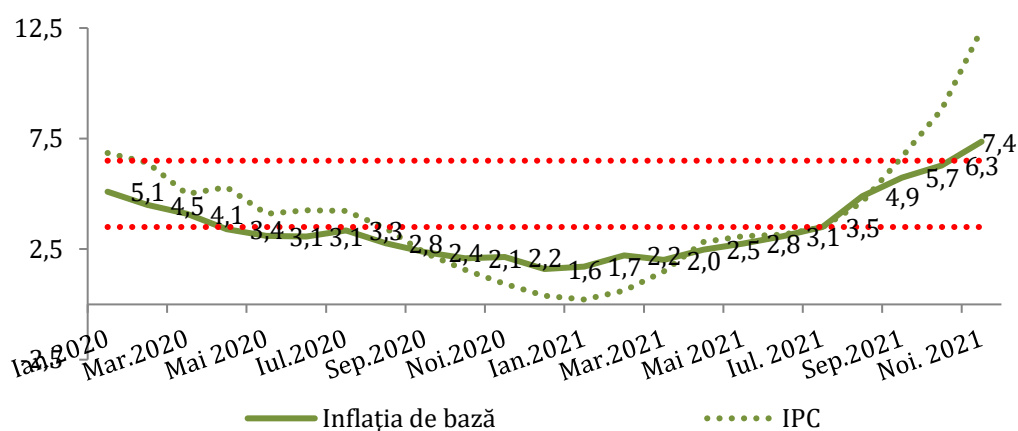
În trimestrul III al anului 2021 f.p.s.a.p., a crescut prețul la uleiul vegetal cu 46,3%, au crescut prețurile la ouă cu 30,1%, la carne, preparate și conserve din carne cu 7,5%, la produsele de

morărit și panificație cu 4,16%. Totodată, în această perioadă au fost înregistrate și scăderi sezoniere de preț, în special la unele legume și fructe proaspete.

Prețurile **mărfurilor nealimentare**, în trimestrul III, 2021 au înregistrat o creștere de 7% f.p.s.a.p., înregistrând o accelerare de ritm față de perioada analogică a anului precedent cu 7 p.p. (în expresie lunară, comparativ cu perioada similară a anului precedent, ritmul de creștere a prețurilor a fost de: 5,5% în iulie, de 6,9% în august și de 8,6% în septembrie).

Creșteri de preț în această perioadă au fost înregistrate la toate grupele de produse nealimentare. Cele mai considerabile creșteri de preț în acest trimestru a fost înregistrate la combustibili și carburanți cu 19,4%, la materiale pentru întreținerea și repararea locuinței cu 17,5% și la mobilă cu 8,9%.

În trimestrul III al anului 2021 **prețurile la servicii** au crescut cu 0,7% f.p.s.a.p. ceea ce reprezintă o diminuare a ritmului de creștere cu 1,5 p.p. față de nivelul indicatorului respectiv în anul 2020, însă o creștere cu 2,2 p.p. față de nivelul indicatorului pentru trimestrul anterior. În expresie lunară, comparativ cu perioada similară a anului precedent indicii prețurilor la servicii în iulie-august au sporit de la minus 0,5% la 1% și la 1,5% f.p.s.a.p., corespunzător. În perioada de referință, comparativ cu trimestrul III al anului precedent semnificativ au crescut prețurile pentru întreținerea și repararea locuinței cu 19,1%, la pachetele de servicii turistice cu 16,3%, la serviciile saloanelor de coafură și estetică corporală cu 14,3% f.p.s.a.p. etc.

Figura 2.1.2. Ritmul anual de creștere al IPC și inflației de bază, %

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică

În primele nouă luni ale anului 2021 și rata inflației de bază își accelerează ritmului de creștere. În trimestrul III, 2021 rata inflației de bază a constituit 4,7% f.p.s.a.p. fiind în creștere cu 1,9 p.p. peste nivelul înregistrat în perioada similară a anului precedent.

Evoluțiile lunare la fel arată o tendință de creștere, accelerându-se semnificativ în a doua jumătate a anului 2021. În expresie lunară, comparativ cu perioada similară a anului precedent, ritmul de creștere a inflației de bază a înregistrat următoarele majorări: în iulie – 3,5%, în august – 4,9% și în septembrie – 5,7%.

În condițiile menținerii unui deficit de cerere agregată pe piața internă, la creșterea ratei inflației de bază au contribuit evoluția ascendentă a prețurilor la combustibili, deprecierea monedei

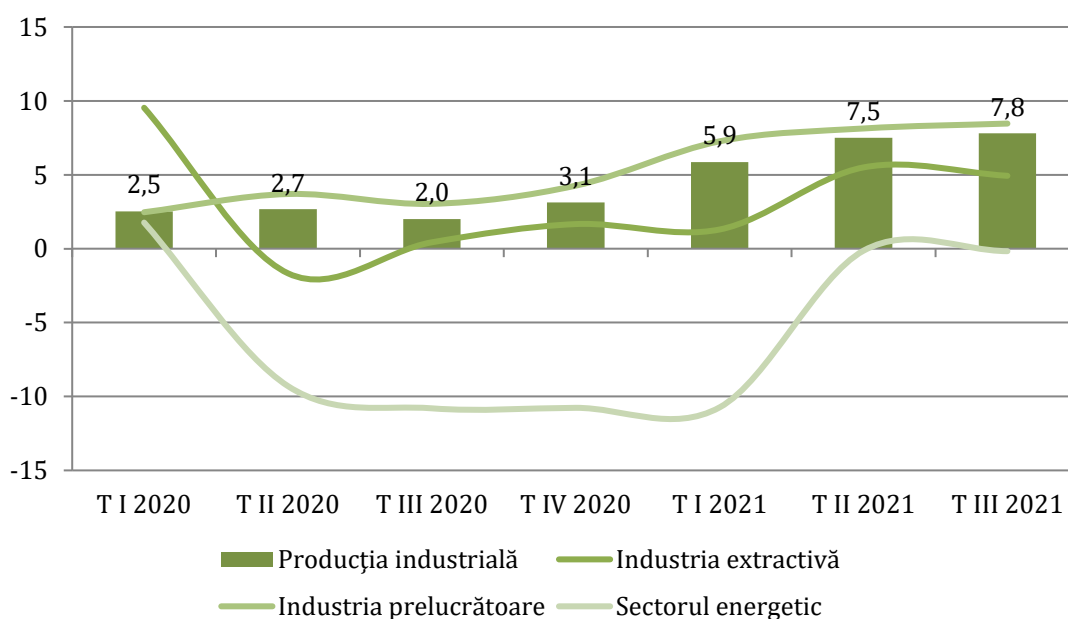
naționale față de principalele valute de referință (USD și EUR), creșterea prețurilor la produsele nealimentare.

Prețurile producției industriale cresc și în a doua jumătate a anului 2021 înregistrând ritmuri de creștere ascendente față de perioada similară a anului precedent. O contribuție însemnată la această creștere a venit din partea industriei prelucrătoare și industriei extractive.

În perioada iulie-septembrie 2021 ritmul de creștere a indicelui anual al prețurilor producției industriale a crescut comparativ cu perioada similară a anului precedent cu 5,8 p.p. și a atins nivelul de 7,8%.

Pe sectoare de activitate, în *industria prelucrătoare* prețurile au crescut cu 8,5% f.p.s.a.p. Prețurile la producția din industria extractivă au înregistrat o creștere de 4,9% față de perioada similară a anului precedent. Prețurile la furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat s-au menținut practic la nivelul înregistrat în perioada similară a anului precedent, înregistrând o descreștere cu 0,2% f.p.s.a.p.

Creșterea prețurilor producției industriale reflectă efecte ale majorării prețurilor în industria alimentară sub presiunea deficitului de producție agricolă, după un an cu condiții meteorologice nefavorabile precum și distorsiunile pe piața mondială a materiei prime generate de situația epidemiologică precară.

Figura 2.1.3. Ritmul anual de creștere a prețurilor producției industriale și a componentelor sale, %

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică

În trimestrul III al anul 2021 indicele prețurilor la produsele agricole se menține pe o traiectorie ascendentă. În perioada iulie-septembrie 2021 acesta a constituit 15,8% fiind cu 2,3 p.p. sub nivelul înregistrat în p.s.a.p.

La majorarea prețurilor la produsele agricole au contribuit cât prețurile la produsele vegetale, care în perioada de referință au crescut cu 15,4% f.p.s.a.p. atât și prețurile la produsele animaliere care au înregistrat o creștere de 19 % comparativ cu perioada similară a anului trecut.

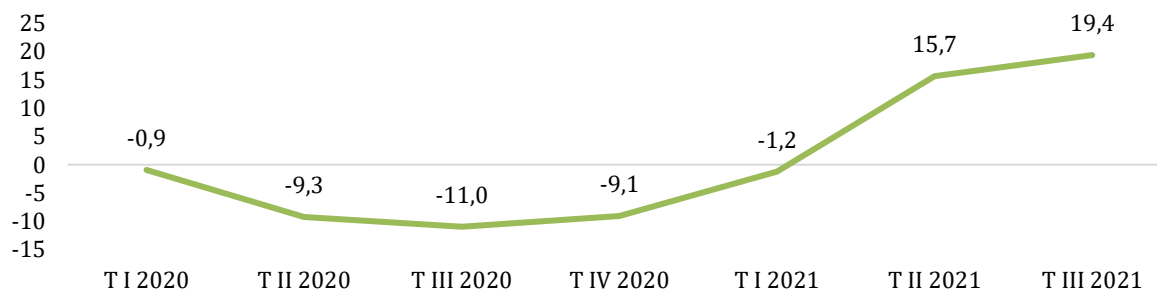
Majorarea prețurilor la produsele agricole vine ca efect al scăderii ofertei pe piață din cauza scăderii volumului producției în sectorul agroalimentar ca urmare a condițiilor climaterice nefavorabile și generează presiuni pro-inflaționiste asupra prețurilor la produsele alimentare.

Prețurile producătorilor în construcții în primele nouă luni ale anului 2021 sunt în creștere.

În trimestrul III, 2021 ritmul de creștere al prețurilor în construcții, s-a majorat față de nivelul înregistrat în perioada similară a anului precedent cu 8,1 p.p. și a constituit 8,6%.

Anul 2021 este marcat de creșterea continuă a prețurilor la combustibili. În trimestrul III rata anuală de creștere a prețurilor la combustibili a fost de 19,4%, cu 30,4 p.p. peste nivelul indicatorului respectiv pentru aceeași perioadă a anului precedent. În expresie lunară, comparativ cu perioada similară a anului precedent indicii prețurilor la combustibili au înregistrat următoarele valori: în iulie – 17,2%, în august –18% și în septembrie –23,1%.

Creșterea prețurilor la combustibili a fost determinată în special de majorarea prețurilor internaționale la petrol, creșterea accizelor la benzină și alte produse petroliere și deprecierea monedei naționale.

Figura 2.1.4. Ritmul anual de creștere a prețurilor la combustibili, %

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică

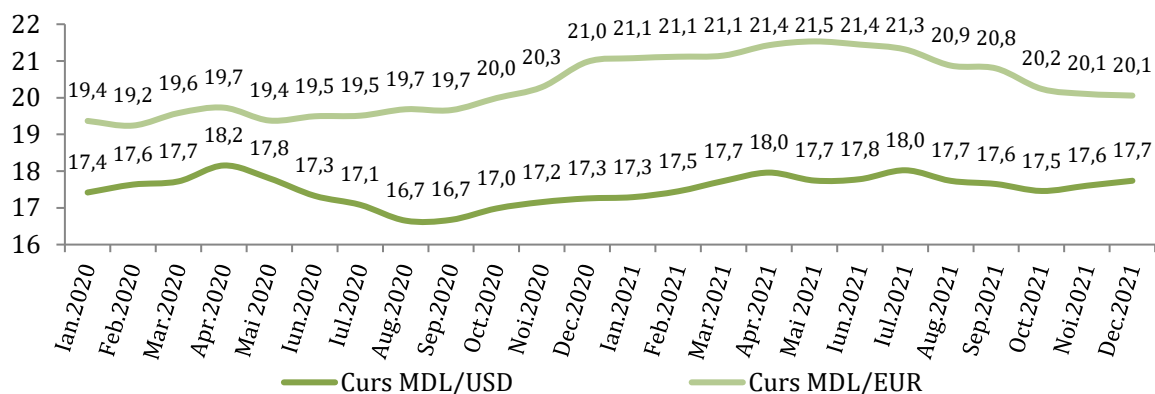
Rate de schimb

Cursul de schimb al monedei naționale în primele nouă luni al anului 2021 se depreciază față de principalele valute de referință. La deprecierea leului au contribuit fluctuațiile dolarului american pe piețele internaționale, cererea sporită de valută pe piața internă și intervențiile BNM pe piața valutară în calitate de cumpărător de valută.

În trimestrul III 2021, cursul mediu nominal de schimb față de principalele valute de referință a fost de 17,8 MDL/USD și 21,0 MDL/EUR, depreciindu-se comparativ cu perioada similară a anului precedent cu 6% față de dolarul SUA și cu 7% față de moneda unică europeană.

În expresie lunară, cursul mediu de schimb al leului față de dolarul SUA în trimestrului III, 2021 a fost de 18 MDL/USD în iulie, 17,7 MDL/USD în august și 17,6 MDL/USD în septembrie. Cursul

mediu de schimb al monedei naționale față de moneda unică europeană a înregistrat valori de: în iulie – 21,3 MDL/EUR, în august– 20,9 MDL/EUR, iar în septembrie– 20,8 MDL/EUR.

Figura 2.1.5. Evoluția cursului nominal de schimb mediu lunar al MDL comparativ cu USD și EURO

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

Deprecierea continuă a leului are ca efect final creșterea prețurilor pe piața internă, în special la bunurile importate și generarea unor presiuni inflaționiste suplimentare asupra IPC. Totuși, evoluțiile cursului de schimb din primele luni ale semestrului II al anului sugerează că cursul oficial al monedei naționale este relativ stabil.

Deprecierea cursului nominal de schimb în tandem cu situația economică incertă din țară și-au lăsat o amprentă și asupra cursului real de schimb a monedei naționale. Leul moldovenesc în termeni reali în trimestrul III, 2021 s-a depreciat cu 6,2% față de USD (comparativ cu perioada similară a anului trecut) și cu 5% față de moneda Euro comparativ cu p.s.a.p.

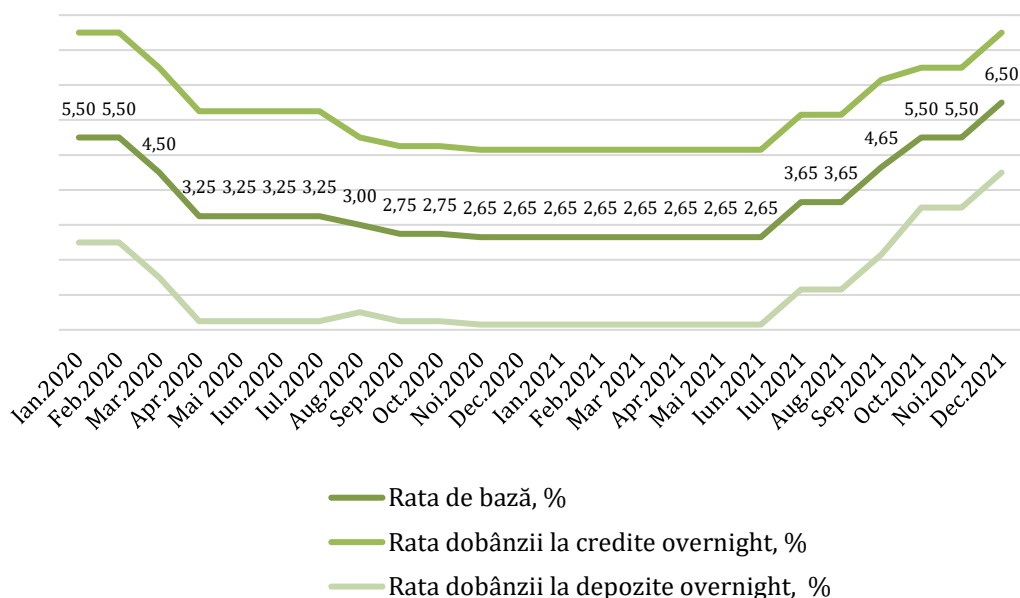
2.2. POLITICA MONETARĂ

În a doua jumătate a anului 2021, în vederea atenuării impactului negativ al accelerării creșterii prețurilor de consum atât pe plan intern cât și pe cel extern, alimentat de creșterea consumului reprimat în 2020, sporirea volumului de credite de consum, incapacitatea producătorilor de a face asigura piața cu volumul necesar de produse, sporirea volumului de remitențe, băncile centrale din Europa, inclusiv și BNM au fost impuse să înăsprească condițiile monetare.

Instrumentele politicii monetare

În trimestrul III, 2021 BNM a majorat treptat rata de bază aplicată la principalele operațiuni de politică monetară pe termen scurt cu 2,0 puncte procentuale, acesta majorându-se în luna iulie până la 3,65 % și în septembrie până la 4,65%. Totodată, s-au majorat 2,0 puncte procentuale ratele de dobândă la creditele și la depozitele overnight - până la 7,15 % și, respectiv, până la 2,15 %. Politică monetară promovată de BNM este în mod consecvent orientată în direcția asigurării stabilității prețurilor pe termen mediu corespunzător țintelor de inflație asumate. Pe termen scurt însă, numeroase și ample șocuri de natura ofertei, produse succesiv sau concomitent pe plan intern și internațional, cauzează deviații temporare ale ratei anuale a inflației de la țintă.

În ultimul trimestru al anului 2021 sub incidența creșterii sporite a prețurilor la energie, BNM a fost nevoită să majoreze din nou ratele de politică monetară, diminuând totodată și coridorul ratelor cu 0,5%. Astfel, la finalul anului 2021, rata de bază a ajuns până la 6,5%, rata la depozitele overnight 4,5%, iar la creditele overnight 8,5%.

Figura 2.2.1. Evoluția ratelor la instrumentele de politică monetară ale Băncii Naționale a Moldovei

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

Rata rezervelor obligatorii din mijloace atrase în lei moldovenești și în valută neconvertibilă, a rămas neschimbată la nivelul de 26%, similar și rata rezervelor obligatorii de la mijloacele atrase în valute convertibile, care a constituit 30%.

Nivelul rezervelor oficiale de la începutul anului 2021 răspunde tuturor cerințelor de adecvare, asigurând un nivel suficient de acoperire a importurilor de mărfuri și servicii fiind în creștere constantă.

Volumul activelor oficiale de rezervă s-a majorat la finalul trimestrului III cu 4,7% și a constituit 3961,82 mil. USD, ceea ce corespunde tuturor criteriilor de suficiență: acoperirea a cel puțin 3 luni de importuri de bunuri și servicii (6,5 luni de import); acoperirea integrală prin rezerve a datoriei externe pe termen scurt (155,9%); acoperirea a 20% din masa monetară M2 (86,0%); acoperirea a 100-150% din suma: 30% din datoria externă pe termen scurt + 15% din alte angajamente externe + 5% din M2 + 5% din exporturi de bunuri și servicii (214,3%).

Indicatorii monetari

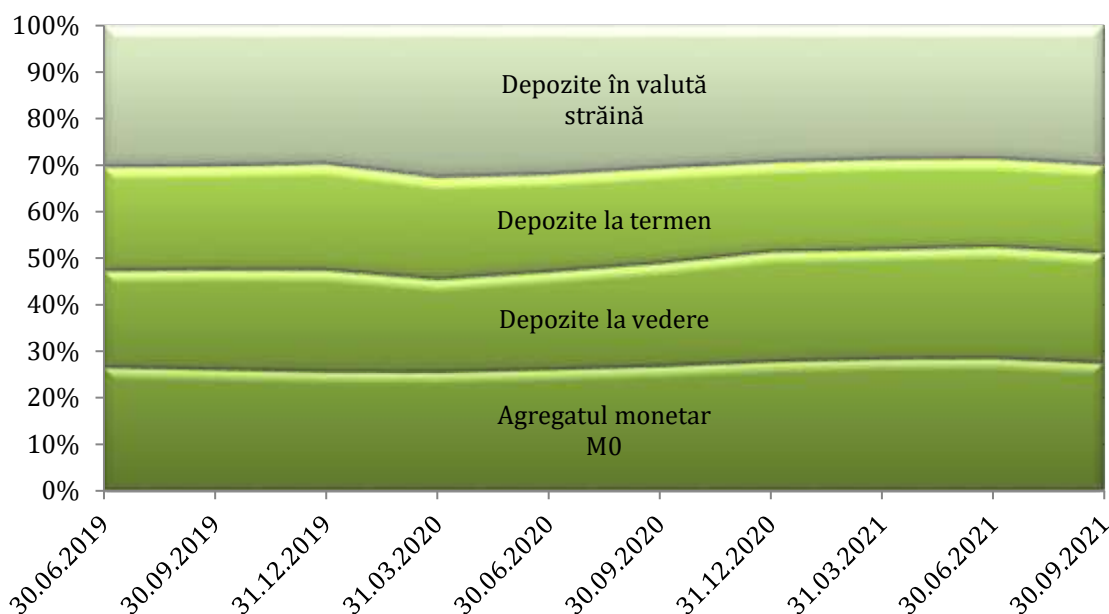
Înăsprirea condițiilor monetare are ca efect diminuarea ritmului de creștere a masei monetare. În trimestrul III, 2021 ritmul de creștere a masei monetare deși se menține încă la cote înalte încetinește comparativ cu perioadele anterioare.

În acest context, stocul agregatelor monetare la data de 30.09.2021, comparativ cu datele înregistrate la data de 30.09.2020 a evoluat după cum urmează:

- agregatul monetar M0 a înregistrat o creștere cu 20,8%, și a constituit aproximativ 31,9 mld. MDL;
- agregatul monetar M1 s-a majorat cu 22,7% și a atins un nivel de 59,4 mld. MDL;
- ritmul de creștere a agregatului monetar M2 a fost de 18,6%, și a constituit cca 81,3 mld. MDL
- agregatul monetar M3 a înregistrat o creștere de 17,6% și s-a cifrat la 116 mld. MDL.

La sfârșitul trimestrului III al anului 2021, volumului bazei monetare a înregistrat un spor de cca 15% f.p.s.a.p. și a constituit 57,1 mld. MDL.

În trimestrul III, 2021 urmărim o modificări și în structura masei monetare, pe seama sporirii ponderii volumului de depozite la vedere în monedă națională.

Figura 2.2.2. Structura masei monetare M3 în perioada anilor 2019-2021

Sursa: Calcule conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

Astfel, la 30.09.2021 componentele masei monetare erau distribuite în felul următor: agregatul monetar M0 (bani în circulație) – 27,4%; depozite la vedere – 23,6%; depozite la termen – 18,8% și depozite în valută – 30,1%. Comparativ cu datele de la sfârșitul trimestrului III al anului 2021, a crescut ponderea agregatului monetar M0 cu 0,7 p.p. și a depozitelor la vedere cu 1,4 p.p., depozitele la termen și cele în valută în și-au scăzut ponderea cu 1,5 p.p. și 0,6 p.p. f.p.s.a.p. corespunzător. Totuși, comparativ cu datele trimestrului II, 2021 evoluțiile arată o migrare a masei monetare din monedă națională în valută, depozitele în valută străină sporindu-și ponderea în masă monetare cu circa 2,6 p.p., ceea ce ar putea fi interpretat drept o scădere a încrederii populației în moneda națională.

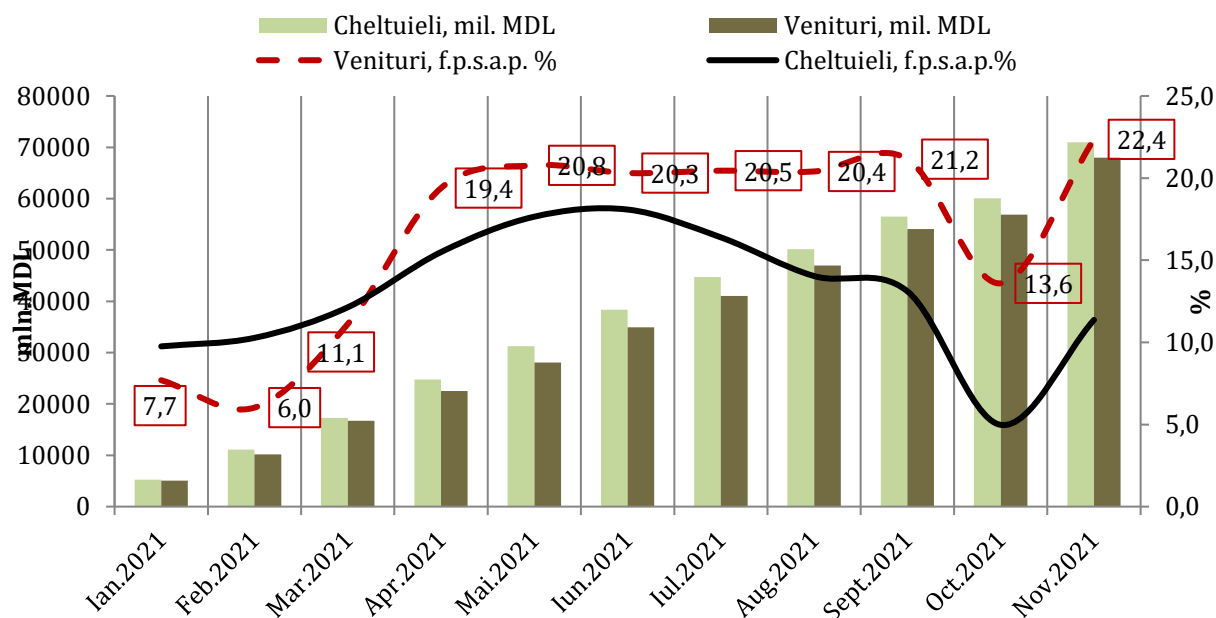
Capitolul III

FINANȚE

3.1. FINANȚE PUBLICE

În primele nouă luni ale anului 2021, ritmul de creștere al veniturilor bugetului public național a fost superior dinamicii cheltuielilor publice. Astfel, veniturile bugetului public național au înregistrat creșteri, cu 21,2% mai mult decât veniturile acumulate în aceeași perioadă a anului 2020.

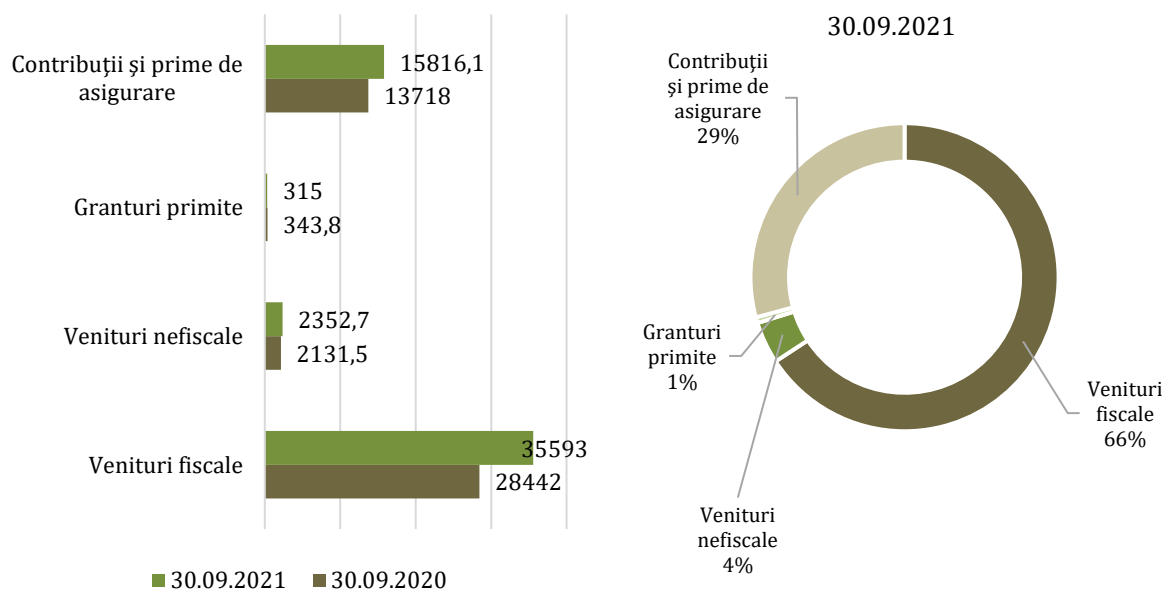
În primele nouă luni ale anul 2021, veniturile bugetului public național (BNP) au constituit 54076,8 mil. MDL, în creștere cu 9441,8 mil. MDL sau în termeni nominali cu 21,2% comparativ cu perioada similară a anului 2020. La creșterea încasărilor bugetului public în anul 2021, au contribuit impozitele și taxe, care au însumat suma de 35593 mil. MDL, în creștere cu 25,1%, contribuțiile și prime de asigurări au înregistrat creșteri cu 15,3%, (însumând 14816,1 mil. MDL), și la categoria alte venituri s-au înregistrat creșteri cu 10,4% în sumă de 2352,7 mil. MDL, față de perioada similară a anului 2020. La capitolul, granturi primite se înregistrează scăderi cu 28,8 mil.MDL f.p.s.a.p. în sumă de 315 mil.MDL. La pozițiile: TVA au crescut cu 30,3% f.p.s.a.p, accize au avut o creștere de 18%, accize la mărfurile produse pe teritoriul RM au crescut cu 17% și acize la mărfuri importate au crescut cu 31,2% f.p.s.a.p. Respectiv și impozitul pe venit a constituit 35593 mil. MDL în creștere cu 25,1% față de septembrie 2020 și impozitul pe proprietate s-a majorat cu 40% f.p.s.a.p.

Figura 3.1.1. Dinamica veniturilor și a cheltuielilor publice în anul 2021, mil. MDL, %
Sursa: Elaborat de autor conform datelor Ministerului Finanțelor.

În I semestru 2021, veniturile nefiscale au constituit 2352,7 mil. MDL sau cu 10,4% mai mult față de perioada similară al anului 2020. Respectiv, au scăzut componentele acestuia: „Venituri din proprietate” cu 56,4% (însumând 330,3 mil. MDL) și „Donații voluntare” cu 74% (69 mil. MDL), iar componenta „Amenzi și sancțiuni” a crescut cu 42,2% f.p.s.a.p., (292,7 mil.MDL). În perioada

analizată a anului curent am putut asista la o creștere a contribuțiilor și prime de asigurări obligatorii cu 15,3% f.p.s.a.p. Respectiv, la data de 30.09.2021 acestea au constituit suma de 15816,1 mil. MDL. De altfel, se observă o creștere ușoară a contribuțiilor de asigurări sociale de stat obligatorii cu 15,4% f.p.s.a.p. și respectiv a primelor pentru asigurările obligatorii de asistență medicală cu 14,9% f.p.s.a.p.

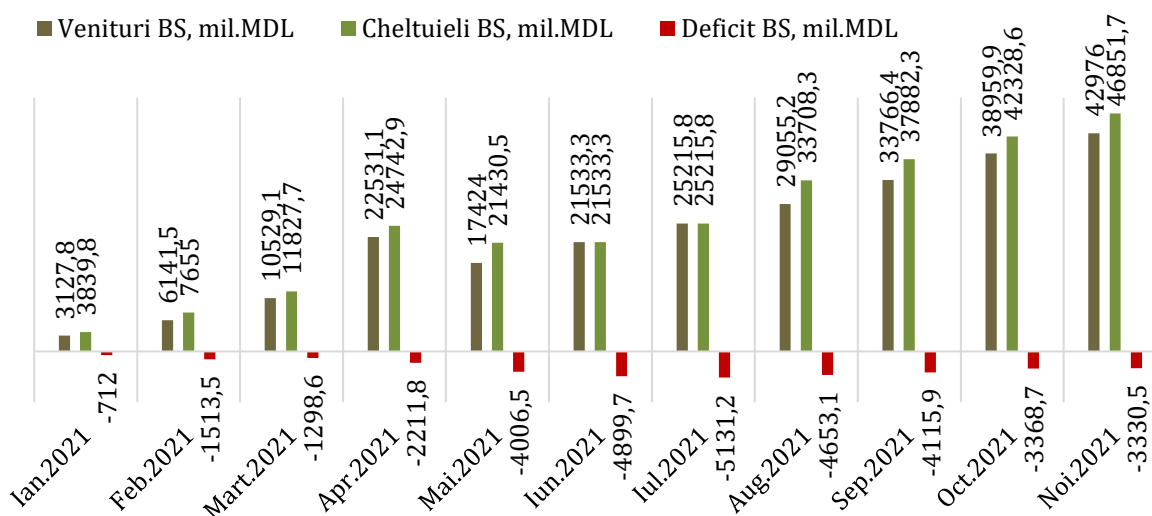

Figura 3.1.2. Structura veniturilor în BPN în 2021, mil. MDL, %

Sursa: Elaborat de autor conform datelor Ministerului Finanțelor.

Veniturile totale ale bugetului de stat au constituit 33766,4 mil. MDL, inclusiv: veniturile generale și colectate – 31948 mil. MDL, granturi – 231,2 mil. MDL, transferuri primite în cadrul BPN – 6,9 mil. MDL și alte venituri – 1580,3 mil. MDL. Comparativ cu perioada similară a anului 2021, veniturile totale ale bugetului de stat au crescut cu 23%, în urma majorării veniturilor generale și colectate cu 25% f.p.s.a.p. și creșterea veniturilor proiectelor finanțate din surse externe cu 43,8% față de septembrie 2020.

În acest context, veniturile totale ale bugetului asigurărilor sociale de stat au constituit 20714 mil. MDL, care comparativ cu perioada respectivă a anului trecut a crescut cu 15,1% (2710,7 mil. MDL). Veniturile totale ale fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală au constituit 8034,3 mil. MDL, în creștere cu 40,6% (2321,1 mil. MDL) comparativ cu aceeași perioadă a anului trecut. Veniturile totale ale bugetelor locale în primele nouă luni ale anului 2021, au constituit 14373,2 mil. MDL în creștere cu 15,6% (1938 mil. MDL) f.p.s.a.p. Autoritățile publice locale au acumulat venituri din impozite și taxe în sumă de 3645 mil. MDL. Iar, transferul de la bugetul de stat au constituit în sumă de 10144,2 mil. MDL cu 10,4% mai mult față de perioada similară a anului precedent.

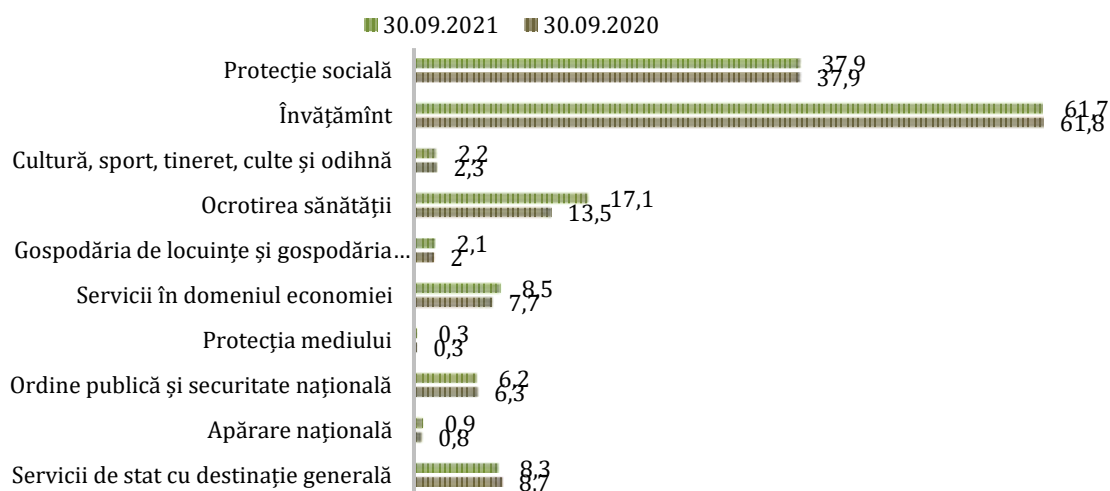
Figura 3.1.3. Executarea bugetului de stat în trimestrul III, 2021, mil. MDL

Sursa: Elaborat de autor conform datelor Ministerului Finanțelor.

În trimestrul III, 2021, cheltuielile realizate din BPN au înregistrat o creștere de 31,1% f.p.s.a.p., susținute preponderent de dinamica cheltuielilor sociale (cu o pondere de 76% din valoarea totală a cheltuielilor). Partea de cheltuieli a bugetului public național în trimestrul III 2021 s-a realizat în sumă de 54076,8 mil. MDL, fiind în creștere cu 21,2% comparativ cu perioada similară a anului 2020. În trimestrul III 2021, executarea cheltuielilor bugetului public național s-a atribuit următoarelor componente:

- ✓ servicii de stat cu destinație generală însumând 56523,5 mil.MDL, în creștere cu 13,1% f.p.s.a.p.;
- ✓ apărare națională a constituit 497 mil. MDL, în creștere cu 22,8%, f.p.s.a.p.;
- ✓ ordine publică și securitate națională însumând 3525,1 mil. MDL, în creștere cu 11,5%, f.p.s.a.p.;
- ✓ servicii în domeniul economiei a constituit 4826,6 mil. MDL, în descreștere cu 16%, f.p.s.a.p.;
- ✓ protecția mediului a constituit 165,1 mil. MDL, în creștere cu 14%, f.p.a.s.p.;
- ✓ gospodăria de locuințe și gospodăria serviciilor comunale a constituit 1204,7 mil. MDL, în creștere cu 20,9% f.p.s.a.p.;
- ✓ ocrotirea sănătății însumând 9641,3 mil.MDL în creștere cu 42,9% f.p.s.a.p.;
- ✓ cultură, sport, tineret, culte și odihnă a însumat 1257,3 mil.MDL în creștere cu 9% f.p.s.a.p.;
- ✓ protecția socială a constituit suma de 21427,4 mil.MDL în creștere cu 13,2% f.p.s.a.p.;
- ✓ învățământ a însumat 9263 mil.MDL în creștere cu 10,4% f.p.s.a.p.

Per ansamblu, ponderea cheltuielilor publice în trimestrul III 2021 nu a generat mari schimbări față de anul 2020. Prin urmare, cheltuielile de ordin social (învățământ, cultură, ocrotirea sănătății, protecția socială) au însumat în primele nouă luni ale anului 2021 – circa 42796,7 mil. MDL ceea ce reprezintă în jur de 76% (mai mult cu 3,3 p.p. f.p.s.a.p.) din valoarea totală a cheltuielilor publice realizate în perioada dată.

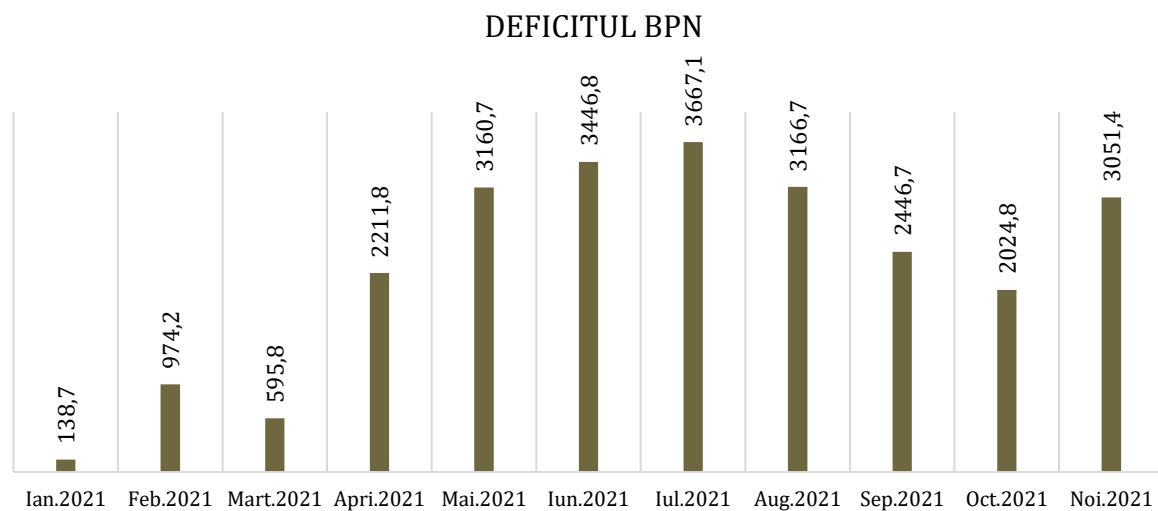

Figura 3.1.4. Structura cheltuielilor în BPN în trimestrul III, 2021, %

Sursa: Elaborat de autor conform datelor Ministerului Finanțelor.

Deficitul bugetar înregistrează scăderi cu 54% în primele nouă luni ale anului 2021, f.p.s.a.p.

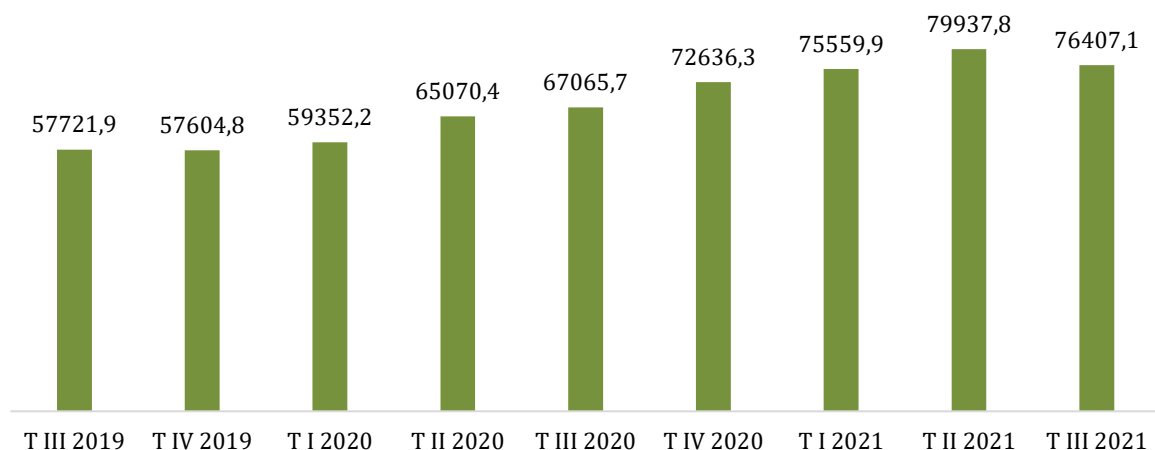
Executarea bugetului public național în I semestru 2021 a fost înregistrat un deficit în mărime de 2446,7 mil. MDL, micșorându-se cu 54,2% comparativ cu perioada similară a anului precedent. Soldurile în conturile bugetului public național, comparativ cu situația din 1 ianuarie 2021 s-au micșorat cu 8172,9 mil. MDL.

Figura 3.1.5. Deficitul finanțelor publice, mil. MDL

Sursa: Elaborat de autor conform datelor Ministerului Finanțelor

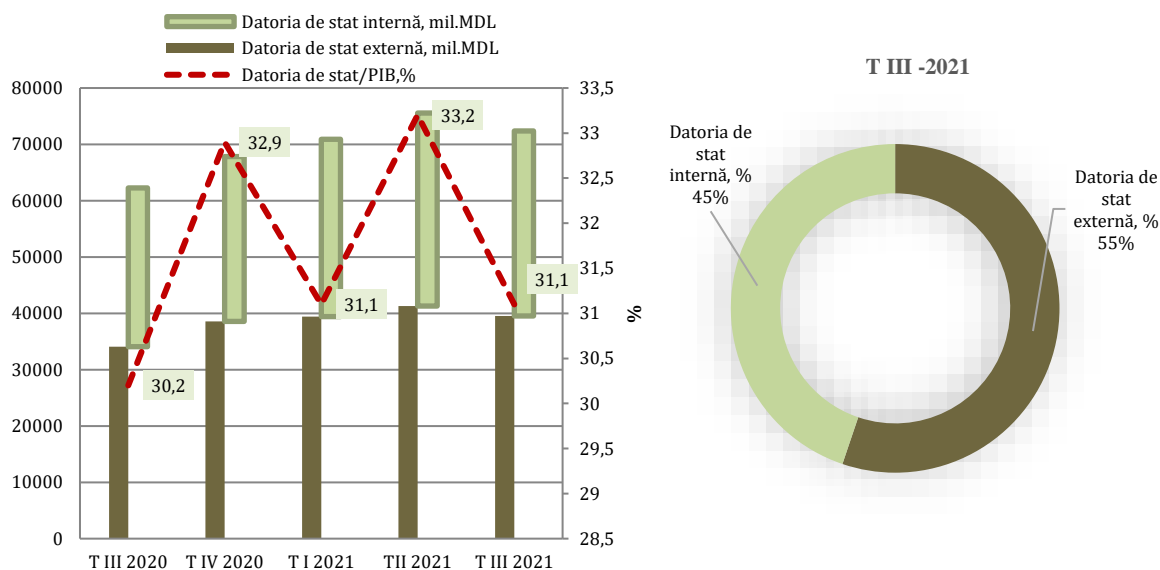
În primele nouă luni ale anului 2021, se atestă o majorare a datoriei sectorului public în PIB (32,9%) cu 0,4 p.p, f.p.s.a.p, sau cu o diminuare cu 2,3 p.p. față de finele anului 2020. La 30.09.2021, soldul datoriei sectorului public a constituit 76407,1 mil.MDL, în creștere cu 14% f.p.s.a.p., sau cu 5,2% față de 31.12.2020. Această majorare a condus la creșterea soldului datoriei publice internă pînă la 34196,1 mil. MDL și a datoriei externe pînă la 42211 mil. MDL. Conform datelor privind PIB-ul pentru anul 2021, ponderea datoriei sectorului public în PIB, la situația din 30.09.2021, a constituit 32,9%, înregistrând o scădere cu 2,3 p.p. comparativ cu situația de la finele anului 2020 și o majorare cu 32,9 p.p. față de 30.09.2020.

Figura 3.1.6. Datoria sectorului public, mil. MDL

Sursa: Elaborat de autor conform datelor Ministerului Finanțelor

Ponderea datoriei de stat la valoarea nominală în PIB, la situația din 30.09.2021, a constituit 31,1% din PIB, înregistrând o scădere cu 1,8 p.p. în raport cu situația de la sfârșitul anului 2020. La data de 30 septembrie 2021, soldul datoriei de stat a constituit 42394,7 mil. MDL, majorându-se cu 4574,0 mil. MDL sau cu 11,4% față de sfârșitul anului 2020, fiind influențat în special de majorarea soldului datoriei de stat externe cu 39537,3 mil.MDL (952,2 mil.MDL) dar și de majorarea soldului datoriei de stat interne cu 32857,4 mil. MDL (3621,8 mil.MDL). La situația din 30.09.2021, în structura datoriei directe a UAT se evidențiază ponderea majoră a datoriei în monedă națională – 58,2%, majorându-se cu 0,2 p.p. față de finele anului 2020 și cu 13,6 p.p. față de perioada similară a anului 2020, iar 91,7% din datoria directă a UAT o reprezintă datoria purtătoare de rată flotantă a dobânzii, cu 5,3 p.p. mai mult decât la finele anului 2020 și cu 9,5 p.p. comparativ cu 30.09.2020. Totodată, 17,3% din totalul datoriei directe a UAT urmează să ajungă la scadență în decurs de un an.

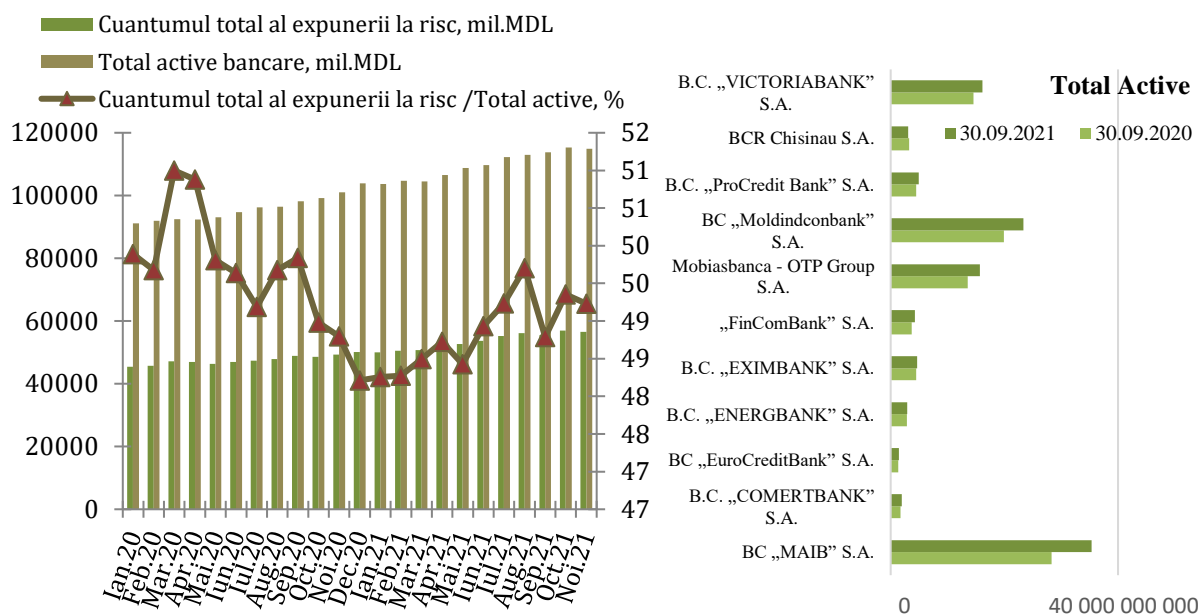
Figura 3.1.7. Dinamica și ponderea datoriei de stat în anul 2021

Sursa: Elaborat de autor conform datelor Ministerului Finanțelor

3.2. SECTORUL BANCAR

Indicatorii de sănătate financiară a sectorului bancar autohton s-au consolidat treptat în ultimii ani, iar odată cu declanșarea pandemiei COVID-19 s-au menținut la valori adecvate. Pe parcursul al III-lea trimestru 2021, Banca Națională a Moldovei a consolidat procesul de supraveghere prudențială a 11 bănci comerciale din Republica Moldova, urmărind respectarea cerințelor legale, în vederea prevenirii și limitării riscurilor specifice activității bancare. Astfel, în primele nouă luni ale anului 2021, s-au înregistrat următoarele tendințe pozitive: consolidarea fondurilor proprii, creșterea activelor și majorarea depozitelor bancare, se înregistrează o îmbunătățire ușoară a calității portofoliului de credite comparativ cu finele anului precedent, ca urmare a ritmului de creștere mai mare a portofoliului de credite față de creșterea creditelor neperformante.

Majorarea calității activului bancar. Activele sectorului bancar au totalizat 113780,5 mil. MDL la 30.09.2021, în creștere cu 15,9% față de 30.09.2020. În al III-lea trimestru 2021, cuantumul total al expunerii la risc a constituit 55511,9 mil. MDL, în creștere cu 13,5% f.p.s.a.p. Iar ponderea acestuia în total active, a constituit 48,8%, în descreștere cu 1,1 p.p. Pe parcursul anului 2021 toate băncile din sistemul bancare, înregistrează majorări la valoarea activelor respectiv și activele ponderate la risc au avut o creștere semnificativă. Astfel, lider la acest capitol pot fi menționate trei bănci: BC „MOLDOVA - AGROINDBANK” S.A. însumă de 35346,5 mil. MDL, BC „Moldindconbank” S.A. însumă cu 23331,7 mil.MDL, urmat de BC Victoriabank S.A. cu 16150,9 mil. MDL.

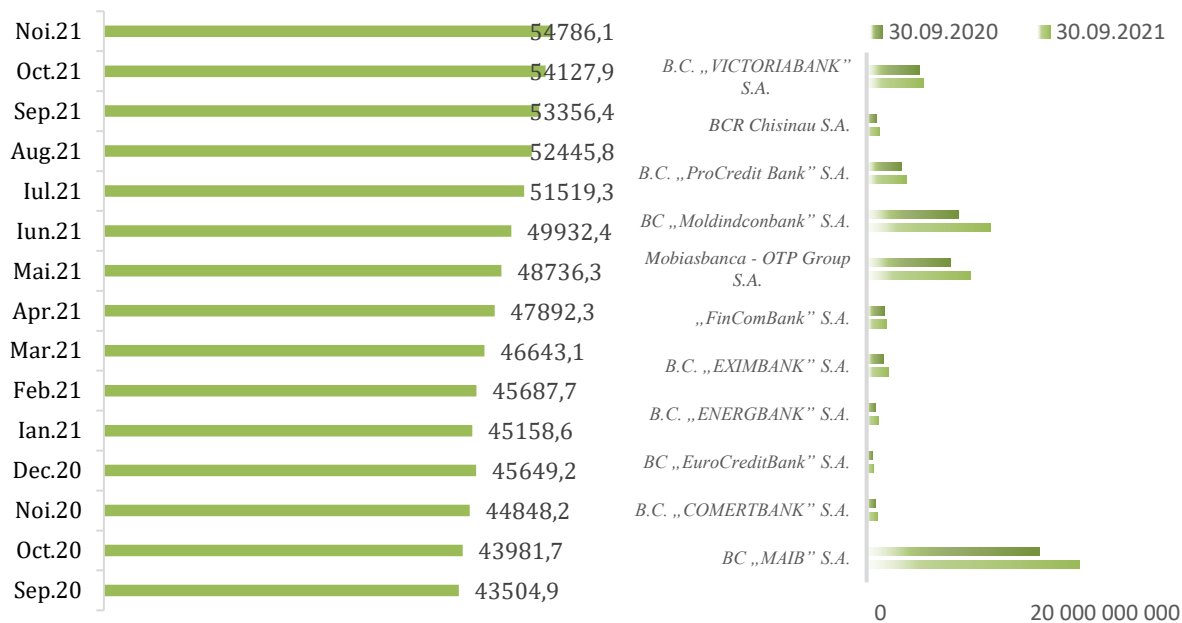

Figura 3.2.1. Evoluția calității activului bancar

Sursa: Calculele autorilor conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Creșterea portofoliului de credite cu 22,6% în I semestru 2021 f.p.s.a.p. În primele nouă luni ale anului 2021, soldul total al creditelor a constituit 47% din totalul activelor sau 53,4 miliarde MDL, în creștere cu 22,6% f.p.s.a.p. sau cu Cele mai mari ponderi o dețin portofoliului de credite acordate pentru consum cu 34,2% (2,6 mili. MDL), creditele acordate pentru procurarea/construcția imobilului cu o pondere de 32,1% (2,5 mili.MDL). Pe parcursul primele nouă luni ale anului 2021 s-au acordat în total 42,930 de credite dintre care: 12776 de credite de

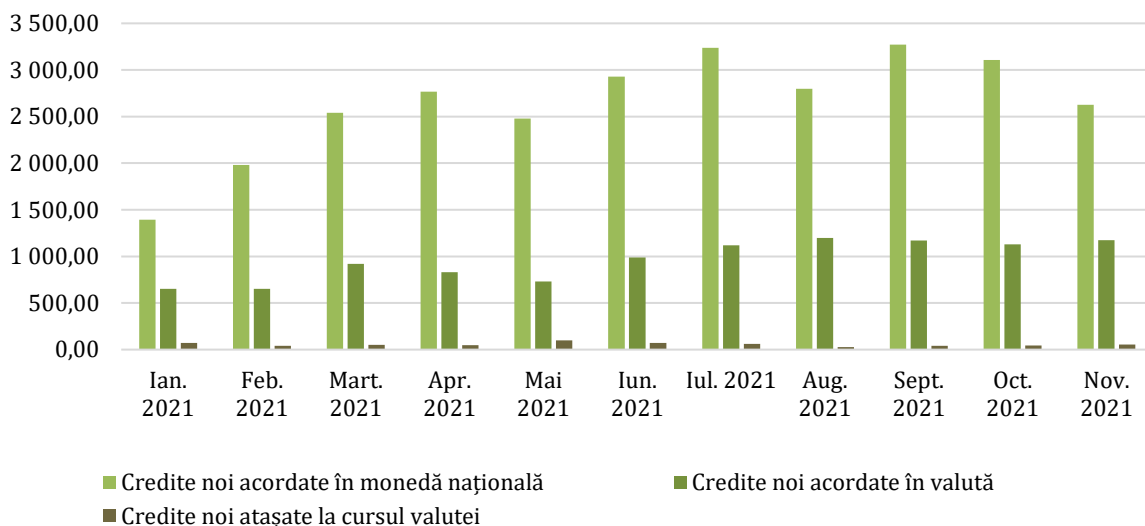
consum, 775 de credite pentru procurarea/construcția imobilului și 297 de credite acordate comerțului. Sectorul IMM au fost acordate credite în sumă de 15,555 mil.MDL cu 17mai mult față de p.s.a.p.

Figura 3.2.2. Evoluția portofoliului de credite, mil.MDL

Sursa: Calculele autorilor conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

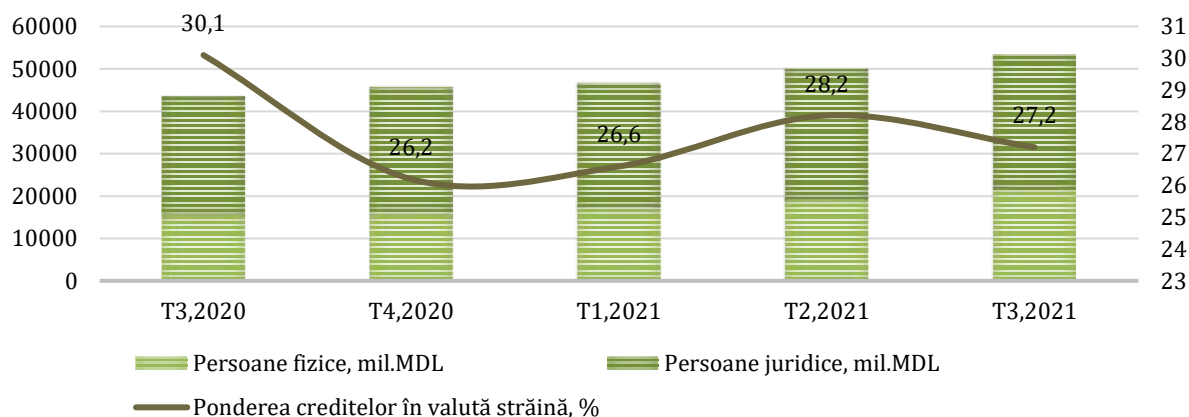
Volumul de credite noi acordate în creștere cu 36,2% f.p.s.a.p. Volumul creditelor noi acordate la finele luni septembrie 2021 a însumat 4481,54 mil. MDL cu 36,2% mai mult față de luna septembrie 2020 (3291,03 mil.MDL). Respectiv, s-au acordat 3270,49 mil.MDL în monedă națională și 1169,67 mil.MDL în valută străină, totodată s-au acordat 41,38 mil.MDL credite atașate la cursul valutar.

Figura 3.2.3. Volumul creditelor noi acordate după valute, mil.MDL

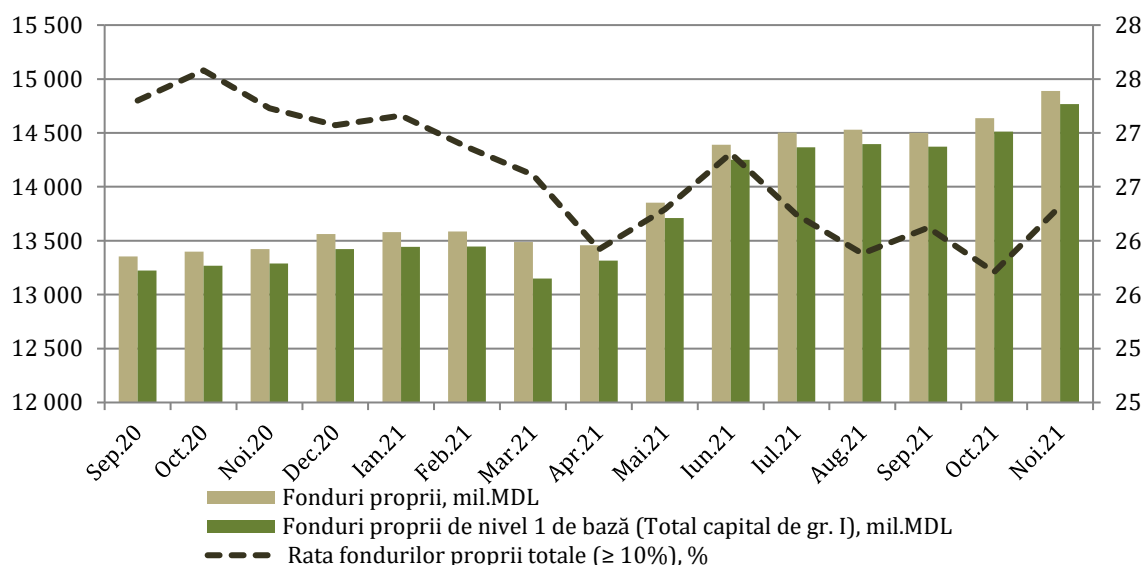
Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Din totalul soldului de credite, 27,2% sunt în valută, procent în descreștere comparativ cu perioada similară a anului 2020, când ponderea era de 30,1%. În cazul populației, soldul a ajuns la 21,3 miliarde MDL, fiind în creștere cu 37% f.p.s.a.p. În ce privește companiile, soldul creditelor a crescut cu 15% în perioada vizată, și a constituit 31,9 mld. MDL. Tendință de migrare a creditelor de la persoanele juridice spre persoanele fizice și din valută străină în cea națională persistă și pe parcursul anului 2021.

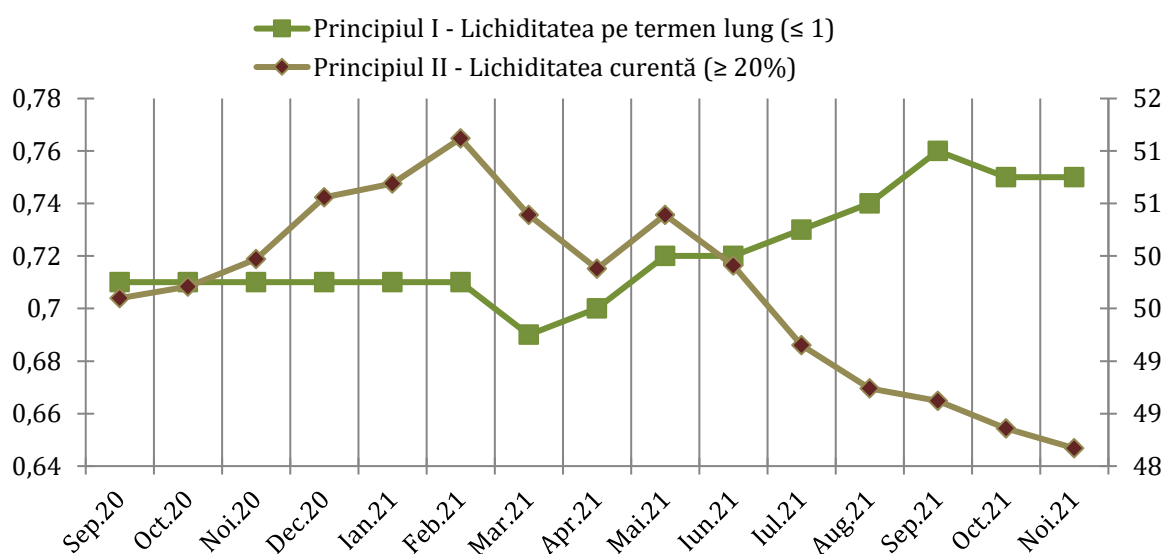
Figura 3.2.4. Evoluția creditelor după valuta în care sunt acordate și categoria debitorilor
Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Rata fondurilor proprii totale per sector bancar se menține în continuare la nivel înalt. În trimestrul III al anului 2021, nivelul de capitalizare pentru 11 bănci comerciale din sector, este net superioară minimului impus de cerințele prudențiale de 10% ajungând la nivelul de 26,1%, ceea ce indică condiții de funcționare echitabilă pentru băncile autohtone. Conform informațiilor privind activitatea economico-financiară a băncilor comerciale, la finele lunii septembrie 2021, fondurile proprii totale al sectorului bancar a marcat o creștere de 8,6%, până la 14501,5 mil. MDL față de perioada similară anului 2020. Iar fondurilor proprii de nivel 1 (total capital de gr. I) s-a majorat în iunie 2021 cu 8,7% f.p.s.a.p. până la 14373,3 mil. MDL.

Figura 3.2.5. Evoluția calității capitalului bancar
Sursa: Calculele autorilor conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

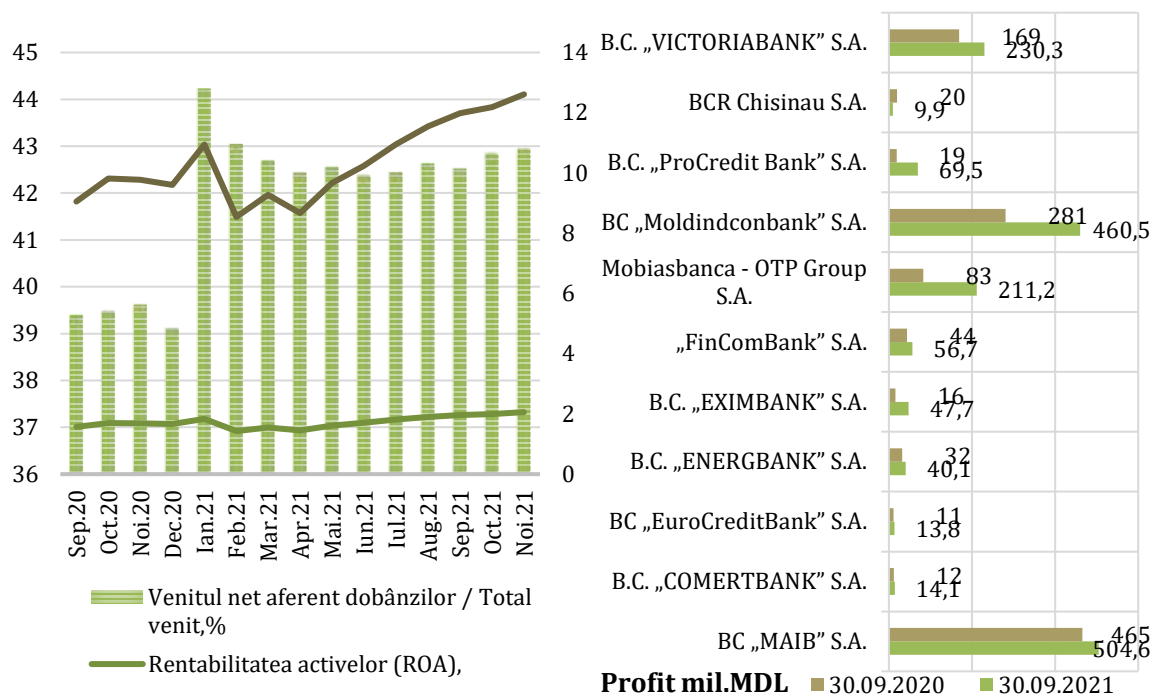
Indicatorii de lichiditate ai sectorului bancar se mențin la un nivel înalt. Lichiditatea curentă ca medie pe sistem la 30.09.2021 a fost de 48,62%, în descreștere cu 1 p.p., față de p.s.a.p. Cele mai mari ponderi în activele lichide le dețin depozitele la BNM – 38,9%, valorile mobiliare lichide – 30,5 % și mijloacele interbancare nete – 18,7%. Pe parcursul a 9 luni ale anului 2021, ponderea depozitelor la BNM s-a diminuat cu 4,0 p.p., ponderea valorilor mobiliare lichide cu 1,0 p.p. Totodată, a crescut ponderea mijloacelor interbancare nete cu 4,4 p.p. și ponderea numerarului cu 0,5 p.p. Majoritatea băncilor comerciale înregistrează un coeficient destul de înalt, ceea ce duce la un exces de lichiditate bancară per sistem. Lichiditatea pe termen lung, valoare calculată conform principiului I al lichidității (≤ 1), al întregului sistem bancar a constituit 0,76% în septembrie 2021. Astfel, observăm că majoritatea băncilor comerciale înregistrează un coeficient destul de înalt, ceea ce duce la un exces de lichiditate bancară.

Figura 3.2.6. Nivelul lichidității sectorului bancar

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

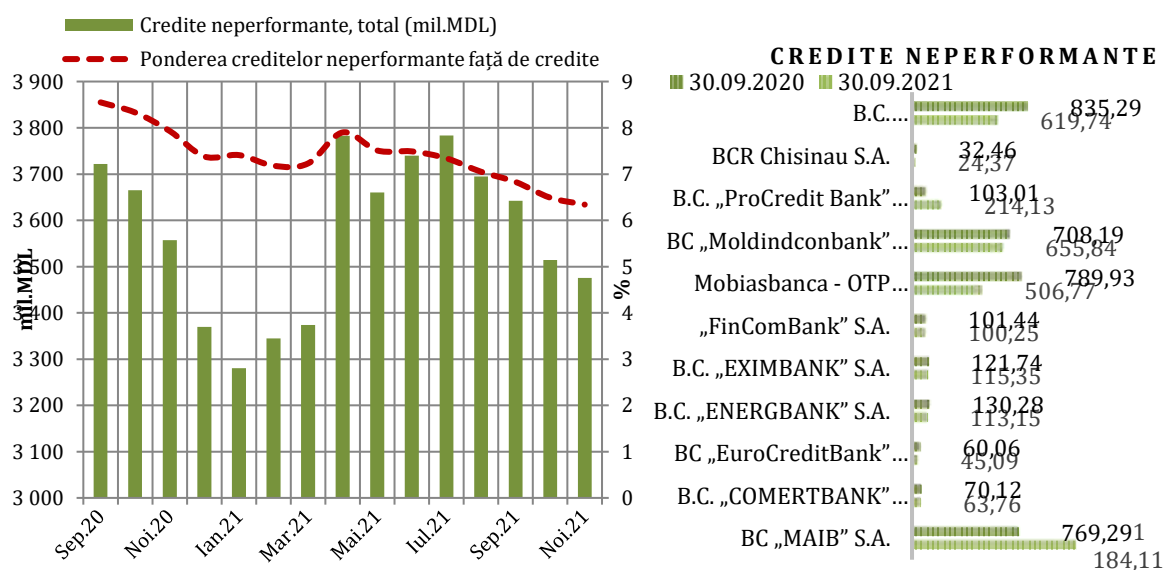
Creșterea profitabilității bancare în primele nouă luni ale anului 2021 cu 44,1% f.p.s.a.p. Profitabilitatea băncilor comerciale a crescut cu 44,1% în septembrie 2021 față de perioada similară a anului 2020, (profitul bancar a constituit în luna septembrie 2021 – 1658 mil.MDL). Această creștere se datorează principalei componente a activității operaționale – venituri din dobânzi cu 12,5% sau cu 405 mil.MDL f.p.s.a.p și majorării veniturilor din onorarii și comisioane. Prin urmare, cheltuielile totale au constituit 4,8 mil. MDL, majorându-se comparativ cu perioada similară a anului precedent cu 274,6 mil. MDL sau cu 6,1%. Astfel, cheltuielile cu dobânzile au constituit 19,1% din totalul cheltuielilor, iar cheltuielile neafectate dobânzilor – 80,9% din totalul cheltuielilor. La 30.06.2021 valorile principalilor indicatori de profitabilitate: rentabilitatea activelor și rentabilitatea capitalului au constituit 2% și respectiv 12%, fiind în creștere cu 0,5 p.p. și respectiv 3,2 p.p. comparativ cu p.s.a.p.

Figura 3.2.7. Evoluția rentabilității și profitabilității bancare

Sursa: Calculele autorilor conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

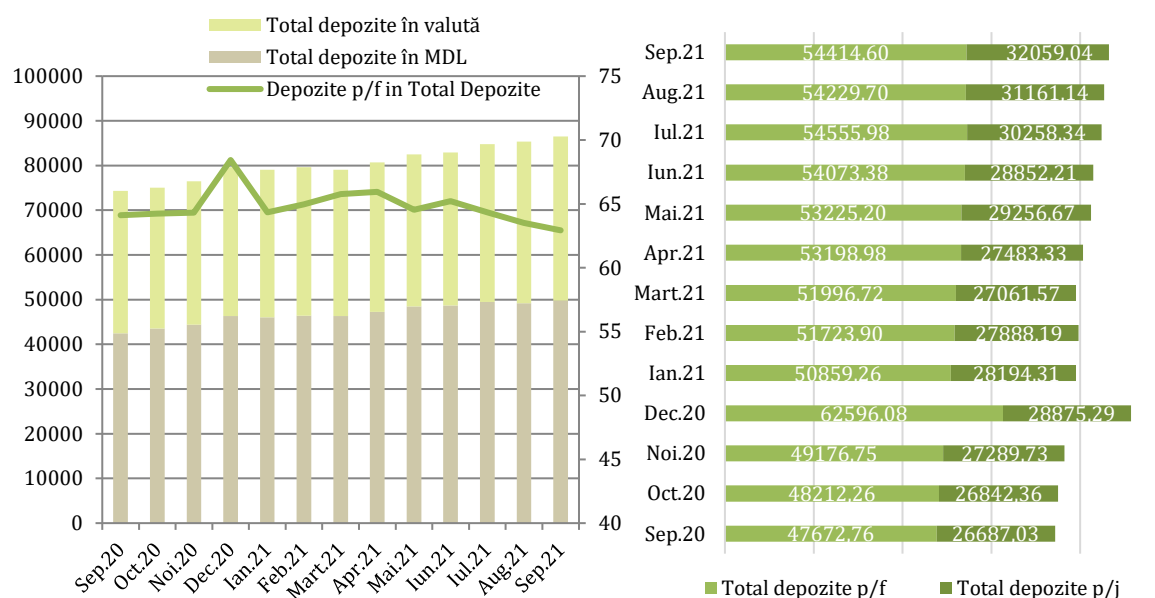
Volumul creditelor neperformante este în descreștere cu 2.1 p.p. în primele nouă luni ale anului 2021 f.p.s.a.p. În primele nouă luni ale anului 2021 ponderea creditelor neperformante în totalul creditelor s-a diminuat cu 1,7 p.p. față de septembrie 2020, constituind 6,83%. Creditele expirate s-a micșorat de la 2078,35 mil.MDL în primele nouă luni ale anului 2020 până la 1970,54 mil.MDL în primele nouă luni ale anului 2021. Ponderea creditelor neperformante în fonduri proprii a înregistrat nivelul de 25,12%, în descreștere cu 2,75 p.p. față de septembrie 2020. Suma creditelor performante acordate IMM-urilor în septembrie 2021 a constituit 10,35%, în scădere cu 1,86 p.p. față de perioada s.a.p.

Figura 3.2.8. Evoluția creditelor neperformante în sectorul bancar

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Majorarea volumului depozitelor noi atrase cu 4,3% f.p.s.a.p. În primele nouă luni ale anului 2021, soldul depozitelor atrase atât în monedă națională cât și în valută străină au însumat 86,4 miliarde MDL la 30.09.2021, în creștere cu 16,29% față de 30.09.2020. Din totalul depozitelor, 57,7% a revenit depozitelor în MDL, însumând 49,8 miliarde MDL la 30.09.2021. Depozitele în valută au constituit 42,4% din totalul depozitelor, alcătuind 36,6 miliarde MDL. Un impact semnificativ asupra majorării soldului depozitelor a avut-o creșterea depozitelor persoanelor fizice cu 14,14% și a depozitelor persoanelor juridice cu 20,13% în septembrie 2021 f.p.s.a.p. Volumul depozitelor noi atrase a constituit 2804,13 mil. MDL la sfârșitul luni septembrie 2021 cu 4,3% mai mult f.p.s.a.p. Pe categorii de clienți, o pondere semnificativă le-a revenit depozitelor atrase de la persoanele fizice (63% din totalul depozitelor în MDL atrase).

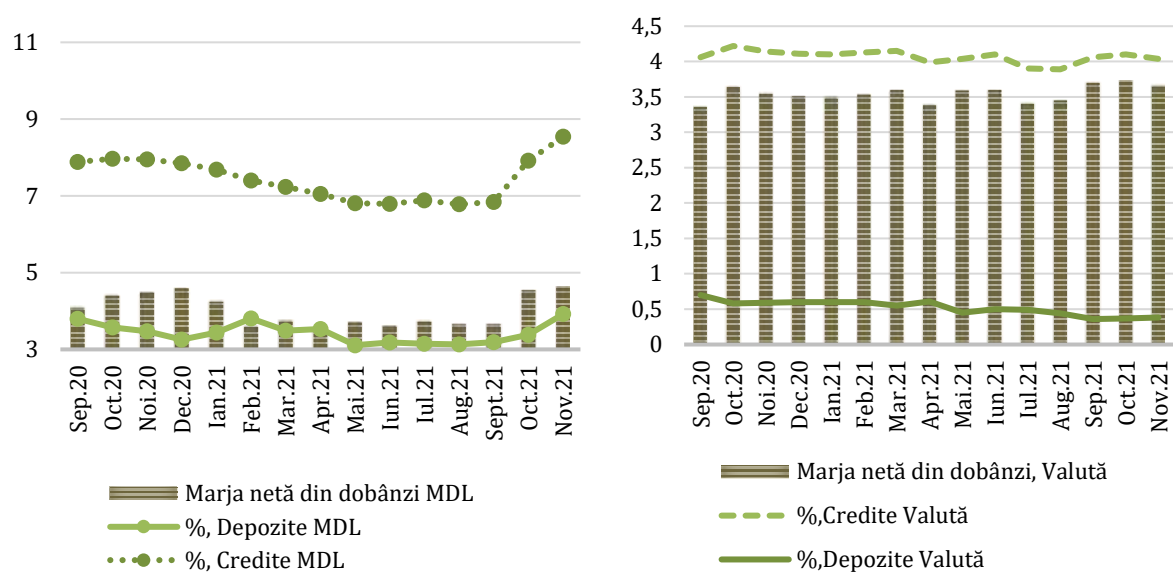

Figura 3.2.9. Evoluția structurii depozitelor atrase de bănci

Sursa: Calculele autorilor conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Rata medie a dobânzii la depozite în valută națională și străină s-a redus constant în primele nouă luni ale anului 2021, ca urmare a reducerii treptate a ratei de bază la operațiunile de politică monetară. La 30.09.2021 rata medie la depozite în MDL a înregistrat 3,19% cu 0,61 p.p. mai puțin față de luna septembrie 2020 și în valută străină 0,36% cu 0,34 p.p.

Rata medie a creditelor noi acordate în monedă națională s-a micșorat, în septembrie 2021, înregistrând nivelului de 6,84%, în descreștere cu 1,04 p.p. față de septembrie 2020, iar rata creditelor în valută străină a înregistrat nivelului de 4,06%. Menținerea dinamicii în jurul nivelului de 6% a creditelor acordate, iar rata depozitelor în monedă națională în jur de 4%, ar fi favorabilă pentru încurajarea economisirii din partea populației și încurajarea creditării economiei în același timp.

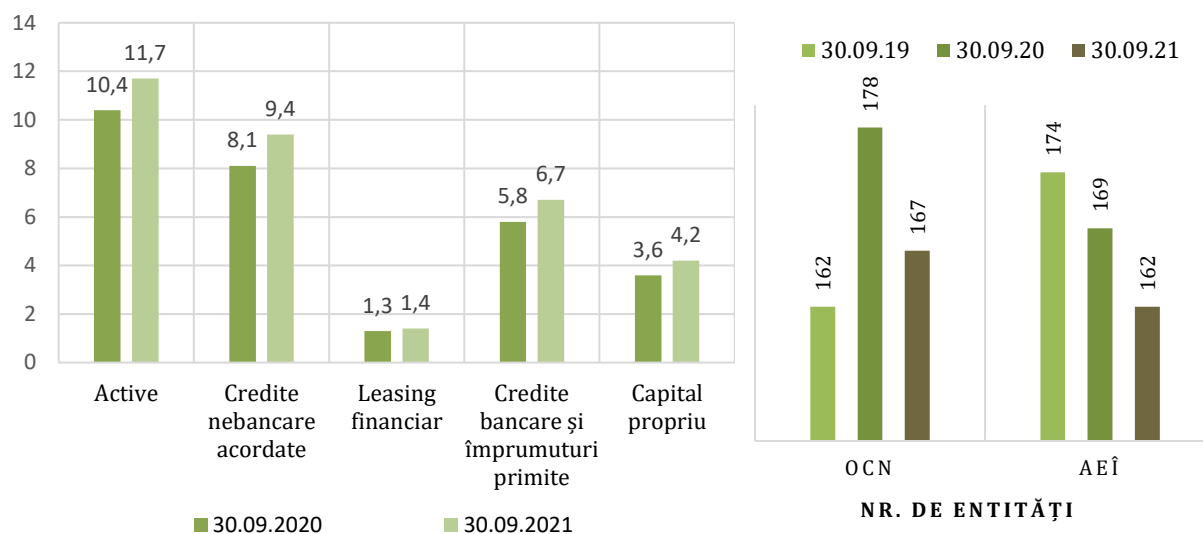
Figura 3.2.10. Evoluția marjei bancare nete, a ratelor medii ale dobânzii la depozite și la credite noi atrase în MDL și valută străină, %

Sursa: Calculele autorului conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Marja netă a dobânzii pe sectorul bancar al Republicii Moldova pentru operațiunile în valută națională au cunoscut o variație mai mică comparativ cu marja pentru tranzacțiile în valută străină. La 30 septembrie 2021, marja bancară la operațiunile în monedă națională a înregistrat un nivel de 3,65%, fiind în descreștere cu 0,43 p.p. față de septembrie 2020. Respectiv, și marja asociată operațiunilor în valută străină a evoluat stabil, înregistrând un nivel de 3,70% cu o creștere ușoară de 0,34 p.p. față de septembrie 2020.

Organizațiile de creditare nebanară (OCN)

În pofida pandemiei COVID-19, evoluția sectorului de microfinanțare din Republica Moldova continuă să fie stabil înregistrând bune performanțe la principalii indicatori de activitate, în primele nouă luni ale anului 2021. În nouă luni ale anului 2021, 468215 de persoane au beneficiat de împrumuturile sectorului de microfinanțare, reprezentat de asociațiile de economii și împrumut (AEI) și organizațiile de creditare nebanară (OCN), fiind în descreștere cu 7,36% f.p.s.a.p. Astfel, 35099 de persoane au fost beneficiarii de împrumuturi ai asociațiilor de economii și împrumut la 30.09.2021 cu 5,4% mai puțin față de perioada similară 2020, iar 433116 de persoane au beneficiat de împrumuturi de la organizațiile de creditare nebanară, în descreștere cu 7,5% f.p.s.a.p. La data de 30.09.2021 în Registrul organizațiilor de creditare nebanară autorizate erau înregistrate 162 de entități cu dreptul de a desfășura activitate de creditare nebanară iar 20 OCN-uri au suspendat activitatea (cu 15 OCN-uri mai puțin față de 30.09.2020).

Figura 3.2.11. Dinamica activității OCN în al III-lea trimestru 2020-2021, mld. MDL

Sursa: Calculele autorului conform datelor Comisia Națională a Pieței Financiare.

Organizațiile de creditare nebancaară (OCN) reglementate și supravegheate de Comisia Națională a Pieței Financiare (CNPF) au acordat un volum total de împrumuturi și leasing financiar în sumă de 9,4 mld. MDL, în primele nouă luni ale anului 2021, în creștere cu 16% față de 30.09.2020. Valoarea consolidată a activelor deținute de OCN-uri, după cum rezultă din datele CNPF, la 30.09.2021, au constituit suma de 11,7 mld. MDL, fiind în creștere cu 12,5% față de 30.09.2020. Astfel, la 30 septembrie 2021, capitalul propriu al OCN a constituit peste 4,2 mld. MDL, înregistrând o majorare cu 16,6% comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent. Astfel, la 30.09.2021 comparativ cu 30.09.2020, valoarea profitului net s-a majorat cu 90% sau de 1,9 ori: de la 371,9 mil. MDL, în 2020, la 707,1 mil. MDL, în 2021. Rata creditelor neperformante în sectorul OCN la 30.09.2021 a scăzut până la 14,1% față de 14,9%, nivel înregistrat la aceeași dată a anului precedent. Prin urmare, la sectorul AEÎ rata creditelor neperformante (mai mari de 90 zile) a constituit 6,6% în trimestrul III al anului 2021. În perioada de pandemie COVID-19, alternativa creditelor acordate de către băncile comerciale constituie, în prezent, produsele oferite de sectorul de microfinanțare, care au menirea de a credita afacerile mici, preponderent din zonele rurale, facilitând accesul la resurse financiare, precum și de a stimula inițiativa privată.

Capitolul IV SECTORUL EXTERN

Balanța de plăți

Soldul contului curent al balanței de plăți a Republicii Moldova, în trimestrul III 2021, a înregistrat un deficit de 400,38 mil. USD, contul de capital a înregistrat un sold negativ de 26,63 mil. USD, iar contul financiar s-a soldat cu intrări nete de capital în valoare de 368,99 mil. USD. Raportat la PIB, contul curent a constituit 10,2%. Contul de capital a înregistrat un sold negativ de 26,63 mil. USD, iar contul financiar s-a soldat cu intrări nete de capital în valoare 368,99 mil. USD.

În trimestrul III a. 2021, **deficitul contului curent al balanței de plăți**, comparativ cu perioada similară a anului 2020, a înregistrat o majorare atât ca valoare absolută, cât și relativ la PIB. Deficitul a constituit 400,38 mil. USD fiind în creștere cu 14,1%. Raportat la PIB, contul curent a constituit 10,2%, față de 9,5% în perioada similară a anului 2020. Această dinamică a fost determinată de creșterea deficitului comerțului exterior cu bunuri, în timp ce balanța veniturilor secundare, serviciilor și a veniturilor primare s-au îmbunătățit. Raportul contului curent la PIB s-a îmbunătățit față de cel înregistrat în trimestrele anterioare ale anului curent, însă pentru 9 luni ale anului 2021 rămâne dublu față de cel înregistrat pentru perioada similară a anului 2020. Contribuția principală în această evoluție o are balanța comercială, dar și veniturile primare.

Excedentul *comerțului exterior cu servicii* a constituit o valoare de 136,33 mil. USD, fiind în creștere cu 18,6% față de trimestrul III 2020, această evoluție a fost determinată de majorarea semnificativă a exporturilor de servicii cu 125,49 mil. USD. Această majorare a exporturilor de servicii a fost determinată, de serviciile de călătorii cu 44,8%, de transport 69,8%, de servicii profesionale și de consultanță managerială de 2,9 ori.

Importurile de servicii s-au majorat cu 104,15 mil. USD, această creștere a fost determinată de majorările semnificative înregistrate la serviciile de călătorii cu 64,0% și de transport cu 36,0%. Astfel, balanța serviciilor de călătorii a marcat o descreștere cu 24,4%, în timp ce balanța serviciilor de transport s-a majorat de 2,1 ori. Balanța serviciilor informatice a continuat să crească și în trimestrul III 2021 ca urmare a sporirii exporturilor cu 23,27 mil. USD decât a importurilor cu 3,22 mil. USD.

Contul de capital, comparativ cu trimestrul III a. 2020. a crescut cu 4,8% și a înregistrat un deficit de 26,63 mil. USD. Soldul contului de capital a fost determinat de ieșirile de capital înregistrate de sectorul privat cu 36,7% mai mari comparati cu perioada similară a anului precedent, în timp ce intrările de asistență din exterior primită de administrația publică pentru finanțarea proiectelor investiționale au constituit 1,81 mil. USD.

Suma soldurilor contului curent și contului de capital denotă că, drept rezultat al tranzacțiilor curente și de capital ale rezidenților Republicii Moldova cu nerezidenții, necesarul net de finanțare externă a constituit 427,01 mil. USD, ceea ce reprezintă 10,9% în raport cu PIB.

În **contul financiar** al balanței de plăți a fost înregistrată o scădere considerabilă a activelor sub formă de numerar și depozite, care au fost principala sursă de finanțare a deficitului de cont curent în trimestrul III 2021. De asemenea, la finanțarea deficitului de cont curent au contribuit alocările de DST de la FMI, creditele comerciale și avansurile acordate entităților rezidente de către partenerii comerciali nerezidenți și investițiile directe. Astfel, în trimestrul III 2021, contul financiar al balanței de plăți a înregistrat intrări nete de capital în valoare de 368,99 mil. USD, ca urmare a diminuării nete a activelor financiare ale rezidenților cu 28,28 mil. USD, precum și a majorării nete a angajamentelor rezidenților față de nerezidenți, în sumă de 340,71 mil. USD.

**Tabelul 4.1 Balanța de plăți a Republicii Moldova (conform MBP6),
agregate principale (mil. USD)**

	2020 I	2020 II	2020 III	2020 IV	2021 I*	2021 II*	2021 III	Tr. III 2021 / Tr. III 2020 (%)
CONTUL CURENT	-204,12	-20,16	-350,79	-317,44	-345,77	-505,16	-400,38	114,1
Bunuri	-716,54	-555,46	-925,36	-896,90	-904,01	-1 113,89	-1 068,90	115,5
Servicii	78,76	89,64	114,99	98,92	94,80	110,28	136,33	118,6
Venituri primare	152,34	114,45	68,60	54,96	97,36	42,97	82,98	121,0
Venituri secundare	281,32	331,21	390,98	425,58	366,08	455,48	449,21	114,9
CONTUL DE CAPITAL	-10,64	-8,24	-25,41	-21,38	-12,69	-17,00	-26,63	104,8
Necesarul net de finanțare (contul curent și de capital)	-214,76	-28,40	-376,20	-338,82	-358,46	-522,16	-427,01	113,5
CONTUL FINANCIAR	-188,32	-52,49	-426,73	-374,59	-375,37	-507,44	-368,99	86,5
Investiții directe, net	-32,28	29,06	-39,66	-108,84	-43,93	-69,56	-83,99	211,8
Investiții de portofoliu, net	-0,25	1,05	-0,08	0,14	-0,24	1,96	-0,06	75,0
Derivate financiare, net	-0,54	-0,15	0,37	-0,09	-0,17	-0,26	-0,56	-151,4
Alte investiții, net	-64,01	-317,20	-611,76	-535,30	-296,47	-490,58	-501,00	81,9
Modificarea activelor de rezervă	-91,24	234,75	224,40	269,50	-34,56	51,00	216,62	96,5
Erori și omisiuni nete	26,44	-24,09	-50,53	-35,77	-16,91	14,72	58,02	-

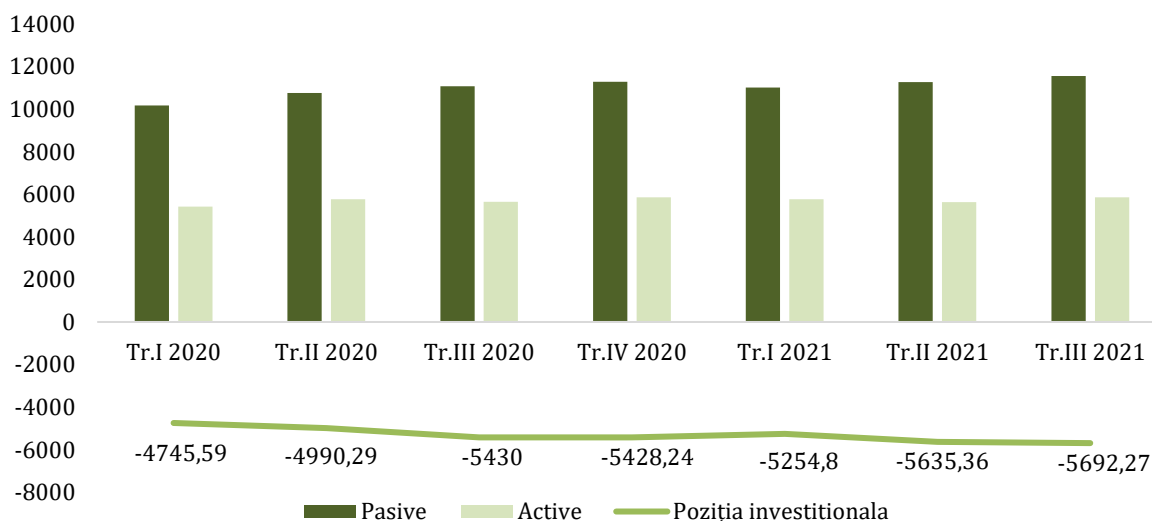
Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

Poziția investițională internațională

La data 30.09.2021, poziția investițională internațională a Republicii Moldova, a constituit -5692,27 mil. USD, soldul net debitor aprofundându-se față de sfârșitul anului 2020 cu 4,9%. Raportată la PIB, poziția investițională internațională a constituit 43,4%.

Soldul activelor financiare externe a însumat 5858,78 mil. USD, fiind în creștere cu 0,1% de la începutul anului, iar al pasivelor a constituit 11551,05 mil. USD, majorându-se cu 2,4%. Creșterea poziției activelor financiare, s-a datorat altor schimbări 711,46 mil. USD. Concomitent, în sensul scăderii. Soldul activelor financiare, a fost influențat în sensul scăderii de fluxul negativ înregistrat în balanța de plăți 614,21 mil. USD, fluctuația ratelor de schimb ale valutelor originale față de dolarul SUA 90,16 mil. USD și modificarea prețurilor instrumentelor financiare 0,47 mil. USD au influențat soldul activelor financiare în sensul scăderii.

Majorarea soldului pasivelor a fost determinată de fluxul pozitiv înregistrat în balanța de plăți 637,59 mil. USD. Fluctuația ratelor de schimb ale valutelor originale față de dolarul SUA 269,69 mil. USD, modificarea prețurilor instrumentelor financiare 79,99 mil. USD, precum și alte schimbări 17,26 mil. USD au dus la scăderea poziției pasivelor externe.

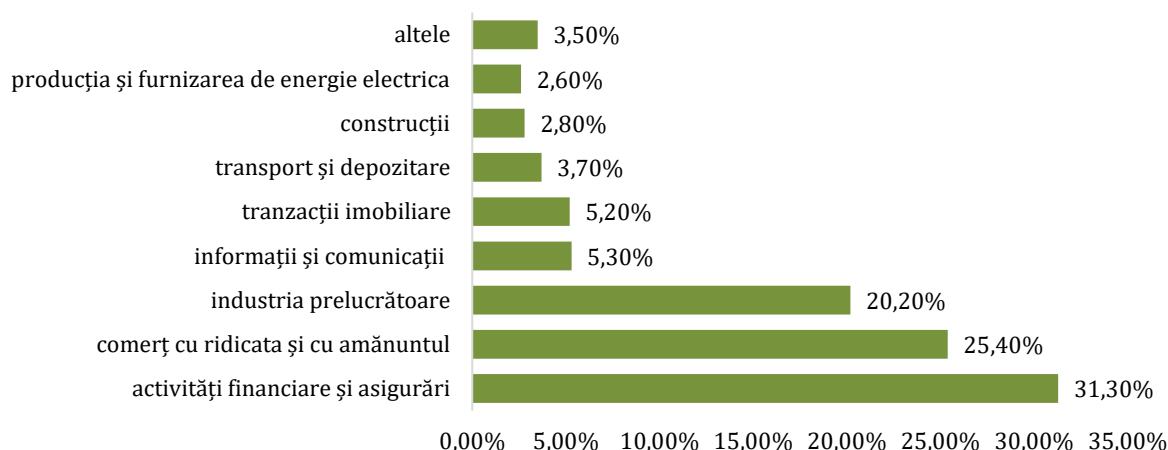

Figura 4.1. Poziția investițională internațională în dinamică, pe trimestre, mil.USD

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

Poziția angajamentelor sub formă de investiții directe s-a majorat cu 0,2% de la începutul anului 2021. Soldul investițiilor directe în capitalul propriu a totalizat 2857,58 mil. USD, cu 1,6% comparativ cu 31.12.2020, iar al instrumentelor de natura datoriei a constituit 1900,60 mil. USD, fiind cu 1,8% mai puțin.

Principala activitate economică care a beneficiat de investiții directe, în trimestrul III a anului 2021, sunt activitățile financiare și de asigurări 31,3%, comerț cu ridicata și cu amănunt 25,4%, urmată de industria prelucrătoare 20,2%. Alte activități care au atras investitori străini au fost informații și comunicații, tranzacțiile imobiliare, transport și depozitare, construcții.

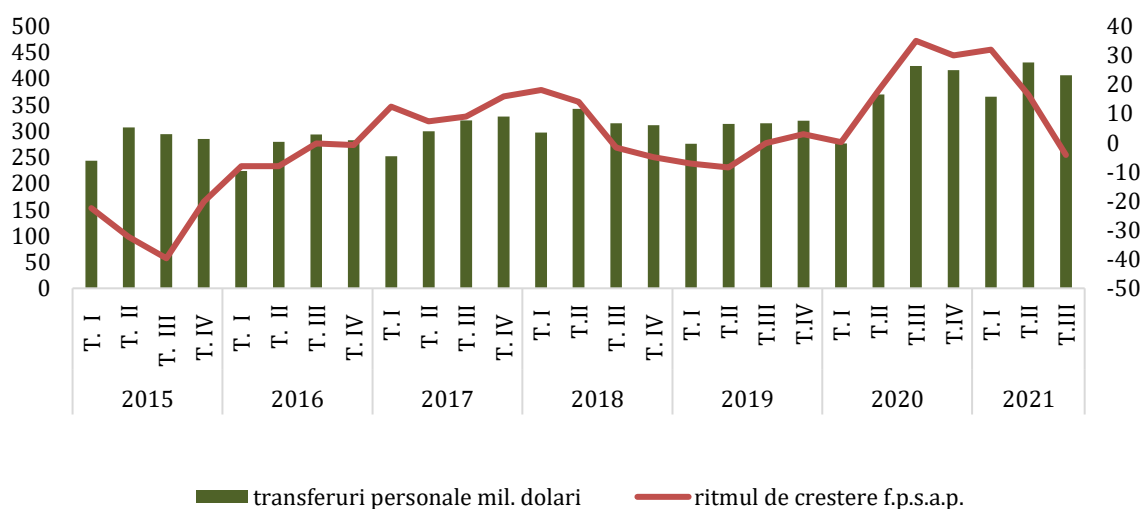
Figura 4.2. Investițiile directe, capital propriu acumulat pentru trimestrul III, a anului 2021 pe activități economice, %

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

În distribuția geografică a investițiilor directe sub formă de participații și acțiuni acumulate, investitorilor din țările UE-27 (fără Marea Britanie) le-a revenit ponderea majoritară de 86,0%, CSI au deținut o pondere de 0,9% din totalul capitalului propriu acumulat, iar cei proveniți din alte țări – de 13,1%.

Transferurile de mijloace bănești

Evoluția transferurilor bănești de peste hotare în mare parte este influențată de atenuarea activității economiei globale, care se datorează tensiunilor geopolitice și comerciale, înăsprirea condițiilor financiare în țările dezvoltate și extinderii pandemiei de coronavirus Covid-19.

Figura 4.3. Transferuri de mijloace bănești din străinătate în favoarea persoanelor fizice efectuate prin băncile din Republica Moldova pe trimestre, în anii 2015-2021, mil.USD

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

Volumul transferurilor bănești din străinătate în Republica Moldova prin intermediul băncilor în favoarea persoanelor fizice, în trimestrul III a. 2021 a constituit 406,68 mil. USD. Comparativ cu perioada similară a anului precedent, transferurile bănești a fost în descreștere cu 4,1%, dintre care prin sisteme de remitere de bani 324,49 mil USD, în baza netă.

Volumul transferurilor bănești în favoarea persoanelor fizice, conform provenienței geografice, din țările UE au fost în creștere cu 3,7%, comparativ cu trimestrul III 2020, și au înregistrat o pondere de 50,3%. Din țările CSI, transferurile bănești s-au micșorat comparativ cu trimestrul III 2020, cu 23,0%, revenindu-le o pondere de 12,4%. Transferurile din **alte țări** au constituit 37,3% din totalul transferurilor în favoarea persoanelor fizice, micșorându-se cu 6,0% comparativ cu trimestrul III 2020.

Conform provenienței geografice a transferurilor, țările din care provin cel mai mare volum de transferuri bănești de la moldovenii care lucrează peste hotare, sunt, Israelul cu un volum de 62,27 mil USD, Italia 51,59 mil.USD, Germania 48,38 mil USD și Rusia cu un volum 45,92 mil USD, SUA 36,44 mil. USD.

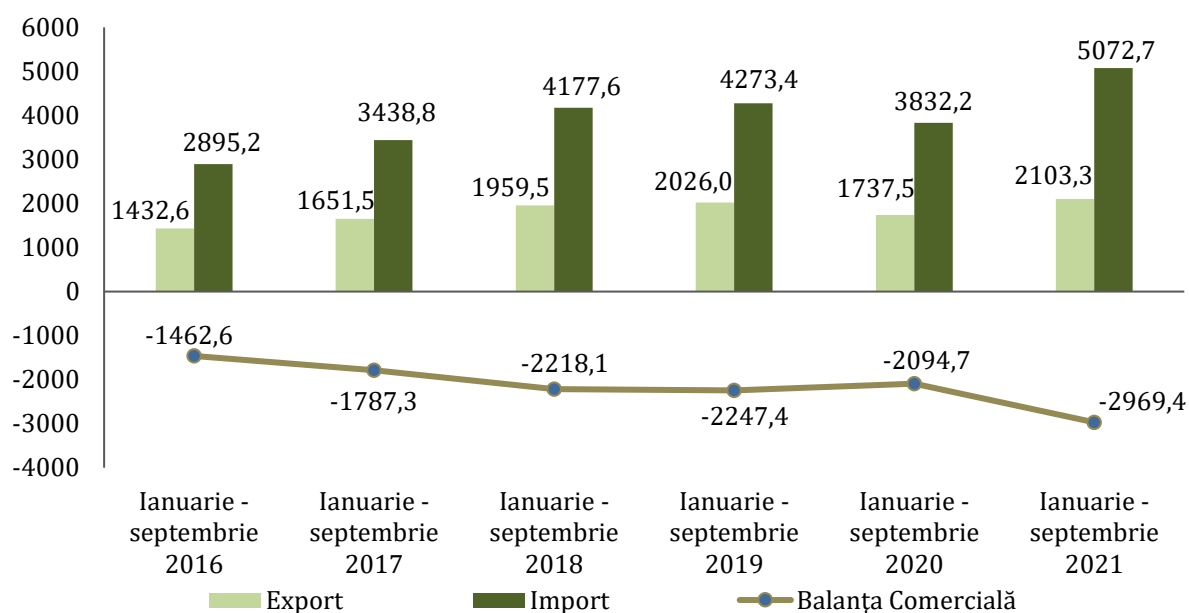
Transferurile de mijloace bănești din străinătate efectuate în favoarea persoanelor fizice prin intermediul băncilor din R. Moldova includ și transferurile persoanelor fizice efectuate prin intermediul oficiilor poștale ale Î.S. „Poșta Moldovei” (decontate prin bănci), atât prin sistemele de remitere de bani, precum și prin mandatele poștale.

Comerțul exterior cu bunuri

Valoarea comerțului exterior cu bunuri în perioada ianuarie-septembrie a anului 2021, a înregistrat o creștere cu circa 29% față de perioada similară a anului precedent. Astfel volumul comerțului extern de bunuri în această perioadă a constituit 7176 mil. USD, înregistrând creștere atât la exporturi cu circa 21,2%, cât și la importuri cu 32,4%.

În ianuarie-septembrie 2021, decalajul dintre exporturile și importurile de mărfuri a determinat acumularea unui **deficit al balanței comerciale** în valoare de 2969,4 mil. USD, sau cu 874,7 mil. USD cu 41,8% mai mult, comparativ cu cel înregistrat în aceeași perioadă din anul 2020. Cu țările UE balanța comercială s-a încheiat cu un deficit de 1034,5 mil. USD, iar cu țările CSI – 910,7 mil. USD, respectiv cu 423,8 mil. USD (de 1,8 ori) și cu 229,2 mil. USD (+33,6%) mai mult, față de perioada similară a anului precedent.

În ianuarie-septembrie 2021, **gradul de acoperire a importurilor cu exporturi**, a fost de 41,5%, fiind în scădere cu 3,8 p.p., comparativ cu perioada similară anului 2020. Cu **țările UE** gradul de acoperire a importurilor cu exporturi, a constituit 55,5%, diminuându-se cu 9,6 p.p., în raport cu perioada similară din anul 2020. Cu **țările CSI** gradul de acoperire a importurilor cu exporturi, a marcat 26,2%, în descreștere cu 2,6 p.p. față de aceeași perioadă din anul 2020.

Figura 4.4. Tendințele exportului, importului și soldul balanței comerciale, în perioada ianuarie-septembrie 2021, mil. USD

Sursa: Conform datelor, Biroului Național de Statistică

Exporturile de mărfuri, în ianuarie-septembrie 2021, au constituit o valoare 2103,3 mil. USD, fiind cu 21,1% mai mult față de perioada similară din anul 2020.

Exporturile de mărfuri autohtone, au înregistrat o valoare 1579,9 mil. USD, constituind 75,1% din total exporturi. Exporturile de mărfuri autohtone au fost în creștere cu 19,2% față de perioada similară anului 2020, care a contribuit la majorarea valorii totale a exporturilor cu 14,6%.

Reexporturile de mărfuri străine (după prelucrare și clasice) în ianuarie-septembrie 2021 au constituit o valoare 523,4 mil. USD, fiind cu 27,1% mai mult față de aceeași perioadă a anului 2020. *Reexporturile de mărfuri străine dețin o pondere de 24,9% din total exporturi.* Această creștere a influențat majorarea pe total exporturi, cu 6,5%.

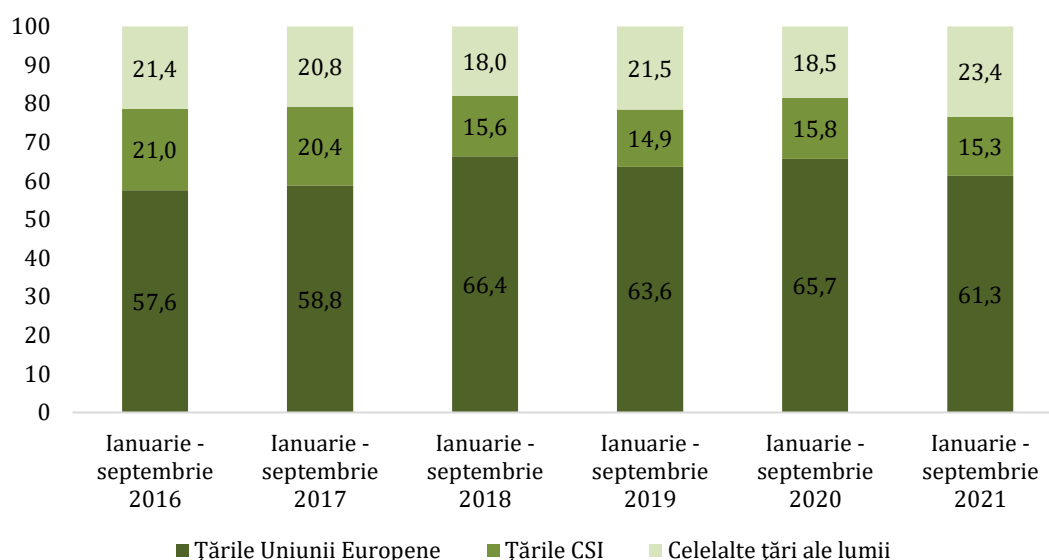
Reexporturile de mărfuri după prelucrare (inclusiv îmbrăcăminte, încălțăminte, seturi de fișe pentru bujiile de aprindere și alte seturi utilizate în mijloacele de transport, cabluri coaxiale, conductoare și transformatoare electrice, genți, articole de buzunar din piele și din materiale textile, nuci decojite, scaune, părți de scaune, jucării, volane, coloane și cutii de direcție pentru autovehicule) au deținut 16,9% în total exporturi. *Reexporturile clasice de mărfuri*, care nu au suferit transformări esențiale (motorină, medicamente, articole de transport sau de ambalare din materiale plastice și din lemn, țigarete care conțin tutun, tutun pentru pipă cu apa, whisky, votcă, lichioruri, distilate de vin sau de tescovină de struguri, vinuri spumante, rom, gin, bere, parfumuri, ape de toaletă, produse pentru înfrumusețare) dețin o pondere de 8,0% în total exporturi.

Fiind o economie mică și deschisă, potențialul de dezvoltare al Moldovei este legat de strategia de integrare comercială și de investiții. Republica Moldova este situată între două piețe mari: Uniunea Europeană (UE), care absoarbe mai mult de jumătate din exporturile Moldovei, și Federația Rusă.

După destinație, exporturile de mărfuri în ianuarie-septembrie 2021 au înregistrat creșteri spre toate grupele de țări. Principala destinație a exporturilor Republicii Moldova, rămâne a fi țările UE.

Exporturile de mărfuri către **țările UE** au constituit o valoare 1288,5 mil. USD, fiind cu 12,9% mai mult, comparativ cu perioada similară anului 2020. Ponderea exporturilor de mărfuri spre țările UE în total export a constituit 61,3%, în scădere cu 0,5 p.p., comparativ cu perioada ianuarie-septembrie 2020.

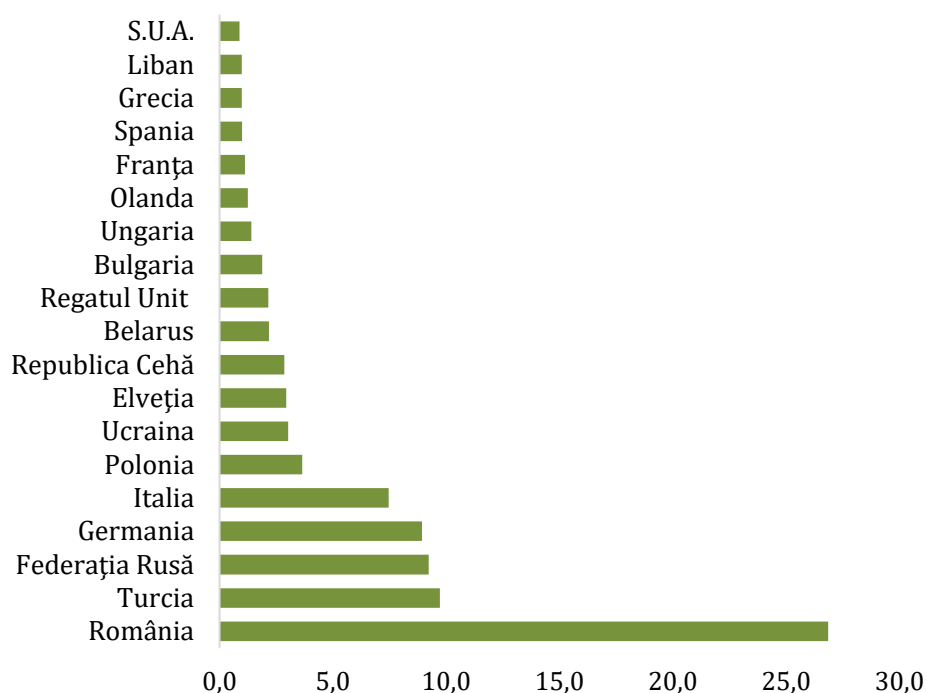
Către **țările CSI**, exporturile de mărfuri, au constituit o valoare de 322,9 mil. USD, fiind cu 14,4% mai mult, în raport cu perioada similară din anul 2020. Astfel, în această perioadă, exporturile de mărfuri către țările CSI au deținut o pondere în total exporturi 15,3%, în scădere cu 0,5 p.p., comparativ cu ianuarie-iunie 2020.

Figura 4.5. Structura exportului de mărfuri pe grupe de țări, în perioada ianuarie-septembrie 2021, %

Sursa: Conform datelor, Biroului Național de Statistică

Principalii parteneri comerciali ai Republicii Moldova în perioada ianuarie-septembrie, care au atras circa 88,5% din total exporturi au fost țări precum: România 26,9% din total exporturi, Turcia 9,7%, Federația Rusă 9,2%, Germania 8,9%, Italia 7,5%, Polonia 3,6%, Ucraina 3,0%, Elveția și Republica Cehă câte 2,9%, Belarus și Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord câte 2,2%, Bulgaria 1,9%, Ungaria 1,4%, Olanda 1,2%, Franța 1,1%, Spania, Grecia și Liban câte 1,0% și Statele Unite ale Americii 0,9%.

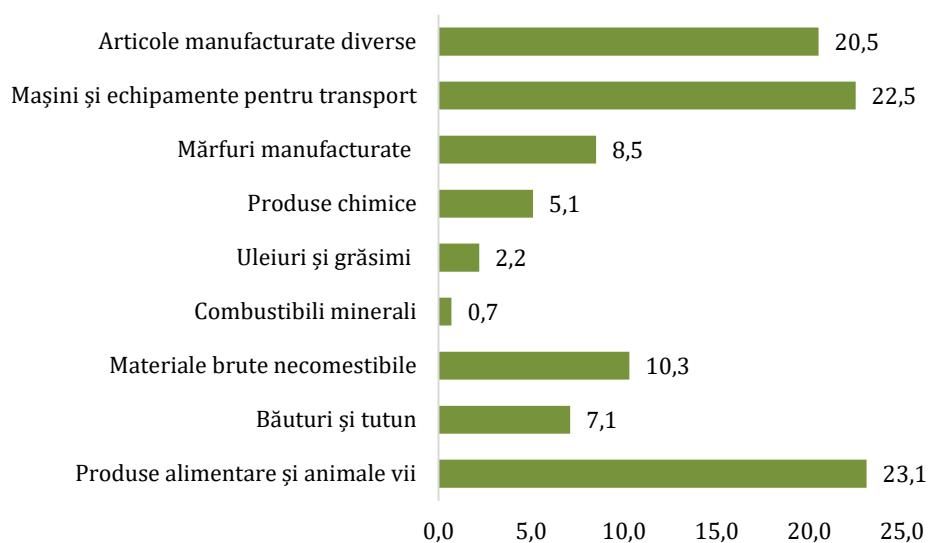
Figura 4.6. Principalele țări partenere ale Republicii Moldova, în perioada ianuarie-septembrie 2021, %

Sursa: Conform datelor, Biroului Național de Statistică

România, cu o pondere de 26,9% în total exporturi, rămâne a fi unul din principalii parteneri comerciali ai RM. Exporturile spre această țară s-au majorat cu 16,3%. Totodată au înregistrat creșteri livrărilor de mărfuri în Turcia de 1,8 ori, Federația Rusă 19,0%, Germania 15,8%, Ucraina 38,0%, Elveția 39,4%, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord 49,2%, Ungaria de 1,7 ori, Emiratele Arabe Unite de 26,3 ori, Bulgaria 38,2%, Liban de 2,1 ori, Belgia de 2,0 ori, Portugalia de 1,8 ori, Israel de 2,7 ori, Italia 2,8%, Slovacia de 1,6 ori, Polonia 5,0%, Egipt de 17,7 ori, Bangladesh de 10,6 ori, Republica Ceha 4,9%, Uzbekistan de 1,8 ori, Libia de 131,7 ori, Canada de 1,5 ori, Tunisia de 7,1 ori, China 22,0%, Serbia 23,7%, Malaysia 47,2%, Nigeria de 2,1 ori, Chile de 25,1 ori, Macedonia de Nord de 1,8 ori, Japonia de 1,6 ori, care a contribuit la creșterea pe total exporturi cu 21,9%.

Concomitent au scăzut livrările spre: Cipru cu 56,7%, Georgia 18,9%, Grecia 13,3%, Belarus 5,7%, Spania 11,2%, Iordania 72,2%, Kazahstan 14,6%, SUA 5,3%, Maroc 90,0%, atenuând, astfel, majorarea pe total exporturi cu 1,4%.

În structura exporturilor în perioada ianuarie-septembrie a. 2021, pe secțiuni de mărfuri denotă, că, șase secțiuni de mărfuri dețin 92,0% din total exporturi, după cum urmează: produse alimentare și animale vii 23,1%; mașini și echipamente pentru transport 22,5%; articole manufacturate diverse 20,5%; materiale brute necomestibile 10,3%; mărfuri manufacturate 8,5%; băuturi și tutun 7,1%.

Figura 4.7. Exporturile cu mărfuri pe principale secțiuni, în perioada ianuarie-septembrie a. 2021, %

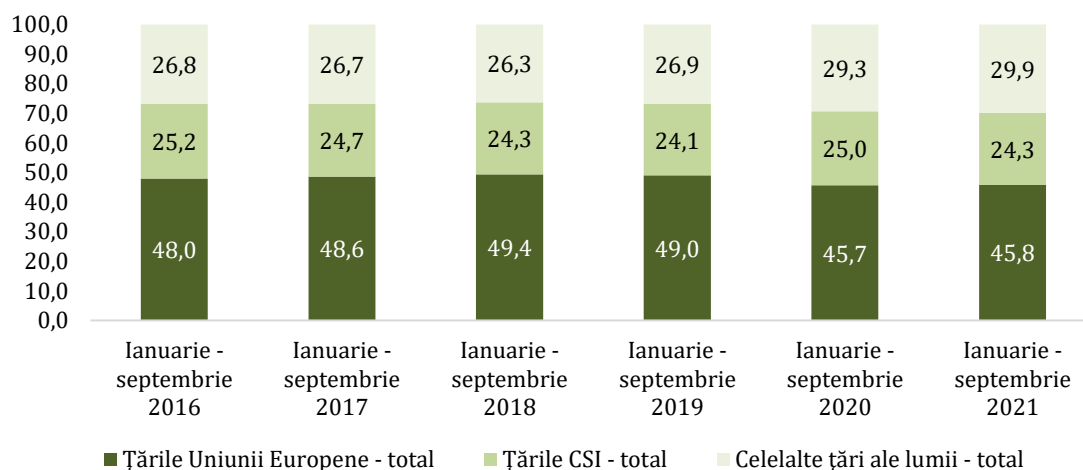
Sursa: Conform datelor, Biroului Național de Statistică

În perioada ianuarie-septembrie 2021, comparativ cu perioada similară din anul 2020, *au crescut exporturile* de cereale și preparate pe bază de cereale de 1,8 ori, mașini și aparate electrice și părți ale acestora 17,6%, minereuri metalifere și deșeuri de metale de 3,9 ori, îmbrăcăminte și accesorii 14,6%) vehicule rutiere, preponderent reexporturi de 2,3 ori, mobilă și părțile ei 24,5%, produse medicinale și farmaceutice, în principal reexporturi de 1,5 ori, fire, țesături, articole textile și produse conexe 38,4%, băuturi alcoolice și nealcoolice 12,0%, semințe și fructe oleaginoase 11,8%, articole prelucrate din metal de 1,6 ori, articole din minerale nemetalice 31,8%, fier și oțel de 8,6 ori, petrol, produse petroliere și produse înrudite, preponderent reexporturi de 1,7 ori, articole din lemn, exclusiv mobilă 35,4%, construcții prefabricate; alte instalații și accesorii pentru instalații sanitare, de încălzit și de iluminat, preponderent reexporturi 44,0%, mașini și aparate industriale cu aplicații generale; părți și piese detașate ale acestor mașini 22,1%, tutun brut și prelucrat de 1,5 ori, încălțăminte, în principal reexporturi 11,2%, pastă de hârtie și deșeuri de hârtie de 2,6 ori, carne și preparate din carne de 1,6 ori, zahăr, preparate pe bază de zahăr; miere 13,7%, cafea, ceai, cacao, condimente și înlocuitori ai acestora 31,1% produse tanante și colorante de 3,4 ori, articole de voiaj; sacoșe și similare, preponderent reexporturi 15,5%, instrumente și aparate, profesionale, științifice și de control 8,7%, materiale plastice prelucrate, în principal reexporturi de 1,7 ori, mașini și aparate pentru prelucrarea metalelor 49,3%, hârtie, carton și articole din pastă de celuloză, din hârtie sau din carton 15,3%, produse lactate și ouă de păsări 11,7%, *influențând creșterea pe total exporturi cu 23,7%.*

Totodată, *au fost înregistrate reduceri la exporturile* de grăsimi și uleiuri vegetale fixate, brute, rafinate sau fracționate 33,0%, legume și fructe 7,6%, produse chimice organice 32,4%, hrană destinată animalelor 24,8%, animale vii 23,8%, *atenuând majorarea pe total exporturi cu 3,4%.*

Importurile de mărfuri, în perioada ianuarie-septembrie 2021 au constituit o valoare de 5072,7 mil. USD, fiind în creștere cu 32,4% față de perioada similară din anul 2020.

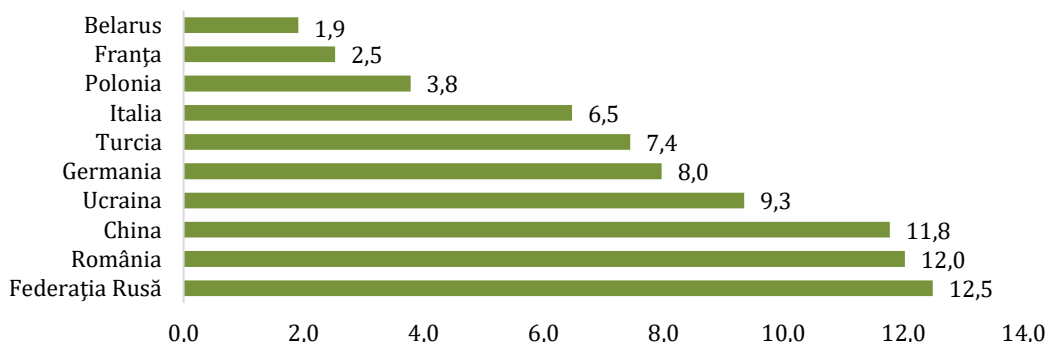
Importurile de mărfuri provenite din **țările UE**, s-au cifrat la 2323 mil. USD, fiind mai mult cu 32,6%, față de aceeași perioadă din anul 2020. Importurile de mărfuri provenite din țările UE dețin o pondere de 45,8% în total importuri, în creștere cu 0,1 p.p., comparativ cu ianuarie-septembrie 2020. Importurile de mărfuri provenite din **țările CSI**, au constituit o valoare de 1233,6 mil. USD, fiind în creștere cu 29,0%, decât în perioada corespunzătoare din anul 2020, care echivalează cu o cotă de 24,3% în total importuri, în scădere cu 0,7 p. p., față de ianuarie-septembrie 2020.

Figura 4.8. Importurile cu mărfuri pe grupe de țări, în perioada ianuarie-septembrie aa.2016-2021, %

Sursa: Conform datelor, Biroului Național de Statistică

Principalii parteneri ai Republicii Moldova privind importurile de mărfuri, în perioada ianuarie-septembrie 2021, s-au regăsit: Federația Rusă cu o pondere de 12,5% din total importuri, România 12,0%, China 11,8%, Ucraina 9,3%, Germania 8,0%, Turcia 7,4%, Italia 6,5%, Polonia 3,8%, Franța 2,5%, Belarus 1,9%, Ungaria 1,8%, Republica Cehă 1,7%, SUA și Austria câte 1,5%, Spania 1,4%, Bulgaria 1,2%, Olanda 1,1%, Japonia 1,0%, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord 0,9%.

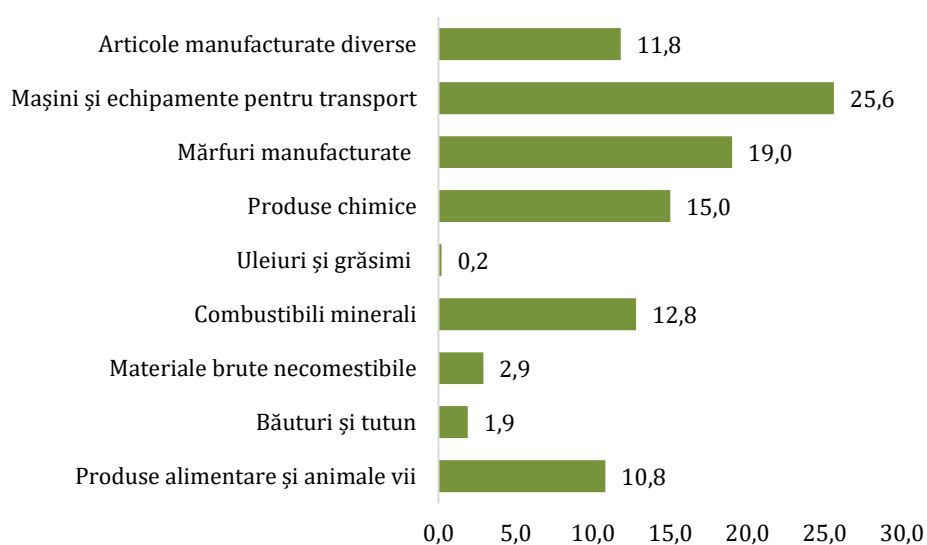
Figura 4.9. Principalii parteneri comerciali, ponderea în total import în perioada ianuarie-septembrie a. 2021, %

Sursa: Conform datelor, Biroului Național de Statistică

Analiza evoluției importurilor pe țări în ianuarie-septembrie 2021, comparativ cu perioada similară din anul 2020, relevă majorarea importurilor provenite din Federația Rusă cu 48,4%, România 33,8%, China 33,3%, Turcia 43,9%, Ucraina 24,1%, Germania 27,3%, Italia 32,2%, Polonia 25,5%, Franța 42,9%, Austria de 1,8 ori, SUA de 1,6 ori, Republica Cehă 31,0%, Bulgaria 39,3%, Ungaria 23,7%, Belarus 19,6%, Olanda 35,4%, Spania 25,7%, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord 34,7%, Grecia de 1,7 ori, Argentina de 4,2 ori, Japonia 25,8%, Coreea de Sud 30,6%, Belgia 29,1%, Slovacia 37,0%, Vietnam 23,7%, Portugalia 48,6%, Elveția 28,7%, Turkmenistan de 4,3 ori, Slovenia 25,4%, India 14,9%, Suedia 25,6%, Thailanda 49,0%, Uzbekistan de 1,6 ori, Norvegia de 1,6 ori, Letonia 40,4%, Malaysia 27,7%, Ecuador 16,8%, Danemarca 25,4%, Finlanda 24,0%, Chile de 2,4 ori, Bangladesh 27,6%, Egipt 36,5%, Israel 27,0%, Pakistan 29,0%, Croația 45,2%, care a influențat creșterea pe total importuri cu 33,2%.

În același timp, s-au redus importurile provenite din Kazahstan cu 78,1%, Azerbaidjan cu 72,9% și Serbia cu 11,6%, atenuând, astfel, creșterea pe total importuri cu 1,3%.

În structura importurilor, șase secțiuni de mărfuri reprezintă 95,0% din total importuri, după cum urmează: mașini și echipamente pentru transport 25,6%; mărfuri manufacturate 19,0%; produse chimice 15,0%; combustibili minerali 12,8%; articole manufacturate diverse 11,8%; produse alimentare și animale vii 10,8%.

Figura 4.10. Structura importurilor, pe secțiuni de mărfuri în perioada ianuarie-septembrie a. 2021, %

Sursa: Conform datelor, Biroului Național de Statistică

Majorări a importurilor, în ianuarie-septembrie 2021, comparativ cu perioada similară a anului 2020 au fost înregistrate la petrol, produse petroliere și produse înrudite de 1,6 ori, vehicule rutiere de 1,6 ori, mașini și aparate electrice și părți ale acestora 37,0%, produse medicinale și farmaceutice 34,0%, mașini și aparate specializate pentru industriile specifice 47,4%, gaz și produse industriale obținute din gaz 40,0%, fire, țesături, articole textile și produse conexe 27,8%, îmbrăcăminte și accesorii de 1,5 ori, articole prelucrate din metal 33,5%, mașini și aparate industriale cu aplicații generale; părți și piese detașate ale acestor mașini 22,9%, fier și oțel 33,1%,

instrumente și aparate, profesionale, științifice și de control de 1,7 ori, materiale plastice prelucrate 34,7%, articole din minerale nemetalice 20,6%, băuturi alcoolice și nealcoolice de 1,5 ori, uleiuri esențiale, rezinoide și substanțe parfumate, preparate pentru toaletă, produse pentru înfrumusețare 24,9%, aparate și echipamente de telecomunicații și pentru înregistrarea și reproducerea sunetului și imaginii 17,3%, articole din lemn, exclusiv mobilă 29,9% mașini și aparate de birou sau pentru prelucrarea automată a datelor 48,5%, construcții prefabricate; alte instalații și accesorii pentru instalații sanitare, de încălzit și de iluminat 48,5%, carne și preparate din carne de 1,6 ori, mobilă și părțile ei 43,4%, materiale plastice sub forme primare 46,4%, semințe și fructe oleaginoase 44,6%, hârtie, carton și articole din pastă de celuloză, din hârtie sau din carton 19,2%, metale neferoase 26,5%, lemn și plută 41,7%, pește, crustacee, moluște 26,9%, încălțăminte 36,0%, piele și blană prelucrate 26,3%, cauciuc prelucrat 20,3%, produse lactate și ouă de păsări 14,0%, hrană destinată animalelor 28,6%, cafea, ceai, cacao, condimente și înlocuitori ai acestora 20,9%, produse tanante și colorante 21,1%, mașini generatoare de putere și echipamentele lor 44,2%, cereale și preparate pe bază de cereale 7,2%, aparate fotografice, echipamente și furnituri de optică; ceasuri și orologii de 1,7 ori, legume și fructe 3,7%, îngrășăminte minerale sau chimice 6,1%, mașini și aparate pentru prelucrarea metalelor 31,0%, articole de voiaj; sacoșe și similare 41,7%, îngrășăminte naturale și minerale naturale 17,9%, fibre textile și deșeurile lor 36,2%, *contribuind, astfel, la creșterea pe total importuri cu 30,8%*.

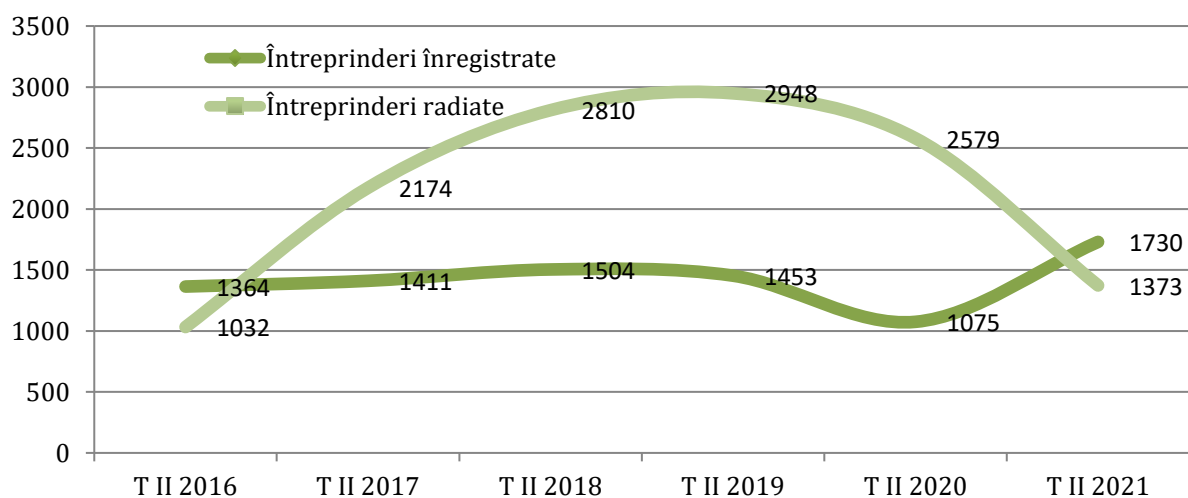
Totodată, au scăzut importurile de animale vii cu 16,1%, energie electrică cu 6,8%, minereuri metalifere și deșeuri de metale cu 17,3%.

Capitolul V

MEDIUL DE AFACERI

Dinamica întreprinderilor înregistrate și radiate în trimestrul al II-lea 2020-2021

Conform datelor Agenției Serviciilor Publice, la 01.12.2021 Registrul de stat al unităților de drept deținea informații despre 122681 persoane juridice și întreprinzători individuali³.

Figura 5.1. Evoluția numărului de întreprinderi înregistrate și radiate în T II 2016-2021, unit.

Sursa: Conform datelor Agenției Servicii Publice, www.date.gov.md

În ansamblu, numărul întreprinderilor înregistrate în T II al anului 2021 a marcat o creștere semnificativă de 60,9% comparativ cu anul precedent. Astfel, potrivit datelor Agenției Serviciilor Publice, în Registrul de stat în T II 2021, au fost înregistrate 1730 întreprinderi noi.

Tabelul 5.1. Indicii de creștere a numărului de întreprinderi înregistrate și radiate în T II 2016-2021 față de perioada similară a anului precedent, %

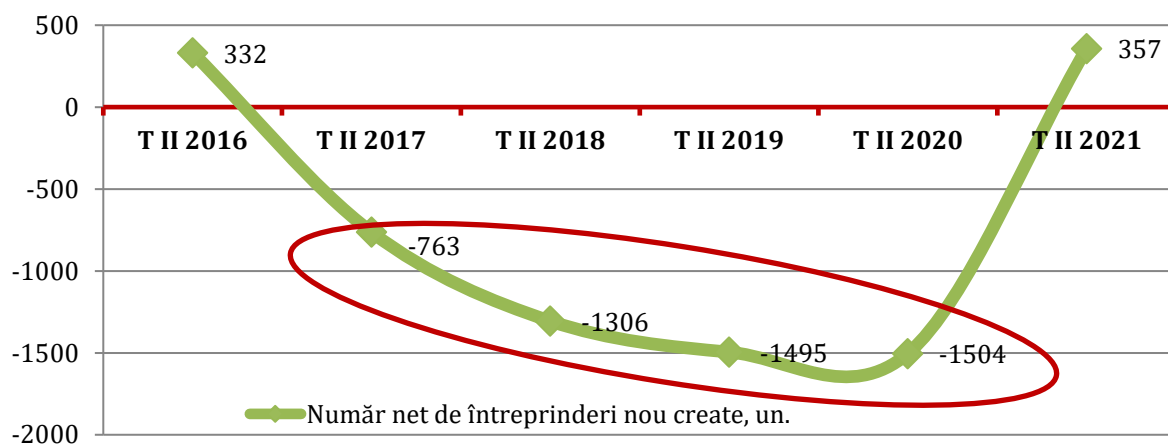
Perioada	Înregistrarea întreprinderilor	Radierea întreprinderilor
T II 2016	92,0	126,8
T II 2017	103,4	210,7
T II 2018	106,6	129,3
T II 2019	96,6	104,9
T II 2020	74,0	87,5
T II 2021	160,9	53,2

Sursa: Calculele autorului conform datelor Agenției Servicii Publice, www.date.gov.md

³ www.date.gov.md

În al II-lea trimestru al anului curent, numărul întreprinderilor radiate s-a diminuat semnificativ față de perioada similară a anului precedent. Astfel, din Registrul de stat în T II 2021 au fost radiate 1373 de întreprinderi, cu -46,8% mai puțin comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent.

Figura 5.2. reflectă evoluția numărului net de întreprinderi nou create în T II 2016-2021. Per ansamblu, în T II 2016-2020 se remarcă o tendință semnificativă de diminuare a numărului net de întreprinderi nou create. În anul 2017 numărul net de întreprinderi nou create a atins pentru prima dată, în ultimii aproximativ 20 ani, o valoare negativă (-2134 de unități), respectiv în T II 2017 constituind -763 de unități. Acest sold negativ al numărului net de întreprinderi nou create s-a înregistrat în perioada TII 2017-2020. Spre deosebire de trimestrul al II-lea al anilor precedenți, în TII 2021, numărul net de întreprinderi nou create a atins din nou o valoare pozitivă (357 unități), datorită faptului că în această perioadă numărul întreprinderilor înregistrate l-a depășit pe cel al numărului de întreprinderi radiate.

Figura 5.2. Dinamica numărului net de întreprinderi nou create în Registrul de Stat, T II 2016-2021

Sursa: Calculele autorului conform datelor Agenției Servicii Publice, www.date.gov.md

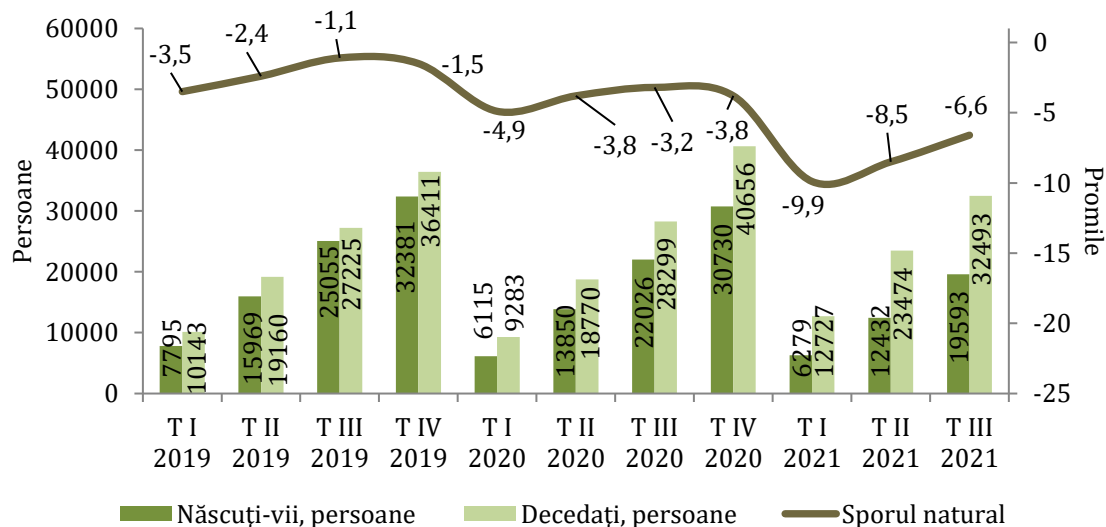
Capitolul VI SECTORUL SOCIAL

Situația demografică⁴

În Trimestrul III din anul 2021 continuă scăderea ratei de natalitate și creșterea celei de mortalitate, accentuând scăderea naturală a populației față de perioada similară din anul precedent, care s-a dublat.

Conform datelor Biroului Național de Statistică, în T III din anul 2021 numărul născuților-vii total pe țară a constituit 19593 pers., fiind în scădere cu 2433 copii sau cu 11,0% comparativ cu T III din anul precedent, rata natalității a fost de 10,0 născuți-vii la 1000 locuitori, fiind în scădere cu 1,2 p.p. f.p.s.a.p. Numărul de decedați a constituit 32493 pers., înregistrând o creștere de 4194 pers. sau 14,8% f.p.s.a.p., iar rata mortalității a ajuns la 16,6 decedați la 1000 locuitori, în creștere cu 2,2 p.p. f.p.s.a.p. Numărul copiilor decedați în vârstă sub 1 an în T III din anul 2021 a constituit 185 cazuri și s-a diminuat cu 23 cazuri în comparație cu Trimestrul III din anul precedent. Scăderea naturală în T III din anul 2021 a constituit -12900 pers. (-6273 pers. în T III din anul 2020) sau -6,6 pers. la 1000 de locuitori (-3,2 pers. la 1000 de locuitori în T III din anul 2020) (Figura 6.1).

Numărul *căsătoriilor* total pe țară în T III din anul 2021 a constituit 16134, majorându-se cu 4866 sau cu 43,2% f.p.s.a.p., iar rata nupțialității a constituit 8,3 căsătorii la 1000 locuitori, cu 2,6 p.p. mai mult f.p.s.a.p. Indicatorul în cazul numărului *divorțurilor* din țară a constituit 7326, fiind în creștere cu 1254 sau cu 20,7% f.p.s.a.p. Rata divorțialității a constituit 3,8 divorțuri la 1000 locuitori, cu 0,7 p.p. mai mult f.p.s.a.p.

Figura 6.1. Mișcarea naturală a populației în perioada T I 2019 - T III 2021, pe trimestre
Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică

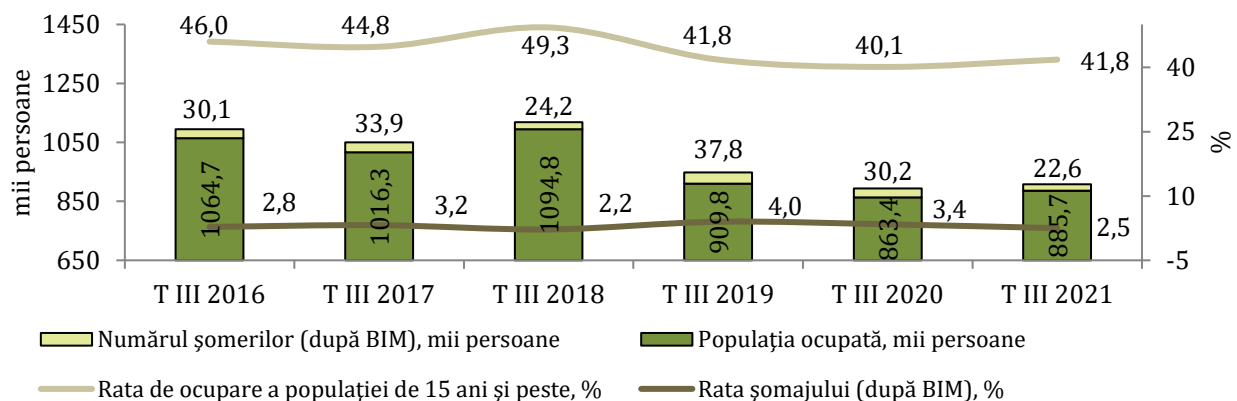
⁴ Sunt utilizate date preliminare ale BNS.

În ceea ce privește migrația internă determinată de schimbarea domiciliului în T III din anul 2021 numărul total de sosiri în interiorul țării a constituit 26620 pers., cu 7124 sau cu 36,5% mai mult f.p.s.a.p. Dintre acestea, în localități urbane au fost 18220 sosiri, în creștere cu 5221 sau cu 40,2% f.p.s.a.p. și în localități rurale – 8400 sosiri, în creștere cu 1903 sau cu 29,3% f.p.s.a.p. Din numărul total de plecări din localități urbane au plecat 11906 pers., fiind cu 3513 sau cu 41,9% mai mult f.p.s.a.p. și din localități rurale au plecat 14714 pers., fiind cu 3611 sau cu 32,5% mai mult f.p.s.a.p. Cea mai mare parte a sosirilor au fost în localități urbane (68,4%), iar a plecărilor – din localitățile rurale (55,3%). Cea mai mare parte a populației ce pleacă din localitățile rurale o reprezintă tinerii cu vârsta între 15 și 34 de ani (53,9%), fiind urmași de populația cu vârsta între 35 și 59 de ani (38,6%). Cea mai mare pondere a populației ce pleacă din localități urbane o deține populația cu vârsta între 35 și 59 de ani (49,8%), fiind urmată de tinerii cu vârsta între 15 și 34 de ani (34,6%). Tinerii cu vârsta între 15 și 34 de ani dețin și cele mai mari ponderi ale sosirilor (45,6% – în localități urbane, 44,5% – în localități rurale), fiind urmași de populația cu vârsta între 35 și 59 de ani (43,7% – în localități urbane, 43,2% – în localități rurale).

Piața forței de muncă

În Trimestrul III din anul 2021 a avut loc o micșorare a numărului de șomeri și o majorare a numărului populației ocupate față de perioada similară a anului precedent.

În T III din anul 2021, *forța de muncă*, care include populația ocupată și șomerii, a constituit 908,3 mii pers., în creștere cu 1,6% f.p.s.a.p. O pondere mai mare în forța de muncă au avut-o bărbații (52,9%) decât femeile (47,1%), precum și mediul rural (56,4%) față de mediul urban (43,6%). Totodată, *rata de participare la forța de muncă a populației de 15 ani și peste* a fost de 42,8%, ceea ce este cu 1,3 p.p. mai mult f.p.s.a.p. În rândul persoanelor economic active indicatorul a fost mai mare la bărbați (48,8%) decât la femei (37,7%). Rata de activitate este mai mare în mediul urban (47,4%) decât în cel rural (39,8%). În grupa de vârstă 15-29 ani rata de activitate a persoanelor economic active a constituit 33,0%, iar în grupa 15-64 ani – 51,1%. Rata de activitate economică a populației în vârstă de muncă (după legislația națională: 16-58 ani – femei și 16-62 ani – bărbați) a fost de 55,2%.

Figura 6.2. Evoluțiile numărului populației ocupate, al șomerilor și a ratelor de ocupare și a șomajului populației de 15 ani și peste, în T III din anii 2016-2021⁵

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică

⁵ În conformitate cu definiția numărului populației cu reședință obișnuită.

Populația ocupată în T III din anul 2021 a fost de 885,7 mii pers, mai mult cu 2,6% f.p.s.a.p. (Figura 6.2). O mai mare pondere în populația ocupată au avut-o bărbații – 52,5% decât femeile – 47,5%, precum și mediul rural – 56,5% față de mediul urban – 43,5%.

Rata de ocupare a populației de 15 ani și peste a constituit 41,8%, peste nivelul T III din 2020 (40,1%). Rata de ocupare a bărbaților – 47,2% a fost mai înaltă decât cea a femeilor (37,1%). După mediile de reședință, rata de ocupare a constituit în mediul urban – 46,2%, fiind mai mare decât cea din mediul rural – 38,9%. Rata de ocupare a persoanelor în vârstă de muncă (16-58 ani - femei/16-62 ani - bărbați) a avut valoarea de 53,8%, a persoanelor în vârstă de 15-64 ani – 49,8%, iar în grupa de vârstă 15-29 ani a constituit 31,5%.

În privința ratelor de ocupare, diferențele cele mai mari au fost la persoanele cu vârsta de 25-34 ani în funcție de sexe (rata de ocupare la bărbați a fost cu 19,7 p.p. mai mare decât la femei), la cele cu vârsta de 35-44 de ani - pe medii de reședință (rata de ocupare în mediul urban a fost cu 11,0 p.p. mai mare decât în mediul rural). După grupele de vârstă un decalaj major între ratele de ocupare în favoarea femeilor a fost înregistrat pentru persoanele cu vârsta de 45-54 ani (cu 5,7 p.p. mai mare la femei decât la bărbați).

Numărul persoanelor ocupate în activități agricole în T III din anul 2021 a fost de 206,2 mii persoane (cu 9,2 mii sau cu 4,7% mai mult f.p.s.a.p.) sau de 23,3% (cu 0,5 p.p. mai mult f.p.s.a.p.) din totalul celor ocupați, iar numărul celor ocupați în activități non-agricole a fost de 679,5 mii persoane (cu 13,2 mii sau cu 2,0% mai mult f.p.s.a.p.).

Ponderea persoanelor ocupate în industrie a fost de 13,6%, inclusiv în industria prelucrătoare – 10,9%, iar în construcții – 8,9%. Numărul persoanelor ocupate în industrie a constituit 120,5 mii (în creștere cu 0,2 mii f.p.s.a.p.), iar în construcții – 78,4 mii persoane (în creștere cu 4,7% f.p.s.a.p.). În sectorul de servicii au activat 480,6 mii persoane sau 54,3% din numărul total de persoane ocupate (mai puțin f.p.s.a.p. cu 9,5 mii persoane sau cu 2,0%).

Populația ocupată în repartizarea după *forme de proprietate* a constituit 73,5% în *sectorul privat* și 26,5% – în *sectorul public*. Ponderea salariaților după *statutul profesional* constituie 76,2%. Marea majoritate a salariaților au fost angajați pe o perioadă nedeterminată (88,7%). *Munca nedeclarată* în rândul salariaților în T III din anul 2021 a constituit 8,0% (cu 0,6 p.p. mai puțin decât în T III din anul 2020). După ponderile salariaților care lucrează doar în baza unor înțelegeri verbale după sexe mai mulți sunt bărbați – 10,0% față de femei – 6,2%. Cele mai mari ponderi ale salariaților care lucrează doar în baza unor înțelegeri verbale sunt estimate în: agricultură – 65,4%, construcții – 14,8%, comerț – 8,6%, industrie – 3,9%. În *sectorul informal* în T III din anul 2021 au activat 18,2% din totalul persoanelor ocupate în economie, iar 24,9% au avut un loc de muncă informal. Din numărul total de persoane ocupate informal salariații au constituit 25,3%. În sectorul non-agricol ponderea ocupării informale a fost de 12,7%. Din numărul total de salariați loc de muncă informal aveau 8,3%. Primeau "salariu în plic" 8,3% din salariați. Numărul *persoanelor sub-ocupate* (numărul persoanelor care au avut loc de muncă, al căror număr de ore efectiv lucrate, în total, în timpul perioadei de referință a fost mai mic de 40 de ore pe săptămână, care au dorit și au fost disponibile să lucreze ore suplimentare) a constituit 20,7 mii sau 2,3% din totalul persoanelor ocupate față de 3,7% în T III din anul 2020. Din persoanele ocupate 6,5% au

declarat că ar fi dorit să schimbe situația în raport cu locul actual de muncă pe motiv că nu sunt satisfăcuți de nivelul remunerării (situație inadecvată în raport cu venitul).

Numărul șomerilor, definit conform BIM, în T III din anul 2021 a constituit 22,6 mii pers., micșorându-se f.p.s.a.p. cu 7,6 mii persoane sau cu 25,2%. Șomajul a fost într-o proporție mai mare în rândul bărbaților – 70,2% din numărul total al șomerilor, precum și în rândul persoanelor din mediul urban – 53,5%. *Rata șomajului (LU1)* la nivelul țării în T III din anul 2021 a fost de 2,5%, mai mică cu 0,9 p.p. f.p.s.a.p. Rata șomajului la bărbați a constituit 3,3%, iar la femei – 1,6%. Au fost înregistrate mici disparități între ratele șomajului în mediul urban și cel rural (respectiv, 2,6% și 2,4%). În rândurile persoanelor din grupa de vârstă de 15-24 ani rata șomajului a fost de 7,0% (mai mică în mediul urban – 4,0% decât în mediul rural – 9,0%), iar în categoria de vârstă 15-29 ani a constituit 4,7% (mai mare la bărbați – 6,1% decât la femei – 2,5%). *Rata compusă a sub-ocupării și șomajului (LU2)* la nivel de țară în T III din anul 2021 a constituit 3,3%, fiind mai mică cu 0,6 p.p. f.p.s.a.p. *Rata compusă a șomajului și forței de muncă potențiale (LU3)* a fost de 4,8%, fiind mai mică cu 2,2 p.p. f.p.s.a.p. *Indicatorul compozit de sub-utilizare a forței de muncă (LU4)* a avut valoarea de 5,6%, fiind mai mic cu 1,9 p.p. f.p.s.a.p.

Populația în afara forței de muncă din țară (de 15 ani și peste) în T III din anul 2021 a fost de 1212,4 mii persoane, în scădere cu 3,6% f.p.s.a.p., constituind 57,2% din populația din aceeași grupă de vârstă, mai puțin cu 1,3 p.p. f.p.s.a.p. În populația inactivă se includ: *pensionarii* (48,1%); *persoanele care îngrijesc de familie* (persoanele casnice) (13,6%); *elevii și studenții* (13,2%); *persoanele care nu lucrează și nu caută un loc de muncă în Moldova, deoarece deja au un loc de muncă peste hotare sau care planifică să lucreze peste hotare* (11,0% față de 13,1% în T III din 2020); *persoanele (declarate de gospodării) plecate peste hotare la lucru sau în căutare de lucru pentru o perioadă mai mică de 1 an* (5,6% sau 67,6 mii persoane, acest număr micșorându-se f.p.s.a.p. cu 18,7% sau cu 15,6 mii persoane); *alte persoane în afara forței de muncă* (8,5%). În rândul persoanelor care au un loc de muncă peste hotare sau intenționează să plece peste hotare o pondere mai mare o au bărbații – 18,7% față de femei – 5,5%. De asemenea, bărbații predomină și în rândul persoanelor plecate peste hotare la lucru sau în căutare de lucru pentru o perioadă mai mică de 1 an – 9,5% față de femei – 2,8%. În cadrul activităților de îngrijire de familie predomină femeile – 22,3% față de 1,5% - bărbații.

Grupul NEET reprezintă tinerii în grupa de vârstă de 15-34 ani, ce nu sunt parte a populației ocupate, nu studiază în sistemul formal de educație și nu participă la cursuri sau alte instruirii din afara sistemului formal de educație. În T III din anul 2021 grupul NEET a avut o pondere de 16,0% din populația din grupa de vârstă de 15-24 ani, 26,0% - în cazul celor cu vârsta de 15-29 ani și 29,4% - la cei cu vârsta de 15-34 ani, având valori mai mari la femei decât la bărbați în toate aceste grupuri de vârstă (15-24 ani: 19,8% - femei vs 12,6% - bărbați; 15-29 ani: 33,9% - femei vs 18,3% - bărbați; 15-34 ani: 38,9% - femei vs 19,6% - bărbați).

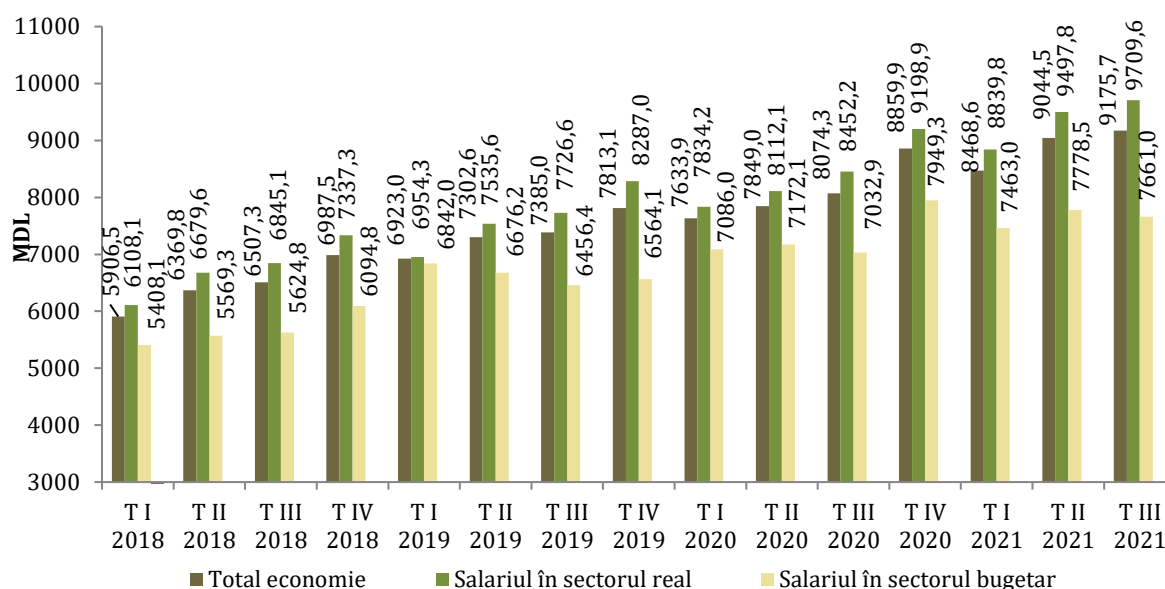
Impactul pandemiei COVID-19 asupra pieței forței de muncă. În T III din anul 2021 3,4 mii de persoane ocupate au menționat că situația epidemiologică din republică a avut un impact direct asupra relației lor cu piața muncii. Dintre aceștia, în structura pe sexe 52,2% sunt femei (47,8% - bărbați), iar în total ocupare femeile ocupă 47,5% (bărbații – 52,5%) (față de T III 2020, femei – 65,6%, bărbați – 34,4%). În distribuția după mediile de reședință indicatorul dat a fost mai înalt în mediul urban - 88,8% față de mediul rural - 11,2%, pe când ponderea în total ocupare a

mediului urban a fost de 43,5%, iar în mediul rural - 56,5% f.p.s.a.p. - în mediul urban - 68,1% față de mediul rural - 31,9%. În T III 2021 fiecare a doua persoană nu a muncit deloc sau a avut activitate întreruptă (53,7%), fiecare a treia persoană fie a prestat lucrul la domiciliu sau a lucrat la distanță, fie a fost transferată la program de muncă parțial (38,1%, și respectiv, 36,5%), iar una din cinci persoane (22,3%) a lucrat mai puține ore pe săptămână (în T III 2020 la persoanele care au muncit mai puține ore pe săptămână a fost cea mai înaltă valoare - 48,2%, ele fiind urmate de persoanele cu program de muncă parțial și persoanele ce au prestat lucrul la domiciliu sau de la distanță (37,6% și, respectiv, 37,5%)). Motivele de bază ale absenței temporare de la locul de lucru sau a activității întrerupte sau sistate din cauza pandemiei au fost **concediile de odihnă** (48,9%), **șomajul tehnic** (26,4%) și **concediile de boală** (24,7%) f.p.s.a.p., când ponderi mai mari au fost la: **șomajul tehnic** (47,9%), **concediile fără plată** (26,6%) și **staționarea sau sistarea activității** (22,0%).

Remunerarea muncii

Trimestrul III din 2021 este caracterizat de majorări esențiale ale câștigului salarial nominal mediu lunar brut în țară în: Sănătate și asistență socială; Informații și comunicații; Activități financiare și de asigurări.

În T III din anul 2021, câștigul salarial nominal mediu lunar brut în țară⁶ a fost în mărime de 9175,7 MDL, majorându-se în termeni nominali cu 13,6% f.p.s.a.p., iar în valoare reală a crescut cu 8,3% (cu ajustarea la indicii prețurilor de consum) (Figura 6.3).

Figura 6.3. Dinamica salariului nominal în sectorul bugetar și în cel real în perioada T I 2018 - T III 2021, MDL

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică

⁶ La unitățile din sectorul real cu 4 și mai mulți salariați și toate instituțiile bugetare.

În sectorul bugetar salariul mediu lunar în T III din anul 2021 a fost în mărime de 7661,0 MDL, în creștere cu 8,9% f.p.s.a.p., iar în sectorul real – 9709,6 MDL, mai mult cu 14,9% f.p.s.a.p. În T III din anul 2021 în toate activitățile economice s-au înregistrat f.p.s.a.p. creșteri ale salariului mediu brut lunar. Creșteri mai puternice au avut loc în: *Sănătate și asistență socială* (+24,4%); *Informații și comunicații* (+19,8%); *Activități financiare și de asigurări* (+18,3%). Cele mai mari câștiguri salariale medii brute lunare au fost înregistrate în: *Informații și comunicații* (21703,6 MDL - de 2,4 ori mai mare decât salariul mediu pe economie); *Activități financiare și de asigurări* (16684,9 MDL - de 1,8 ori mai mare decât salariul mediu pe economie); *Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat* (14689,4 MDL - de 1,6 ori mai mare decât salariul mediu pe economie); *Activități profesionale, științifice și tehnice* (11775,5 MDL - de 1,3 ori mai mare decât salariul mediu pe economie); *Alte activități de servicii* (10981,4 MDL - de 1,2 ori mai mare decât salariul mediu pe economie); *Sănătate și asistență socială* (10833,9 MDL - de 1,2 ori mai mare decât salariul mediu pe economie); *Administrație publică și apărare; asigurări sociale obligatorii* (10348,4 MDL - de 1,1 ori mai mare decât salariul mediu pe economie). Cele mai mici salarii medii brute lunare au fost înregistrate în: *Activități de cazare și alimentație publică* (5706,4 MDL - de 1,6 ori mai mic decât salariul mediu pe economie); *Agricultură, silvicultură și pescuit* (6126,0 MDL - de 1,5 ori mai mic decât salariul mediu pe economie) și *Artă, activități de recreere și de agrement* (6169,1 MDL - de 1,2 ori mai mic decât salariul mediu pe economie).

În T III din anul 2021 numărul mediu de salariați s-a majorat cu 2,9% f.p.s.a.p. În unele activități economice au avut loc fluctuații majore ale acestui indicator. În T III din 2021 numărul mediu de salariați s-a majorat esențial f.p.s.a.p. în: *Activități de cazare și alimentație publică* (cu 15,1%); *Informații și comunicații* (cu 15,2%). În raport cu T II din 2021 numărul mediu de salariați a avut o micșorare neesențială (cu 0,4%), cele mai mari majorări având loc în: *Activități de cazare și alimentație publică* (+6,7%); *Agricultură, silvicultură și pescuit* (+5,5%).

Protecția socială a populației. Conform datelor Casei Naționale de Asigurări Sociale, numărul pensionarilor aflați la evidența organelor de protecție socială la 1 octombrie 2021 a constituit 679,5 mii pers. (din care 64,5% femei) sau cu 10,7 mii pers. mai puțin comparativ cu 1 octombrie 2020. Numărul de pensionari după limita de vârstă a fost de 522,2 mii persoane (dintre care 69,5% femei) sau cu 2,7 mii mai puțin f.p.s.a.p. La 1 octombrie 2021 primeau pensie de dizabilitate 114,4 mii persoane (din care femei - 52,1%), ceea ce este cu 5,6 mii persoane mai puțin f.p.s.a.p. Numărul beneficiarilor de pensii de urmaș a fost de 11,1 mii persoane (din care femei – 78,1%), cu 458 persoane mai mult f.p.s.a.p. Numărul de persoane ce beneficiază de pensii pentru vechime în muncă a constituit 46 (dintre care 32 femei și 14 bărbați), cu 8 persoane mai puțin f.p.s.a.p. Beneficiari de pensii pentru unele categorii de angajați din aviația civilă au fost în număr de 483 (dintre care bărbați – 77,8%), cu 55 persoane mai puțin f.p.s.a.p. Numărul celor ce dețin pensii pentru participanți la lichidarea avariei de la Cernobîl a constituit 1596 persoane (dintre care bărbați – 94,8%) s-a micșorat cu 65 persoane f.p.s.a.p. Numărul de beneficiari ai pensiilor militarilor în termen și membrilor lor de familie a fost de 724 (dintre care 96,7% bărbați), cu 10 mai puțin f.p.s.a.p. Numărul celor ce au primit pensii pentru unii angajați din domeniul culturii a fost de 33 persoane (bărbați – 20 persoane), cu 1 persoană mai mult f.p.s.a.p. Numărul celor ce au obținut pensii anticipate pentru limită de vârstă a constituit 1367 persoane (bărbați – 100%), cu 1,8 mii mai puțin f.p.s.a.p., iar numărul persoanelor din alte categorii de pensionari a reprezentat 27,7 mii persoane (bărbați – 75,2%), cu 0,9 mii mai puțin f.p.s.a.p. Numărul celor ce au obținut alocații sociale de stat pentru persoane vârstnice a constituit 12202 persoane (femei – 62,3%), cu

2,1 mii mai mult f.p.s.a.p. Numărul beneficiarilor ce au obținut alocații sociale de stat pentru persoane cu dizabilități a fost de 14986 persoane (bărbați – 65,0%), cu 1,2 mii mai mult f.p.s.a.p. Numărul persoanelor ce au obținut alocații sociale de stat pentru persoanele cu dizabilități din copilărie a constituit 27801 persoane (bărbați – 56,4%), cu 85 persoane mai mult f.p.s.a.p. Numărul celor ce au obținut alocații sociale de stat pentru copii cu dizabilități în vârstă de până la 18 ani a constituit 10485 persoane (bărbați – 60,3%), cu 250 persoane mai puțin f.p.s.a.p. Numărul beneficiarilor ce au obținut alocații sociale de stat în cazul pierderii întreținătorului a constituit 5756 persoane (femei – 86,3%), cu 49 persoane mai puțin f.p.s.a.p.

Mărimea medie a pensiei la 1 octombrie 2021 a fost de 2284,37 MDL (cu 30,9% mai mare la bărbați decât la femei), ceea ce este cu 234,19 MDL sau cu 11,4% mai mult f.p.s.a.p. Pensia medie pentru limita de vârstă a constituit 2269,89 MDL (cu 26,4% mai mare la bărbați decât la femei), fiind cu 268,97 MDL sau cu 13,4% mai mult f.p.s.a.p. Pensia medie de dizabilitate a fost în mărime de 1573,84 MDL (cu 8,0% mai mare la bărbați decât la femei), mai mare cu 72,85 MDL sau cu 4,9% f.p.s.a.p. Pensia medie de urmaș a avut valoarea de 1717,56 MDL (cu 9,3% mai mare la femei decât la bărbați) și a fost mai înaltă cu 260,06 MDL sau cu 17,8% f.p.s.a.p. Mărimea pensiei medii pentru vechime în muncă a fost de 1053,47 MDL (cu 10,5% mai mare la bărbați decât la femei), mai mare cu 39,40 MDL sau cu 3,9% f.p.s.a.p. Pensia medie pentru unele categorii de angajați din aviația civilă a constituit 10471,69 MDL (cu 45,9% mai mare la bărbați decât la femei), mai înaltă cu 966,83 MDL sau cu 10,2% f.p.s.a.p. Pensia medie a participanților la lichidarea avariei de la Cernobâl a fost în mărime de 4178,43 MDL (cu 21,7% mai mare la bărbați decât la femei), mai mare cu 232,86 MDL sau cu 5,9% f.p.s.a.p. Mărimea pensiei medii a militarilor în termen și membrilor lor de familie a fost de 1820,35 MDL (cu 76,6% mai mare la bărbați decât la femei), mai înaltă cu 83,15 MDL sau cu 4,8% f.p.s.a.p. Mărimea pensiei medii a unor angajați din domeniul culturii a constituit 1660,40 MDL (cu 25,9% mai mare la bărbați decât la femei), mai mare cu 157,14 MDL sau cu 10,5% f.p.s.a.p. Pensia medie anticipată pentru limită de vârstă a avut valoarea de 2567,02 MDL, mai mult cu 501,93 MDL sau cu 16,4% f.p.s.a.p. Pensia medie pentru alte categorii de pensionari a reprezentat 5463,28 MDL (cu 18,1% mai mare la bărbați decât la femei), mai ridicată cu 343,15 MDL sau cu 6,7% f.p.s.a.p. Mărimea medie a alocației sociale de stat pentru persoane vârstnice a constituit 593,24 MDL (fără diferențe semnificative între bărbați și femei), mai mare cu 28,39 MDL sau cu 5,0% f.p.s.a.p. Valoarea medie a alocației sociale de stat pentru persoanele cu dizabilități a fost de 584,22 MDL (cu 3,1% mai mare la bărbați decât la femei), mai înaltă cu 28,61 MDL sau cu 5,1% f.p.s.a.p. Mărimea medie a alocației sociale de stat pentru persoanele cu dizabilități din copilărie a reprezentat 783,46 MDL (fără diferențe semnificative între bărbați și femei), mai mare cu 38,23 MDL sau cu 5,1% f.p.s.a.p. Alocația socială de stat medie pentru copii cu dizabilități în vârstă de până la 18 ani a reprezentat 806,95 MDL (fără diferențe semnificative între bărbați și femei), ceea ce e mai mult cu 49,39 MDL sau cu 6,5% f.p.s.a.p. Valoarea medie a alocației sociale de stat în cazul pierderii întreținătorului a fost de 658,83 MDL (cu 42,3% mai mare la bărbați decât la femei), mai înaltă cu 26,13 MDL sau cu 4,1% f.p.s.a.p.

La 01.10.2021 numărul de beneficiari/copii ce au obținut indemnizație unică la nașterea copilului a constituit 23154 persoane/23463 copii sau cu 4,3%/4,1% mai mult față de 01.10.2020. Numărul de beneficiari/copii ce au obținut indemnizație lunară pentru creșterea copilului până la împlinirea vârstei de 3 ani pentru persoane asigurate a constituit 47830 persoane/49858 copii sau cu 0,6%/0,1% mai mult față de 01.10.2020. Numărul de beneficiari/copii ce au obținut indemnizație lunară pentru îngrijirea copilului până la împlinirea vârstei de 1,5/2 ani pentru

persoane neasigurate a constituit 33348 persoane/34419 copii sau cu 2,2%/2,1% mai puțin față de 01.10.2020. Numărul de beneficiari de indemnizație lunară de suport pentru creșterea până la vârsta de 3 ani a copiilor gemeni sau a mai mulți copii născuți dintr-o singură sarcină pentru persoane asigurate/neasigurate a constituit 1402 persoane/2852 persoane sau cu 5,0%/4,9% mai puțin față de 01.10.2020.

La 01.10.2021, conform prevederilor Legii Nr. 27 din 12.03.2021 cuantumul pensiei minime pentru limită de vârstă (ceea ce reprezintă echivalentul cuantumului venitului lunar minim garantat) a constituit 1188,05 MDL (cu 5% mai mare f.p.s.a.p.). Cuantumul pensiei minime în cazul unei dizabilități severe a fost de 891,04 MDL, în cazul unei dizabilități accentuate – 831,64 MDL, în cazul unei dizabilități medii – 594,03 MDL (cu 5% mai mare f.p.s.a.p. la toate gradele de dizabilitate).

ANEXE STATISTICE

RESURSE PIB																						
Perioada	PIB			VAB			Agricultura			Industria			Construcții			Alte activități			Impozite nete pe produs			
	mil. lei	în %	f.p.s.a.p.	mil. lei	în %	f.p.s.a.p.	mil. lei	în %	f.p.s.a.p.	mil. lei	în %	f.p.s.a.p.	mil. lei	în %	f.p.s.a.p.	mil. lei	în %	f.p.s.a.p.	mil. lei	în %	f.p.s.a.p.	
	preț. curente			preț. curente			preț. curente			preț. curente			preț. curente			preț. curente			preț. curente			
2016	134476,6	104,1	114531,6	104,8	16409,4	118,2	20254,2	102,1	4388,4	93,3	73479,6	102,2	19945,0	100,6								
2017	150369,3	104,5	126440,9	103,8	18357,6	107,9	21952,2	103,0	4928,6	104,3	81202,6	102,4	23928,3	108,6								
2018	190016,3	104,0	164179,4	104,2	19306,1	101,9	28602,1	104,3	15050,5	116,0	101220,7	103,1	25836,9	102,7								
2019	210098,8	103,6	182594,9	103,9	20718,3	97,7	29744,9	102,6	18153,5	115,9	113978,3	103,6	27503,9	101,4								
2020	206352,0	93,0	179578,5	93,1	19626,8	73,6	28884,6	95,7	19149,6	103,7	111917,5	94,3	26773,5	92,7								
Trimestrul I 2018	37608,54	103,7	32238,71	103,6	1115,93	100,0	6467,87	104,6	2230,05	103,5	22424,9	103,6	5369,83	104,0								
Trimestrul II 2018	44166,31	105,2	37965114	104,9	2587,0	105,0	6856,59	109,3	4595,41	108,0	23926,1	114,5	6201,2	102,2								
Trimestrul III 2018	57370,49	103,4	50251,63	103,5	9796,0	98,6	7522,73	102,5	5533,4	130,0	27399,5	101,5	7118,85	102,4								
Trimestrul IV 2018	50871,0	103,9	43724,0	104,1	5807,2	105,9	7754,9	101,7	2691,6	116,2	27470,3	103,2	7147,0	102,3								
Trimestrul I 2019	41184,8	104,4	35376,6	105,1	1139,4	99,0	6694,4	103,1	2603,3	115,7	24939,6	104,9	5808,1	100,3								
Trimestrul II 2019	49704,1	105,8	43044,25	106,6	2893,6	95,6	7253,7	103,9	6294,35	132,0	26602,7	103,5	6659,8	101,5								
Trimestrul III 2019	64323,5	104,3	56932,1	104,7	9677,7	106,3	8058,6	104,3	6435,4	109,6	32760,3	103,4	7391,4	101,7								
Trimestrul IV 2019	54886,5	100,2	47241,9	99,9	7007,6	89,1	7738,1	99,4	2820,5	101,7	29675,6	102,9	7644,6	102,0								
Trimestrul I 2020	43685,3	100,9	37287,7	101,1	1144,2	102,3	6746,0	98,3	2995,4	108,6	26402,0	100,9	6397,6	99,7								
Trimestrul II 2020	44629,5	86,0	39225,7	87,4	3076,0	94,8	6559,7	88,3	5925,6	93,1	23664,5	84,9	5403,8	77,3								
Trimestru III 2020	61719,2	90,3	54644,8	90,5	8819,9	67,8	7661,2	94,5	6939,3	107,2	31224,4	92,8	7074,4	88,8								
Trimestru IV 2020	56317,9	96,7	48420,2	95,2	6586,7	68,5	7917,7	101,5	3289,3	114,8	30626,5	98,6	7897,8	106,3								
Trimestru I 2021	46523,4	101,8	39487,0	100,7	1260,8	86,1	7292,4	106,1	3107,2	105,5	27826,6	99,6	7036,5	108,6								
Trimestrul II 2021	57697,5	121,5	49535,8	119,2	3539,9	92,1	8115,2	119,9	7462,2	122,0	30418,5	122,2	8161,7	138,3								
Trimestrul III 2021	69849,5	108,3	60299,0	105,7	11683,5	128,6	7945,9	104,4	6742,9	90,9	33926,7	103,2	9550,4	128,5								

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

UTILIZĂRI PIB														
Perioada	PIB			Consum final			Formarea brută de capital fix			Variația stocurilor			Export net	
	mil. MDL	în %	f.p.s.a.p.	mil. MDL	în %	f.p.s.a.p.	mil. MDL	în %	f.p.s.a.p.	mil. MDL	în %	f.p.s.a.p.	mil. MDL	în %
	preț. curente	f.p.s.a.p.	preț. curente	f.p.s.a.p.	preț. curente	f.p.s.a.p.	preț. curente	f.p.s.a.p.	preț. curente	f.p.s.a.p.	preț. curente	f.p.s.a.p.	preț. curente	f.p.s.a.p.
2016	134476,6	104,1	142112,0	103,0	30021,5	97,0	172,5	x	-37829,5	x				
2017	150369,3	104,5	157666,1	104,0	32864,9	105,3	2129,9	x	-42291,7	x				
2018	190016,3	104,0	191142,3	103,2	46148,1	114,0	1831,8	x	-49105,9	x				
2019	2100098,8	103,6	206785,8	102,6	53713,9	112,9	1552,2	x	-51953,0	x				
2020	206352,0	93,0	202773,2	94,1	53019,0	97,9	-3085,0	x	-46355,1	x				
Trimestrul I 2018	37608,5	103,7	40745,1	103,3	7687,5	104,2	-629,9	x	-10194,1	x				
Trimestrul II 2018	44166,31	105,2	37022,84	102,8	11406,47	109,3	137,07	x	-12354,6	x				
Trimestrul III 2018	57370,49	103,4	51087,05	101,9	15636,67	120,3	3322,83	x	-12676,07	x				
Trimestrul IV 2018	50871,0	103,9	54332,85	104,7	11417,51	118,1	-998,17	x	-13881,19	x				
Trimestrul I 2019	41184,8	104,4	43909,3	101,9	8487,3	111,3	-691,4	x	-10520,3	x				
Trimestrul II 2019	49704,1	105,8	48885,3	101,7	15137,1	126,1	-349,1	x	-13969,25	x				
Trimestrul III 2019	64323,5	104,3	56934,6	104,6	17835,8	110,9	3352,3	x	-13799,1	x				
Trimestrul IV 2019	54886,5	100,2	57056,6	102,0	12253,8	103,3	-759,6	x	-13664,3	x				
Trimestrul I 2020	43685,3	100,9	45226,5	98,6	9252,1	109,3	412,1	x	-11205,4	x				
Trimestrul II 2020	44629,5	86,0	42236,2	84,5	12752,7	84,4	-2164,8	x	-8194,6	x				
Trimestrul III 2020	61719,2	90,3	55351,3	93,2	19068,4	106,7	625,6	x	-13326	x				
Trimestru IV 2020	56317,9	96,7	59959,2	99,5	11945,7	93,4	-1957,8	x	-13629,1	x				
Trimestru I 2021	46523,4	101,8	48337,8	102,3	10898,8	114,2	1537,6	x	-14250,8	x				
Trimestrul II 2021	57697,5	121,5	56110,5	122,4	16630,2	124,5	2820,5	x	-17863,7	x				
Trimestrul III 2021	69849,5	108,3	65166,3	110,7	18224,7	92,1	3204,6	x	-16746,1	x				

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Prețurile de consum				
	Ritmul de creștere al IPC, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele alimentare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele nealimentare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la servicii, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)
2016	6,4	7,4	6,3	4,9
2017	6,6	7,9	4,5	7,1
2018	3,0	5,4	2,7	0,2
2019	4,8	7,6	4,2	1,5
2020	3,8	7,4	0,9	2,4
T I 2018	5,2	8,4	2,9	3,2
T II 2018	3,2	5,4	2,8	0,3
T III 2018	2,9	5,9	2,9	-2,0
T IV 2018	1,0	2,2	2,1	-2,3
T I 2019	2,5	3,4	3,2	-0,1
T II 2019	4,1	6,6	4,0	0,1
T III 2019	5,7	8,7	4,7	2,4
T IV 2019	7,1	11,6	4,8	3,5
T I 2020	6,1	11,0	3,2	3,9
T II 2020	4,6	8,8	0,8	3,5
T III 2020	3,3	7,2	0,0	2,2
T IV 2020	1,0	2,8	-0,4	0,0
T I 2021	3,1	5,0	4,7	-1,5
T II 2021	3,0	4,9	4,5	-1,6
T III 2021	4,9	5,8	7,0	0,7

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică, calculele INCE

Prețurile de consum				
	Ritmul de creștere al IPC, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele alimentare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele nealimentare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la servicii, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)
Ianuarie 2020	6,9	11,5	3,8	4,1
Februarie 2020	6,4	11,0	3,2	3,8
Martie 2020	5	10,5	2,6	3,8
Aprilie 2020	5,3	10	1,5	3,5
Mai 2020	4,1	7,8	0,6	3,4
Iunie 2020	4,3	8,5	0,3	3,5
Iulie 2020	4,2	8,1	0,4	3,8
August 2020	3,5	7,6	0,0	2,1
Septembrie 2020	2,3	5,9	-0,4	0,7
Octombrie 2020	1,6	4,0	-0,4	0,6
Noiembrie 2020	0,9	2,7	-0,2	-0,2
Decembrie 2020	0,4	1,7	-0,5	-0,3
Ianuarie 2021	0,2	1,3	-0,1	-1,0
Februarie 2021	0,6	1,8	1,2	-1,9
Martie 2021	1,5	3,0	2,4	-1,9
Aprilie 2021	2,8	5,1	3,8	-1,6
Mai 2021	3,1	5,0	4,7	-1,5
Iunie 2021	3,2	4,6	5,2	-1,5
Iulie 2021	3,5	4,2	5,5	-0,5
August 2021	4,6	4,8	6,9	1,0
Septembrie 2021	6,7	8,3	8,6	1,5
Octombrie 2021	8,8	12,7	10,0	1,6
Noiembrie 2021	12,4	15,5	11,3	9,7

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică, calculele INCE

Prețurile producției industriale						
	Ritmul de creștere al IPPI, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din industria extractivă, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din industria prelucrătoare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din sectorul energetic, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor în construcții, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele agricole, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)
2016	4,5	2,8	4,3	6,2	8,7	-3,4
2017	3,3	2,5	3,0	6,8	7,1	-2,1
2018	0,4	3,0	0,2	2,3	6,1	-7,5
2019	1,8	13,0	1,7	0,4	4,7	3,8
2020	2,6	2,3	3,4	-7,3		22,5
T I 2018	1,5	3,8	1,2	5,1	1,9	-8,5
T II 2018	0,5	2,0	0,3	2,9	2,1	-4,6
T III 2018	-0,2	1,8	-0,4	1,1	2,6	-4,6
T IV 2018	-0,1	5,5	-0,2	0,3	3,4	-12
T I 2019	0,5	6,5	0,4	0,1	8,7	-4,8
T II 2019	1,7	17,8	1,6	-0,6	7,1	-6,5
T III 2019	2,7	16,0	2,6	0,3	5	0,7
T IV 2019	2,5	11,9	2,3	2,0	2	8,8
T I 2020	2,5	9,5	2,5	1,8	2,6	8,8
T II 2020	2,7	-1,7	3,7	-9,3	0,2	10,9
T III 2020	2,0	0,4	3,0	-10,8	0,5	18,1
T IV 2020	3,1	1,7	4,3	-10,8	0,5	30,9
T I 2021	5,9	1,3	7,3	-10,7	1,8	26,9
T II 2021	7,5	5,5	8,1	-0,1	5,4	19,9
T III 2021	7,8	4,9	8,5	-0,2	8,6	15,8

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică, calculele INCE.

Cursul valutar							
	Cursul nominal de schimb MDL/USD	Cursul nominal de schimb MDL/EUR	Ritmul de creștere a cursul nominal de schimb MDL/USD, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritmul de creștere al cursul nominal de schimb MDL/EUR, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritmul real de schimb MDL/USD, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritmul de creștere al cursul real de schimb MDL/EUR, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	
2016	19,9	22,1	5,3	5,7	0,7	-0,6	
2017	18,5	20,8	-7	-5,8	-11,2	-10	
2018	16,8	19,8	-9,2	-4,8	-8,2	-5,9	
2019	17,6	19,7	4,6	-0,6	0,2	-3,5	
2020	17,3	19,7	-1,6	0,1	-4,3	-2,7	
T I 2018	16,7	20,6	-16,1	-3,2	-13,8	-6,5	
T II 2018	16,7	19,9	-11,2	-3,4	-11,6	-4,8	
T III 2018	16,7	19,4	-6,9	-7,7	-6,9	-8,3	
T IV 2018	17,1	19,5	-1,5	-4,5	-0,4	-3,9	
T I 2019	17,2	19,5	2,4	-5,3	-3,6	-5,7	
T II 2019	17,9	20,1	7,7	1,3	5,4	-0,3	
T III 2019	17,8	19,7	6,4	1,8	2,1	-1,9	
T IV 2019	17,5	19,3	2,0	-1,1	-3,2	-6,0	
T I 2020	17,6	19,4	2,6	-0,4	-2,0	-4,7	
T II 2020	17,8	19,5	-1,0	-3,0	-5,8	-6,3	
T III 2020	16,8	19,6	-5,4	-0,7	-7,8	-3,6	
T IV 2020	17,1	20,4	-1,9	5,7	-2,0	1,9	
T I 2021	17,5	21,1	-0,5	8,8	0,3	9,3	
T II 2021	17,8	21,5	0,4	9,9	1,9	8,9	
T III 2021	17,8	21,0	6,0	7,0	6,2	5,0	
T IV 2021	17,6	20,1	2,7	-1,4			

Sursa: Conform datelor BNM, BNS, OCDE, calculele INCE

Politica monetară					
	Agregatul monetar M0, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Agregatul monetar M1, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Agregatul monetar M2, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Agregatul monetar M3, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Baza monetară, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)
2016	17274,3	28091,2	46429,5	70519,6	33276,5
2017	19052,6	34593,0	52989,3	77055,9	36997,0
2018	21077,4	39165,0	58334,2	83158,6	43556,9
2019	22953,2	42629,7	63137,0	89950,7	46851,0
2020	29818,9	55301,0	75896,8	107631,0	55638,7
Ianuarie 2020	22666,6	42391,6	62891,6	90296,2	46696,2
Februarie 2020	22703,6	42769,7	63310,8	90886,7	46901,1
Martie 2020	23450,9	41869,1	61969,2	92152,5	47897,7
Aprilie 2020	24095,1	43016,0	62933,4	92598,7	45691,5
Mai 2020	24412,0	43778,0	63746,1	93227,3	46457,5
Iunie 2020	24782,9	44749,6	64639,4	95140,4	45920,1
Iulie 2020	25418,8	45500,2	66413,8	96749,2	47170,3
August 2020	25501,2	47910,1	67809,1	97939,2	48934,1
Septembrie 2020	26428,9	48454,4	68599,2	99042,6	49657,8
Octombrie 2020	27662,2	50692,0	70986,2	101008,5	52097,1
Noiembrie 2020	28327,1	51931,6	72405,7	103154,2	53417,6
Decembrie 2020	29818,9	55301,0	75896,8	107631,0	55638,7
Ianuarie 2021	29865,6	55058,7	75652,0	106967,3	56137,2
Februarie 2021	30452,6	55839,2	76589,9	108123,9	56043,6
Martie 2021	30426,1	55720,9	76528,1	107544,7	54976,0
Aprilie 2021	31690,3	57690,5	78653,7	110392,2	56082,4
Mai 2021	31815,0	58890,4	80021,1	112158,2	56301,3
Iunie 2021	32098,7	59226,6	80536,3	113011,4	55813,6
Iulie 2021	32744,1	60434,0	81923,4	115456,8	56916,9
August 2021	32739,5	59912,2	81591,6	116119,5	57493,0
Septembrie 2021	31926,3	59444,6	81380,7	116426,1	57147,0
Octombrie 2021	31922,0	60160,2	82132,3	117206,8	58519,6
Noiembrie 2021	30819,6	58447,3	80177,0	115643,0	56189,8

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

Politica monetară							
	Rata de bază, %	CBN, mil. MDL (sold mediu zilnic)	Rata dobânzii la credite overnight, %	Credite overnight, mil. MDL (sold mediu zilnic)	Rata dobânzii la depozite overnight, %	Depozite overnight, mil. MDL (sold mediu zilnic)	Rata rezervelor obligatorii atrase în MDL, %
Ianuarie 2020	5,5	6802	8,5	0	2,5	418,3	42,5
Februarie 2020	5,5	6519,8	8,5	0	2,5	365,2	42
Martie 2020	5,5/4,5/3,25	6096	8,5/7,5/6,25	4,4	2,5/1,5/0,25	213,1	41,5
Aprilie 2020	3,25	4387,4	6,25	0	0,25	350,8	34
Mai 2020	3,25	6483,8	6,25	7,7	0,25	451,1	34
Iunie 2020	3,25	6284,5	6,25	0	0,25	215,4	34
Iulie 2020	3,25	5284,8	6,25	0	0,25	129,3	34
August 2020	3,25/3,00	5406,8	6,25/5,50	6,5	0,25/0,50	170,1	33
Septembrie 2020	2,75	5556,5	5,50/5,25	0	0,50/0,25	282,3	32
Octombrie 2020	2,65	5978,4	5,25	0	0,25	257,6	32
Noiembrie 2020	2,65	5907,8	5,25/5,15	0	0,25/0,15	103,8	32
Decembrie 2020	2,65	6333,9	5,15	0	0,15	165,4	32
Ianuarie 2021	2,65	6636,5	5,15	0	0,15	347,8	32
Februarie 2021	2,65	5752,4	5,15	0	0,15	201,0	32
Martie 2021	2,65	5983,6	5,15	0	0,15	175,2	30
Aprilie 2021	2,65	5224,5	5,15	15,7	0,15	233,6	28
Mai 2021	2,65	5403,0	5,15	0	0,15	169,5	26
Iunie 2021	2,65	5061,0	5,15	11,7	0,15	178,0	26
Iulie 2021	3,65	4104,4	6,15	40	1,15	93,9	26
August 2021	3,65	3796,7	6,15	0	1,15	112,3	26
Septembrie 2021	4,65	3250,2	7,15	0	2,15	288,6	26
Octombrie 2021	5,50	3640,1	7,15/7,50	4,8	2,15/3,50	300,3	26
Noiembrie 2021	5,50	2914,6	7,50	0	3,50	283,3	26
Decembrie 2021	6,50	2605,1	7,50/8,50	3,9	3,50/4,50	247,4	26

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

FINANȚE PUBLICE							
Perioada	Veniturile la BPN, mil. MDL	Creșterea veniturilor la BPN, % (f.p.s.a.p.)	Cheltuielile din BPN, mil. MDL	Creșterea cheltuielilor din BPN, % (f.p.s.a.p.)	Surse de finanțare a BPN, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Presiunea fiscală, %	
2016	45 946,9	5,24	48 434	4,40	3 298,5	31,61	
2017	53 379,4	16,2	54 524,1	12,5	1 144,7	33,24	
2018	57 964,9	8,6	59 576,9	9,3	-1 612,0	28,84	
2019	62 949,2	8,5	69 171	16	5 738,7	30,31	
2020	62 655,3	-0,5	73 274,9	11,1	10 619,6	30,36	
Trimestrul I 2018	13 248,8	10,8	12 153,7	-0,9	-1 131,1		
Trimestrul II 2018	27 776,9	11,5	26 884,4	7,5	-892,5		
Trimestrul III 2018	42 645,4	11,0	40 874,7	9,7	1 770,7		
Trimestrul IV 2018	57 964,9	8,6	59 576,9	9,3	-1 612,0		
Trimestrul I 2019	14 128,3	6,3	14 483,8	19,1	-355,5		
Trimestrul II 2019	29 467,2	6,0	31 572,3	17,4	-2 105,1		
Trimestrul III 2019	45 278,6	6,2	46 761,7	14,4	1 483,1		
Trimestrul IV 2019	62 949,2	8,5	69 171	16	5 738,7		
Trimestrul I 2020	15 028,1	6,3	15 423,0	6,5	394,9		
Trimestrul II 2020	29 036,9	-1,5	32 502,1	2,9	3 465,2		
Trimestrul III 2020	44 635,0	-1,4	49 973	17,1	5 338,0		
Trimestrul IV 2020	62 655,3	-0,5	73 274,9	11,1	10 619,6		
Trimestrul I 2021	16 698,8	11,1	17 294,6	12,1	595,8		
Trimestrul II 2021	34 933,2	20,3	38 380	18,1	3 446,8		
Trimestrul III 2021	54 076,8	21,2	56 523,5	13,1	24 467,7		

SECTORUL BANCAR																	
Perioada	Indicatori				Structura Depozitelor, %				Veniturile și profitabilitatea, %			Rata lichidității, %		Rata dobânzii la depozite, %		Rata dobânzii la credite, %	
	Total Active, mil. MDL*	Total Obligățiuni, mil. MDL*	Total Credite, mil. MDL*	Total Depozite, mil. MDL*	depozite fizice/total depozite	depozite ale pers. juridice/total depozite	depozite pers. juridice/total depozite	depozite în valută/total depozite	Rent. active-lor	Rent. capitalului	principiul I	principiul II > 20 %	în moneda națională	în moneda străină	în moneda națională	în moneda străină	
2016	72 942,2	46318,7	34 761,3	54838,5	68,69	31,0	46,47	1,8	11,1	0,64	49,30	10,71	2,12	14,20	5,90		
2017	79 541,8	69 435,1	33 473,3	59 896,8	66,15	33,85	42,79	1,9	11,4	0,61	55,46	5,73	1,63	10,33	5,01		
2018	83 152,6	68 860,7	35 452,7	63 577,3	65,67	34,33	41,14	1,9	11,6	0,72	54,64	4,47	1,00	8,79	4,69		
2019	90599,4	74190,1	40375,4	68357,6	66,71	33,29	40,98	2,47	14,63	0,72	50,65	5,26	1,10	8,43	4,33		
2020	103923,6	85908,1	45649,2	79644,7	63,74	36,07	41,83	1,66	9,60	0,71	50,56	3,26	0,60	7,85	4,11		
T I 2018	80978,7	67118,5	32354,5	60 577,8	65,87	34,13	42,74	2,4	15,2	0,6	56,8	4,46	1,07	9,0	4,69		
T II 2018	80327,8	66396,2	33146,1	61014,4	65,55	34,31	41,31	2,19	13,40	0,61	55,5	4,58	0,91	8,72	4,71		
T III 2018	82303,7	67978,4	34580,6	62018,3	64,80	35,20	41,03	2,08	12,72	0,67	54,56	4,51	0,83	8,50	4,60		
T IV 2018	83 152,6	68 860,7	35 452,7	63 577,3	65,67	34,33	41,14	1,9	11,6	0,72	54,64	4,10	1,08	8,61	4,56		
T I 2019	82871,4	68057,2	36463,4	62369,3	67,55	32,45	41,93	2,39	14,6	0,73	52,28	4,36	0,86	8,17	4,27		
T II 2019	86862,6	71585,9	38771,0	65700,5	67,77	32,23	42,57	2,56	15,5	0,73	51,53	4,6	1,04	8,11	4,41		
T III 2019	87497,2	71597,8	39606,2	66023,5	66,17	33,63	41,83	2,61	15,57	0,72	50,41	4,69	0,90	8,36	4,42		
T IV 2019	90599,4	74190,1	40375,4	68357,6	66,71	33,29	40,98	2,47	14,63	0,72	50,65	5,26	1,10	8,43	4,33		
T I 2020	92496,5	75728,8	42031,9	70063,1	67,82	32,18	44,72	1,81	10,39	0,73	50,31	4,01	1,01	8,58	4,25		
T II 2020	94656,2	77662,2	41509,6	71766,5	65,92	33,91	44,18	1,36	7,80	0,72	51,38	3,79	0,90	8,16	4,00		
T III 2020	98146,0	80672,7	43504,9	74359,7	64,11	35,89	42,93	1,69	9,77	0,71	49,97	3,8	0,7	7,88	4,06		
T IV 2020	103923,6	85908,1	45649,2	79644,7	63,74	36,07	41,83	1,66	9,60	0,71	50,56	3,26	0,60	7,85	4,11		
T I 2021	104528,7	86297,2	46643,1	79058,2	65,77	34,23	41,39	1,55	9,27	0,69	50,39	3,49	0,55	7,23	4,15		
T II 2021	109691,5	90936,9	49932,4	82925,6	65,21	34,79	41,30	1,71	10,24	0,72	49,91	3,18	0,5	6,79	4,1		
T III 2021	113780,5	94948,5	53356,4	86473,64	62,93	37,07	42,41	1,96	11,98	0,76	48,62	3,19	3,45	6,84	4,1		

* stoc la sfârșitul perioadei

SECTORUL BANCAR															
Perioada	Indicatori				Structura Depozitelor, %				Veniturile și Profitabilitatea, %			Rata dobânzii la depozite, %		Rata dobânzii la credite, %	
	Total Active, mil. MDL*	Total Obligățiuni, mil. MDL*	Total Credite, mil. MDL*	Total Depozite, mil. MDL*	depozite ale fizice/total depozite	depozite pers. juridice/total depozite	depozite in valuta/total depozite	ROA	ROE	principiul I > 20 %	în moneda națională	în moneda străină	în moneda națională	în moneda străină	
Ianuarie 2020	91140,7	74636,1	40417,5	68357,6	67,03	32,97	41,36	2,02	11,68	0,71	51,22	4,68	1,03	8,35	4,19
Februarie 2020	91979,4	75311,1	40934,4	69486,1	67,55	32,45	41,27	1,98	11,42	0,72	51,01	4,52	1,06	8,74	4,17
Martie 2020	92496,5	75728,8	42031,9	70063,1	67,82	32,18	44,72	1,81	10,39	0,73	50,31	4,01	1,01	8,58	4,25
Aprilie 2020	92320,1	75418,7	41389,2	69861,9	67,38	32,62	44,11	1,76	10,10	0,73	50,46	3,75	1,02	8,47	4,35
Mai 2020	93030,6	76091,4	40938,3	70362,3	66,66	33,09	43,76	1,50	8,60	0,72	51,60	3,63	0,86	8,40	4,43
Iunie 2020	94656,2	77662,2	41509,6	71766,5	65,92	33,91	44,18	1,36	7,80	0,72	51,38	3,79	0,90	8,16	4,00
Iulie 2020	96238,6	79114,2	42145,1	73102,4	65,08	34,69	43,52	1,39	8,00	0,70	51,82	3,82	0,82	8,01	4,08
August 2020	96431,6	79122,3	42726,2	72891,6	65,24	34,61	42,99	1,52	8,76	0,71	49,34	3,65	0,67	7,80	4,19
Septembrie 2020	98146,0	80672,7	43504,9	74359,7	64,11	35,89	42,93	1,69	9,77	0,71	49,97	3,8	0,70	7,88	4,06
Octombrie 2020	99210,5	81495,3	43981,7	75054,5	64,24	35,55	41,95	1,70	9,82	0,71	49,71	3,57	0,58	7,97	4,22
Noiembrie 2020	101006,1	83152,2	44848,2	76465,1	64,31	35,46	41,98	1,69	9,77	0,71	49,97	3,47	0,59	7,95	4,14
Decembrie 2020	103923,6	85908,1	45649,2	79644,7	63,74	36,07	41,83	1,66	9,60	0,71	50,56	3,26	0,60	7,85	4,11
Ianuarie 2021	103632,1	85446,6	45158,6	79053,5	64,36	35,47	41,75	1,84	10,94	0,71	50,69	3,44	0,60	7,68	4,10
Februarie 2021	104732,7	86467,4	45687,7	79612,0	64,97	34,86	41,71	1,43	8,54	0,71	51,12	3,81	0,60	7,40	4,13
Martie 2021	104528,7	86297,2	46643,1	79058,2	65,77	34,23	41,39	1,55	9,27	0,69	50,39	3,49	0,55	7,23	4,15
Aprilie 2021	106528,8	88232,3	47892,3	80682,3	65,94	34,06	41,46	1,45	8,67	0,7	49,88	3,53	0,61	7,05	3,99
Mai 2021	108792,4	90232,1	48736,3	82481,8	64,53	35,47	41,19	1,61	9,67	0,72	50,39	3,11	0,45	6,81	4,04
Iunie 2021	109691,5	90936,9	49932,4	82925,6	65,21	34,79	41,30	1,71	10,24	0,72	49,91	3,18	0,5	6,79	4,1
Iulie 2021	112253,4	93844,5	51519,3	84814,32	64,32	35,68	41,65	1,81	10,95	0,73	49,15	3,15	0,49	6,88	3,9
August 2021	112965,7	94320,6	52445,8	85390,84	63,51	36,49	42,41	1,90	11,55	0,74	48,74	3,13	0,44	6,78	3,8
Septembrie 2021	113780,5	94948,5	53356,4	86473,64	62,93	37,07	42,41	1,96	11,98	0,76	48,62	3,19	0,45	6,84	4,1

* stoc la sfârșitul perioadei

Perioada	SECTORUL EXTERN: INVESTIȚII ȘI TRANSFERURI DE MIJLOACE BĂNEȘTI			
	Capital social	Venit reinvestit	Alt capital	Transferuri de mijloace bănești
Trimestrul I 2018	35,58	47,12	53,73	297,71
Trimestrul II 2018	15,13	-0,64	62,80	342,67
Trimestrul III 2018	33,35	9,08	29,98	315,46
Trimestrul IV 2018	31,09	-30,28	55,66	311
Trimestrul I 2019	64,48	53,7	31,21	276,02
Trimestrul II 2019	32,59	-7,11	32,07	313,47
Trimestrul III 2019	51,63	44,64	37,67	314,51
Trimestrul IV 2019	39,04	-37,38	55,25	319,92
Trimestrul I 2020	5,12	23,9	83,81	276,5
Trimestrul II 2020	19,64	-7,98	25,05	370
Trimestrul III 2020	11,52	22,43	45,98	424
Trimestrul IV 2020	28,8	68,55	49,96	416,2
Trimestrul I 2021	7,62	58,86	40,30	365,34
Trimestrul II 2021	5,34	32,3	66,56	430,77
Trimestrul III 2021	-	25,37	-	406,68

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Perioada	SECTORUL EXTERN: COMERȚUL EXTERIOR CU BUNURI												Exportul net. mil. USD	Gradul de acoperire a importurilor prin exporturi, %
	Valoarea totală a schimburilor comerciale cu bunuri. mil. USD				Valoarea exportului. mil. USD				Valoarea importului. mil. USD					
	Total	CSI	UE	Alte țări	Total	CSI	UE	Alte țări	Total	CSI	UE	Alte țări		
2016	6065,7	1441,6	3306,1	1317,5	2045,3	414,2	1332,4	298,7	4020,4	1027,4	1973,7	1019,2	-1975,1	50,8
2017	7256,8	1668,8	3986,1	1601,4	2425,3	462,8	1596,9	365,3	4831,3	1206	2389,2	1236,1	-2406	50,2
2018	8471,2	1865,3	4713,8	1892,1	2706,9	416	1862,1	428,8	5764,3	1449,3	2851,7	1463,3	-3057,4	47
2019	8621,3	1856,1	4694,1	2075,3	2779,5	439,2	1818,7	525,6	5841,8	1416,9	2875,4	1549,7	-3062,3	47,6
2020	7901	1694,6	4128,8	2077,5	2485,2	377	1658,4	449,8	5415,7	1317,6	2470,4	1627,7	-2930,5	45,9
Trimestrul I 2018	2004,4	445,3	1098,6	459,5	678,2	113,7	454,7	109,8	1326,2	332,6	643,9	349,7	-648	51,1
Trimestrul II 2018	2045,9	399,4	1198,6	447,9	637	94,6	446,1	96,3	1408,9	304,8	752,5	351,6	-771,9	45,2
Trimestrul III 2018	2091,3	475,1	1175	441,2	644,9	98,7	463,2	83	1446,4	376,4	711,8	358,2	-801,5	45,6
Trimestrul IV 2018	2329,5	544,3	933,7	544,5	746,8	109	498,2	139,6	1582,7	435,3	742,5	404,9	-835,9	47,2
Trimestrul I 2019	2098	469,2	1123,9	504,8	733,0	102,2	458,9	171,9	1365	367	638,5	359,4	-632	53,7
Trimestrul II 2019	2070,9	433,1	1159,1	447,4	628,5	104,4	409,4	118,7	1442,4	329	749,7	364	-813,9	43,6
Trimestrul III 2019	2129,9	434,8	1180,5	514,8	664,8	99,5	448,3	117	1465,1	335,3	732	397,8	-800,3	45,3
Trimestrul IV 2019	2322,5	518,7	1257,3	546,5	753,2	133,1	502,1	118	1569,3	385,6	755,2	428,5	-816	47,8
Trimestrul I 2020	2040,8	436,5	1095,1	509,2	675	94,9	447,4	132,7	1365,8	341,6	647,7	376,5	-690,8	49,4
Trimestrul II 2020	1523,2	343,1	466	414,1	495,2	98,9	295,3	101	1028	244,2	170,7	313,1	-532,8	48,2
Trimestrul III 2020	2024	452,5	1049,8	521,8	585,3	81,2	416,5	87,6	1438,8	371,3	633,3	434,2	853,5	40,6
Trimestrul IV 2020	2313,1	462,9	1218,1	632,4	729,4	101,9	499,3	128,5	1583,7	361	718,8	503,9	854,3	46,1
Trimestrul I 2021	2235,7	472,6	1171,1	592,3	684,6	112	439,3	133,4	1551,1	360,7	731,8	458,9	866,5	44,1
Trimestrul II 2021	2362,1	478,5	1236,6	647	646,8	96,5	419,6	130,7	1715,3	382	817	516,3	1068,5	37,7
Trimestrul III 2021	2578,4	605,5	1203,8	769,1	771,8	114,5	429,1	228,2	1806,6	491,0	774,7	540,9	1034,8	42,7

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică, calculele autorului.

Perioada	SECTORUL EXTERN: COMERȚUL EXTERIOR CU BUNURI												Gradul de acoperire a importurilor prin exporturi, %	
	Valoarea totală a schimburilor comerciale cu bunuri. mil. USD				Valoarea exportului. mil. USD				Valoarea importului. mil. USD					Exportul net. mil. USD
	Total	CSI	UE	Alte țări	Total	CSI	UE	Alte țări	Total	CSI	UE	Alte țări		
2016	6065,7	1441,6	3306,1	1317,5	2045,3	414,2	1332,4	298,7	4020,4	1027,4	1973,7	1019,2	-1975,1	50,8
2017	7256,8	1668,8	3986,1	1601,4	2425,3	462,8	1596,9	365,3	4831,3	1206	2389,2	1236,1	-2406	50,2
2018	8471,2	1865,3	4713,8	1892,1	2706,9	416	1862,1	428,8	5764,3	1449,3	2851,7	1463,3	-3057,4	47
2019	8621,3	1856,1	4694,1	2075,3	2779,5	439,2	1818,7	525,6	5841,8	1416,9	2875,4	1549,7	-3062,3	47,6
2020	7901	1694,6	4128,8	2077,5	2485,2	377	1658,4	449,8	5415,7	1317,6	2470,4	1627,7	-2930,5	45,9
Trimestrul I 2018	2004,4	445,3	1098,6	459,5	678,2	113,7	454,7	109,8	1326,2	332,6	643,9	349,7	-648	51,1
Trimestrul II 2018	2045,9	399,4	1198,6	447,9	637	94,6	446,1	96,3	1408,9	304,8	752,5	351,6	-771,9	45,2
Trimestrul III 2018	2091,3	475,1	1175	441,2	644,9	98,7	463,2	83	1446,4	376,4	711,8	358,2	-801,5	45,6
Trimestrul IV 2018	2329,5	544,3	933,7	544,5	746,8	109	498,2	139,6	1582,7	435,3	742,5	404,9	-835,9	47,2
Trimestrul I 2019	2098	469,2	1123,9	504,8	733,0	102,2	458,9	171,9	1365	367	638,5	359,4	-632	53,7
Trimestrul II 2019	2070,9	433,1	1159,1	447,4	628,5	104,4	409,4	118,7	1442,4	329	749,7	364	-813,9	43,6
Trimestrul III 2019	2129,9	434,8	1180,5	514,8	664,8	99,5	448,3	117	1465,1	335,3	732	397,8	-800,3	45,3
Trimestrul IV 2019	2322,5	518,7	1257,3	546,5	753,2	133,1	502,1	118	1569,3	385,6	755,2	428,5	-816	47,8
Trimestrul I 2020	2040,8	436,5	1095,1	509,2	675	94,9	447,4	132,7	1365,8	341,6	647,7	376,5	-690,8	49,4
Trimestrul II 2020	1523,2	343,1	466	414,1	495,2	98,9	295,3	101	1028	244,2	170,7	313,1	-532,8	48,2
Trimestrul III 2020	2024	452,5	1049,8	521,8	585,3	81,2	416,5	87,6	1438,8	371,3	633,3	434,2	853,5	40,6
Trimestrul IV 2020	2313,1	462,9	1218,1	632,4	729,4	101,9	499,3	128,5	1583,7	361	718,8	503,9	854,3	46,1
Trimestrul I 2021	2235,7	472,6	1171,1	592,3	684,6	112	439,3	133,4	1551,1	360,7	731,8	458,9	866,5	44,1
Trimestrul II 2021	2362,1	478,5	1236,6	647	646,8	96,5	419,6	130,7	1715,3	382	817	516,3	1068,5	37,7
Trimestrul III 2021	2578,4	605,5	1203,8	769,1	771,8	114,5	429,1	228,2	1806,6	491,0	774,7	540,9	1034,8	42,7

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică, calculele autorului.

SECTORUL EXTERN: INDICIIL COMERȚULUI CU BUNURI						
Perioada	Indicii valorici ai exporturilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %	Indicii valorici ai importurilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %	Indicii valorii unitare ai exporturilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %	Indicii valorii unitare ai importurilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %	Indicii de volum ai exporturilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %	Indicii de volum ai importurilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %
2016	104	101,5	96,2	68,8	108,3	108,4
2017	118,5	116,4	104,6	104,7	113,4	114,7
2018	114	120	105,8	109,9	107,3	109,1
2019	102,7	101,5	96,2	96,8	106,8	104,9
2020	88,9	92,6	107,6	94,05	82,6	98,1
Trimestrul I 2018	128,4	128,7	111,5	115	115,1	111,9
Trimestrul II 2018	127,4	122,4	111,4	112,1	114,4	109,2
Trimestrul III 2018	103,5	115	103,5	108	99,9	106,5
Trimestrul IV 2018	96,6	113,7	96,9	104,4	99,6	108,9
Trimestrul I 2019	108,1	102,9	94,9	97,9	113,8	105,1
Trimestrul II 2019	98,7	102,4	95,7	96,6	103,1	106,0
Trimestrul III 2019	103,1	101,5	94,9	95,7	108,7	106,1
Trimestrul IV 2019	100,9	99,2	99,3	96,9	101,6	102,4
Trimestrul I 2020	92,1	100,1	103,2	95,1	89,2	105,2
Trimestrul II 2020	78,8	71,3	106,4	88,3	74,1	80,7
Trimestrul III 2020	88,0	98,2	109,1	96,4	80,7	101,9
Trimestrul IV 2020	96,9	100,9	112	96,4	86,5	104,7
Trimestrul I 2021	101,4	113,6	113,6	104,1	89,3	109,2
Trimestrul II 2021	130,6	166,8	110,6	116,0	118,1	143,8
Trimestrul III 2021	136,1	125,8	108,1	115,1	125,9	109,1

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

SECTORUL EXTERN																				
Valoarea exporturilor, mil.USD																				
	T1/17	T2/17	T3/17	T4/17	T1/18	T2/18	T3/18	T4/18	T1/19	T2/19	T3/19	T4/19	T1/20	T2/20	T3/20	T4/20	T1/21	T2/21	T3/21	T4/21
Total export	528,2	500,0	623,6	773,6	678,2	367	644,9	746,8	732,9	628,4	664,8	753,2	675	495,2	567,3	729,6	684,6	646,8	771,8	
Produce agroalimentare	238,7	191,4	282,6	418,2	318,0	246	258	345,4	338,8	223,3	289,8	359,3	340,1	238,7	179,8	208,3	194,9	179,3	307,7	
Fruite și legume	48,8	25,4	43,8	112,6	70,97	47,8	39	56,9	62,2	42,1	41,8	74,9	74,3	54	41,4	59,6	56,6	47,7	53,7	
Cereale	32,9	20,5	76,4	53,2	51,2	34	66,4	71	68	35,4	75,1	53,7	71	32,0	7,6	2,5	24,6	24,1	155,0	
Semințe oleaginoase	58,3	44,9	54,3	85,2	74,9	44,2	42,5	80,6	85,1	43,5	58,9	74	57	30,1	36,04	99,9	57,2	20,2	61,1	
Băuturi	41,8	49,1	52,5	62	54,1	53	58,8	57,4	47,3	57	57,2	62	50,7	52,2	56	63,9	53,2	55,7	54,6	
Uleiuri	13,2	11,7	1,2	27,7	24,5	23,7	1,6	17,2	25,2	9,0	5,6	30,1	30,1	30,7	9	33,3	24,7	19,3	2,9	
Mașini și echipamente electrice	70,2	80,4	90,4	105,4	118	140,9	146,2	159,5	162,5	151,6	127,4	137	126,7	93,2	138,4	153,7	162,8	157,2	111,9	
Materiale textile	61,6	83,5	89,7	92,9	96,8	93,2	92,0	87	59,6	88,0	80,4	77,4	72	53,4	83,7	80,6	74,6	87,1	83,1	
Medicamente	11,6	14,4	19,2	17,5	17,9	14,7	15,7	23,8	17,9	22,5	18,5	38,7	8	22,1	8,5	17,9	20,9	15,1	23,8	
Mobilă	31,8	34	36,9	41	41,7	42,2	40	41,7	38,2	37,4	39,5	37,9	36,1	20,9	41,7	49,2	47,2	39,8	37,9	
Valoarea importurilor, mil.USD																				
	T1/17	T2/17	T3/17	T4/17	T1/18	T2/18	T3/18	T4/18	T1/19	T2/19	T3/19	T4/19	T1/20	T2/20	T3/20	T4/20	T1/21	T2/21	T3/21	T4/21
Total import	1030,7	1150,7	1257,4	1392,6	1356,2	1408,9	1446,5	1582,8	1365	1442,4	1465,1	1569,1	1365,2	1028	1438,7	1583	1551,1	1715,3	1806,6	
Produce alimentare și animale vii	121,5	118,6	114,2	155,5	149,4	134,5	118,9	158,6	156,9	142,2	178,2	229,8	177,1	139,9	188,7	223,2	262,1	247,8	225,1	
Uleiuri, grăsimi	5,2	6,4	7,9	6,3	5,0	4,8	4,7	6,2	4,7	4,8	4,9	5,4	2,4	2,1	5,7	4	5,8	6,2	7,0	
Băuturi și tutun	17,5	31,2	37,6	37,9	16,8	32,0	38,4	38,5	20,6	36,2	26,1	36,3	26,1	20,8	29,9	29,6	24,3	33,2	39,7	
produse minerale	177,5	175,6	184,5	236,7	228,8	217,7	256,3	305,5	247,8	216,0	215,2	261,2	222	185,8	127,4	163,3	199,7	201,5	268,5	
Produce farmaceutice	47,9	55,9	56,5	63,3	55,6	57,3	57,3	74,6	63,9	63,2	60,8	87,5	57,4	60,8	57,8	81,6	70,1	78,4	86,4	
Mașini și echipamente, aparate de înregistrat...	84,2	186,5	219,0	247,9	210,3	261,7	269,8	283,5	222,5	266,9	278,3	287,1	297,6	255,3	427,9	439,3	396,1	442,8	470,1	

Sursa: Calculele ajutorului conform datelor Biroului Național de Statistică.

Perioada	MEDIUL DE AFACERI													
	Numărul întreprinderilor pe regiuni, un.							Numărul întreprinderilor după mărime, un.						
	Total pe republică	Mun. Chișinău	Regiunea Nord	Regiunea Centru	Regiunea Sud	U.T.A. Gagauzia	Total întreprinderi, inclusiv:	Sectorul IMM, dintre care:	Mijlocii	Mici	Micro			
2016	52320	33916	6402	7890	2724	1388	52320	51626	1299	5780	44547			
2017	54313	34902	6706	8367	2842	1496	54313	53573	1328	6061	46184			
2018	56463	36011	7046	8819	2951	1636	56463	55705	1299	6374	48032			
2019	56714	35445	7287	9174	3107	1701	56714	55918	1375	6487	48056			
2020	58063	36056	7534	9458	3220	1795	58063	57247	1363	6322	49562			
Perioada	Total pe republică	Mun. Chișinău	Regiunea Nord	Regiunea Centru	Regiunea Sud	U.T.A. Gagauzia	Total întreprinderi, inclusiv:	Sectorul IMM, dintre care:	Mijlocii	Mici	Micro			
2016	512474	308743	86537	68997	32858	15339	512474	313533	101529	107156	104848			
2017	528607	319456	88471	71281	32982	16417	528607	323277	103460	112028	107789			
2018	540277	325556	89480	73961	34031	17249	540277	328018	99311	117030	111677			
2019	552113	332562	90897	77830	33447	17377	552113	336059	102984	118662	114413			
2020	526738	315279	87261	74819	32096	17283	526738	316823	99379	113983	103461			
Perioada	Total pe republică	Mun. Chișinău	Regiunea Nord	Regiunea Centru	Regiunea Sud	U.T.A. Gagauzia	Total întreprinderi, inclusiv:	Sectorul IMM, dintre care:	Mijlocii	Mici	Micro			
2016	300733,43	216760,34	35846,76	32127,3	9208,89	6790,13	300733,4	124954,4	41303,7	50079,3	33571,4			
2017	330963,91	236596,39	39607,7	36798,96	10482,51	7478,34	330963,9	137506,1	45237	56090,4	36178,7			
2018	356663,48	255383,89	41053,98	41172,47	11340,04	7713,1	356663,5	144160,8	44738,78	60531,53	38890,44			
2019	397910,57	286546,12	43964,93	46854,62	11788,43	8756,47	397910,6	157346,6	50432,6	63515,67	43398,28			
2020	381896,06	272002,72	45280,68	44980,57	11339,29	8292,8	381896,1	150112,07	48304,67	61124,65	40682,75			
Perioada	Total pe republică	Mun. Chișinău	Regiunea Nord	Regiunea Centru	Regiunea Sud	U.T.A. Gagauzia	Total întreprinderi, inclusiv:	Sectorul IMM, dintre care:	Mijlocii	Mici	Micro			
2016	15026,07	10672,36	1499,57	1719,1	763,12	371,92	15026,1	5878,5	2101,3	2229,8	1547,4			
2017	24634,58	18479,88	2137,01	2464,66	1034,4	518,63	24634,6	10568,9	3322,9	3811,5	3434,4			
2018	23081,93	17364,7	1959,11	2612,14	700,01	445,96	23081,93	11220,02	3544,43	4536,38	3139,21			
2019	26247,42	20220,67	2327,28	2685,15	651,51	362,83	26247,42	12386,37	3572,97	5341,45	3471,95			
2020	18541,38	13921,14	1942,67	2271,39	278,84	127,35	18541,38	9050,91	2830,72	3761,53	2458,66			

Sursa: datele BNS

Note

Informația este elaborată după sediul central al întreprinderii mamă.

Informația este prezentată fără datele raioanelor din partea stângă a Nistrului și mun. Bender

Conform datelor din situațiile financiare prezentate de către entități, cu excepția organizațiilor necomerciale, băncilor, companiilor de asigurări, asociațiilor de economii și împreună a cetățenilor.

Mărirea întreprinderilor

Criteriile de raportare la sectorul întreprinderilor mici și mijlocii sunt determinate conform Legii Republicii Moldova nr. 179 din 21 iulie 2016 "Cu privire la întreprinderile mici și mijlocii: a) număr mediu anual de salariați (numărul mediu scrisorilor al personalului în perioada de gestiune) de până la 250, și b) realizarea o cifră anuală de afaceri (venituri din vânzări) de până la 50 de milioane de lei sau dețin active totale (active imobilizate și active circulante) de până la 50 de milioane de lei.

Perioada	ÎNREGISTRAREA ȘI RADIEREA ÎNTRERPRINDERILOR	
	Înregistrarea întreprinderilor	Radieră întreprinderilor
2016	5673	4055
2017	6406	8540
2018	5751	8895
2019	6136	10166
2020	5894	11910
Ian.2019	560	584
Feb.2019	541	626
Mar.2019	592	1234
Apr.2019	553	1400
Mal2019	444	706
Iunie 2019	456	842
Iulie 2019	528	1084
Aug. 2019	445	876
Sept. 2019	558	665
Oct. 2019	489	780
Noiem. 2019	494	723
Dec. 2019	476	646
Ian.2020	629	1421
Feb.2020	607	2407
Mar.2020	309	835
Apr.2020	117	904
Mal 2020	451	1280
Iunie 2020	507	395
Iulie 2020	606	221
Aug.2020	476	176
Sept. 2020	681	1327
Oct. 2020	582	960
Noiem. 2020	483	1091
Dec. 2020	446	893
Ian.2021	506	632
Feb.2021	545	807
Mar.2021	631	1049

Sursa: Agenția Servicii Publice, www.date.gov.md

Perioada	Situația demografică														
	Numărul populației stabile (mii locuitori) la începutul anului	Numărul populației prezente (mii locuitori) la începutul anului	Numărul populației cu reședință obișnuită (mii locuitori) la începutul anului	Născuți-vii		Decedați		Decedați în vârstă sub 1 an		Sporul natural		Căsătorii		Divorțuri	
				Numărul de născuți-vii la 1000 locuitori	Numărul de decedați la 1000 locuitori	Numărul de decedați în vârstă sub 1 an - total (pers.)	Numărul de decedați la 1000 locuitori	Sporul natural (pers.)	la 1000 locuitori	Numărul căsătoriilor - total (numărul)	căsătorii la 1000 locuitori	Numărul divorțurilor - total (numărul)	divorțuri la 1000 locuitori		
														Numărul de născuți-vii - total (pers.)	Numărul de decedați în vârstă sub 1 an - total (pers.)
2016	3553.1	3369.1	2824.4	14.0	3841.2	13.6	353	8.9*	1228	0.4	21992	7.8	10605	3.8	
2017	3550.9	3356.8	2780.0	13.1	36779	13.2	334	9.2*	-416	-0.1	20924	7.5	9312	3.3	
2018	3547.5	3330.0	2730.4	12.6	37263	13.6	311	9.0*	-2726	-1.0	20333	7.5	10707	3.9	
2019	3542.7	3314.9	2686.1	12.1	36411	13.6	271	8.4*	-3988	-1.5	20301	7.6	10736	4.0	
2020	n/d	n/d	2640.4**	11.6**	40656**	15.4**	268**	8.7**	-9926**	-3.8**	15540**	5.9**	8665**	3.3**	
Trimestrul I 2018***				8068	9.2	10185	11.7	86	10.7*	-2117	-2.5	3176	3.6	2669	3.1
Trimestrul II 2018***				16040	9.1	19099	10.9	173	10.8*	-3059	-1.8	7899	4.5	5051	2.9
Trimestrul III 2018***				24915	9.4	27307	10.3	257	10.3*	-2392	-0.9	15844	6.0	7973	3.0
Trimestrul IV 2018***				32605	9.2	37199	10.5	326	10.0*	-4594	-1.3	20333	5.7	10707	3.0
Trimestrul I 2019				7795	11.8	10143	15.3	66	8.5*	-2348	-3.5	3538	5.3	2712	4.1
Trimestrul II 2019				15969	12.0	19160	14.4	153	9.6*	-3191	-2.4	8122	6.1	4560	3.4
Trimestrul III 2019				25055	12.5	27225	13.6	223	8.9*	-2170	-1.1	15913	7.9	7107	3.5
Trimestrul IV 2019				32381	12.1	36411	13.6	271	8.4*	-4030	-1.5	20301	7.6	10736	4.0
Trimestrul I 2020**				6115**	9.3**	9283**	14.2**	72**	11.8**	-3168**	-4.9**	3454**	5.3**	2461**	3.8**
Trimestrul II 2020**				13850**	10.6**	18770**	14.3**	149**	10.8**	-4920**	-3.8**	5297**	4.0**	3530**	2.7**
Trimestrul III 2020**				22026**	11.2**	28299**	14.4**	208**	9.4**	-6273**	-3.2**	11268**	5.7**	6072**	3.1**
Trimestrul IV 2020**				30730**	11.6**	40656**	15.4**	268**	8.7**	-9926**	-3.8**	15540**	5.9**	8665**	3.3**
Trimestrul I 2021**				6279**	9.6**	12727**	22.1**	60**	9.6**	-6448**	-12.5**	3928**	5.8**	2372**	4.1**
Trimestrul II 2021**				12432**	9.6**	23474**	18.1**	128**	10.3**	-11042**	-8.5**	8730**	6.7**	4880**	3.8**
Trimestrul III 2021**				19593**	10.0**	32493**	16.6**	185**	9.4**	-12900**	-6.6**	16134**	8.3**	7326**	3.8**

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică

*Cifrele au fost calculate în baza datelor BNS după formula $D/N \times 1000$ (%), unde D – numărul de decedați sub vârsta de 1 an, N – numărul de născuți-vii, în perioadele respective.

** Date preliminare.

*** Indicatorii astfel marcați au fost calculați în baza numărului populației stabile. Cei alți indicatori (trimestriali începând cu 2019 și cei anuali, cu excepția numărului total al populației stabile și prezente) au fost calculați în baza numărului populației cu reședință obișnuită.

Perioada	Piața forței de muncă																			
	Numărul persoanelor active economice (mii pers.)		Rata de activitate a populației, %				Numărul persoanelor ocupate (mii pers.)		Rata de ocupare a populației, %				Numărul șomerilor BIM (mii pers.)		Rata șomajului, %					
	Total	bărbați	femei	urban	rural	Total	bărbați	femei	urban	rural	Total	bărbați	femei	urban	rural	Total	bărbați	femei	urban	rural
2016	1035,3	44,8	48,7	41,3	46,6	43,5	993,7	43,0	46,1	40,2	43,8	42,4	41,6	4,0	5,2	2,7	6,0	2,5	2,5	
2017	999,7	44,1	48,3	40,4	46,0	42,8	960,8	42,4	46,1	39,1	43,3	41,7	38,9	3,9	4,5	3,2	5,8	2,5	2,5	
2018	1018,1	45,9	49,9	42,4	45,1	46,4	988,5	44,5	48,1	41,4	43,0	45,5	29,6	2,9	3,4	2,4	4,7	1,8	1,8	
2019*	919,3	42,3	47,0	38,2	49,4	37,6	872,4	40,1	44,2	36,5	47,0	35,6	46,9	5,1	5,8	4,4	4,9	5,3	5,3	
2020*	867,3	40,3	45,1	36,1	46,5	36,3	834,2	38,8	43,1	35,0	44,4	35,1	33,1	3,8	4,3	3,2	4,5	3,3	3,3	
Trimestrul I 2018	912,0	41,1	44,2	38,3	44,9	38,5	874,6	39,4	42,1	37,0	42,7	37,2	37,4	4,1	4,8	3,4	5,0	3,4	3,4	
Trimestrul II 2018	1100,7	49,6	53,8	45,9	45,2	52,5	1070,3	48,2	52,2	44,8	42,6	51,9	30,4	2,8	3,0	2,5	5,7	1,1	1,1	
Trimestrul III 2018	1119,0	50,4	54,8	46,5	46,6	52,9	1094,8	49,3	53,3	45,8	44,8	52,3	24,2	2,2	2,7	1,6	3,8	1,2	1,2	
Trimestrul IV 2018	940,7	42,4	46,6	38,7	43,7	41,5	914,3	41,2	44,9	37,9	41,9	40,7	26,5	2,8	3,5	2,1	4,2	1,9	1,9	
Trimestrul I 2019*	898,6	41,3	46,5	36,7	48,1	36,8	829,0	38,1	42,4	34,3	45,5	33,2	69,6	7,7	8,9	6,5	5,4	9,7	9,7	
Trimestrul II 2019*	943,0	43,4	48,6	38,8	50,8	38,4	901,1	41,4	45,8	37,6	48,2	36,9	42,0	4,5	5,7	3,1	5,1	3,9	3,9	
Trimestrul III 2019*	947,7	43,6	48,0	39,7	50,9	38,8	909,8	41,8	46,1	38,2	48,5	37,5	37,8	4,0	4,1	3,9	4,6	3,4	3,4	
Trimestrul IV 2019*	887,7	40,8	44,7	37,5	48,0	36,2	849,7	39,1	42,7	35,9	45,8	34,7	38,1	4,3	4,5	4,0	4,5	4,1	4,1	
Trimestrul I 2020*	840,6	39,1	43,5	35,2	46,4	34,3	806,3	37,5	41,5	34,0	44,4	33,0	34,2	4,1	4,6	3,5	4,4	3,8	3,8	
Trimestrul II 2020*	857,7	39,9	44,8	35,6	45,1	36,5	821,5	38,2	42,6	34,3	42,6	35,3	36,2	4,2	4,9	3,5	5,5	3,2	3,2	
Trimestrul III 2020*	893,6	41,5	46,7	37,0	46,7	38,1	863,4	40,1	45,0	35,9	44,7	37,1	30,2	3,4	3,7	3,0	4,3	2,6	2,6	
Trimestrul IV 2020*	877,4	40,8	45,3	36,8	47,6	36,3	845,6	39,3	43,4	35,7	45,9	35,0	31,8	3,6	4,2	2,9	3,7	3,6	3,6	
Trimestrul I 2021*	833,9	39,3	44,3	35,0	46,9	34,5	798,1	37,6	41,9	33,9	45,1	32,9	35,8	4,3	5,4	3,1	3,9	4,6	4,6	
Trimestrul II 2021*	874,0	41,2	47,3	35,9	46,0	38,1	842,6	39,7	45,6	34,5	44,0	37,0	31,4	3,6	3,5	3,7	4,4	3,0	3,0	
Trimestrul III 2021*	908,3	42,8	48,8	37,7	47,4	39,8	885,7	41,8	47,2	37,1	46,2	38,9	22,6	2,5	3,3	1,6	2,6	2,4	2,4	

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică

Note: La estimarea rezultatelor cercetării Anchetei Forței de Muncă s-a utilizat numărul populației cu reședință obișnuită.

*În 2019, în metodologia Anchetei Forței de Muncă a fost implementat un nou plan de sondaj și a fost revizuită definiția ocupării și, prin urmare, datele nu sunt comparabile cu cele din anii precedenți.

Perioada	Remunerarea muncii										
	Câștigul salarial mediu lunar - Total					Indicele câștigului salarial nominal lunar (față de aceeași perioadă din anul precedent), %					Indicele câștigului salarial real lunar (față de aceeași perioadă din anul precedent), %
	MDL	USD	EUR	MDL	USD	EUR	MDL	USD	EUR		
Trimestrul I 2018	5906,5	352,7	287,2	113,2	134,9	116,9	107,6				
Trimestrul II 2018	6369,8	382,4	320,3	113,0	127,2	117,0	109,5				
Trimestrul III 2018	6507,3	389,8	335,4	112,0	120,2	121,4	108,9				
Trimestrul IV 2018	6987,5	408,3	357,6	114,3	116,0	119,7	113,2				
Trimestrul I 2019	6923,0	403,7	355,3	117,2	114,5	123,7	114,3				
Trimestrul II 2019	7302,6	407,2	362,6	114,6	106,5	113,2	110,2				
Trimestrul III 2019	7385,0	416,0	373,9	113,5	106,7	111,5	107,4				
Trimestrul IV 2019	7813,1	447,6	404,4	111,8	109,6	113,1	104,3				
Trimestrul I 2020	7633,9	434,0	393,5	110,3	107,5	110,8	103,7				
Trimestrul II 2020	7849,0	441,9	401,9	107,5	108,5	110,8	102,9				
Trimestrul III 2020	8074,3	480,5	411,6	109,3	115,5	110,1	105,8				
Trimestrul IV 2020	8859,9	517,2	433,9	113,4	115,5	107,3	112,3				
Trimestrul I 2021	8468,6	484,1	401,1	110,9	111,5	101,9	110,0				
Trimestrul II 2021	9044,5	507,3	421,3	115,2	114,8	104,8	111,8				
Trimestrul III 2021	9175,7	515,4	437,0	113,6	107,3	106,2	108,3				

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică

SECTORUL BANCAR																
Perioada	Indicatori				Structura Depozitelor, %				Veniturile și profitabilitatea, %		Rata lichidității, %		Rata dobânzii la depozite, %		Rata dobânzii la credite, %	
	Total Active, mil. MDL*	Total Obligățiuni, mil. MDL*	Total Credite, mil. MDL*	Total Depozite, mil. MDL*	depozite ale fizice/total depozite	depozite ale pers. juridice/total depozite	depozite in valuta/total depozite	ROA	ROE	principiul I	principiul I > 20 %	în moneda națională	în moneda străină	în moneda națională	în moneda străină	
Ianuarie 2020	91140,7	74636,1	40417,5	68357,6	67,03	32,97	41,36	2,02	11,68	0,71	51,22	4,68	1,03	8,35	4,19	
Februarie 2020	91979,4	75311,1	40934,4	69486,1	67,55	32,45	41,27	1,98	11,42	0,72	51,01	4,52	1,06	8,74	4,17	
Martie 2020	92496,5	75728,8	42031,9	70063,1	67,82	32,18	44,72	1,81	10,39	0,73	50,31	4,01	1,01	8,58	4,25	
Aprilie 2020	92320,1	75418,7	41389,2	69861,9	67,38	32,62	44,11	1,76	10,10	0,73	50,46	3,75	1,02	8,47	4,35	
Mai 2020	93030,6	76091,4	40938,3	70362,3	66,66	33,09	43,76	1,50	8,60	0,72	51,60	3,63	0,86	8,40	4,43	
Iunie 2020	94656,2	77662,2	41509,6	71766,5	65,92	33,91	44,18	1,36	7,80	0,72	51,38	3,79	0,90	8,16	4,00	
Iulie 2020	96238,6	79114,2	42145,1	73102,4	65,08	34,69	43,52	1,39	8,00	0,70	51,82	3,82	0,82	8,01	4,08	
August 2020	96431,6	79122,3	42726,2	72891,6	65,24	34,61	42,99	1,52	8,76	0,71	49,34	3,65	0,67	7,80	4,19	
Septembrie 2020	98146,0	80672,7	43504,9	74359,7	64,11	35,89	42,93	1,69	9,77	0,71	49,97	3,8	0,70	7,88	4,06	
Octombrie 2020	99210,5	81495,3	43981,7	75054,5	64,24	35,55	41,95	1,70	9,82	0,71	49,71	3,57	0,58	7,97	4,22	
Noiembrie 2020	101006,1	83152,2	44848,2	76465,1	64,31	35,46	41,98	1,69	9,77	0,71	49,97	3,47	0,59	7,95	4,14	
Decembrie 2020	103923,6	85908,1	45649,2	79644,7	63,74	36,07	41,83	1,66	9,60	0,71	50,56	3,26	0,60	7,85	4,11	
Ianuarie 2021	103632,1	85446,6	45158,6	79053,5	64,36	35,47	41,75	1,84	10,94	0,71	50,69	3,44	0,60	7,68	4,10	
Februarie 2021	104732,7	86467,4	45687,7	79612,0	64,97	34,86	41,71	1,43	8,54	0,71	51,12	3,81	0,60	7,40	4,13	
Martie 2021	104528,7	86297,2	46643,1	79058,2	65,77	34,23	41,39	1,55	9,27	0,69	50,39	3,49	0,55	7,23	4,15	
Aprilie 2021	106528,8	88232,3	47892,3	80682,3	65,94	34,06	41,46	1,45	8,67	0,7	49,88	3,53	0,61	7,05	3,99	
Mai 2021	108792,4	90232,1	48736,3	82481,8	64,53	35,47	41,19	1,61	9,67	0,72	50,39	3,11	0,45	6,81	4,04	
Iunie 2021	109691,5	90936,9	49932,4	82925,6	65,21	34,79	41,30	1,71	10,24	0,72	49,91	3,18	0,5	6,79	4,1	
Iulie 2021	112253,4	93844,5	51519,3	84814,32	64,32	35,68	41,65	1,81	10,95	0,73	49,15	3,15	0,49	6,88	3,9	
August 2021	112965,7	94320,6	52445,8	85390,84	63,51	36,49	42,41	1,90	11,55	0,74	48,74	3,13	0,44	6,78	3,8	
Septembrie 2021	113780,5	94948,5	53356,4	86473,64	62,93	37,07	42,41	1,96	11,98	0,76	48,62	3,19	0,45	6,84	4,1	

* stoc la sfârșitul perioadei

Perioada	Infrațiuni																							
	Infrațiuni înregistrate – total (cauze)	Infrațiuni contra vieții și sănătății persoanei (cauze)			Infrațiuni privind viața sexuală (cauze)			Infrațiuni contra patrimoniului (cauze)								Infrațiuni contra sănătății publice și conviețuirii sociale (cauze)		Infrațiuni contra familiei și minorilor (cauze)		Infrațiuni economice (cauze)			Infrațiuni contra securității publice și a ordinii publice (cauze)	
		Total	Omor	Vătămare intenționată gravă	Total	Viol	Total	Furt	Tălhărie	Jaf	Escrocherie	Pungașie	Șanta	Total	Infrațiuni legate de droguri	Total	Trafic de copii	Total	Contrabanda	Fabricarea banilor falși	Total	Huliganism		
2016	41921	1505	189	250	642	341	22440	16238	128	1082	2390	1598	92	1330	1153	1836	28	1132	240	216	1954	1699		
2017	35581	1250	154	196	592	301	17224	12154	98	846	2159	1217	69	1411	1269	1025	41	1060	212	194	1653	1447		
2018	32035	1218	170	208	611	266	15240	10411	85	762	2071	1081	99	1485	1351	1111	37	881	239	200	1539	1335		
2019	31657	1127	175	199	644	331	15116	10378	98	645	2114	1001	81	1183	1052	1142	29	538	135	199	1523	1342		
2020	26342	908	169	163	525	254	11755	8066	62	549	1947	421	58	987	895	1106	21	429	117	113	1208	1064		
Trimestrul I 2018	7402	n/d	49	51	n/d	58	n/d	2223	16	194	n/d	n/d	n/d	n/d	310	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	313		
Trimestrul II 2018	15041	n/d	89	91	n/d	114	n/d	4742	29	357	n/d	n/d	n/d	634	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	633		
Trimestrul III 2018	23265	n/d	126	144	n/d	199	n/d	7506	57	572	n/d	n/d	n/d	1011	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	965		
Trimestrul IV 2018	32035	1218	170	208	611	266	15240	10411	85	762	2071	1081	99	1485	1351	1111	37	881	239	200	1539	1335		
Trimestrul I 2019	6722	n/d	44	46	n/d	79	n/d	1964	30	165	n/d	n/d	n/d	308	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	318		
Trimestrul II 2019	14241	n/d	92	90	n/d	150	n/d	4378	49	307	n/d	n/d	n/d	529	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	647		
Trimestrul III 2019	22699	n/d	134	143	n/d	248	n/d	7407	75	482	n/d	n/d	n/d	802	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	967		
Trimestrul IV 2019	31657	1127	175	199	644	331	15116	10378	98	645	2114	1001	81	1183	1052	1142	29	538	135	199	1523	1342		
Trimestrul I 2020	6608	n/d	48	45	n/d	64	n/d	1974	21	166	n/d	n/d	n/d	225	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	289		
Trimestrul II 2020	12091	n/d	80	77	n/d	120	n/d	3863	34	259	n/d	n/d	n/d	409	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	493		
Trimestrul III 2020	19109	n/d	119	122	n/d	196	n/d	5761	46	404	n/d	n/d	n/d	695	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	804		
Trimestrul IV 2020	26342	908	169	163	525	254	11755	8066	62	549	1947	421	58	987	895	1106	21	429	117	113	1208	1064		
Trimestrul I 2021	6318	n/d	37	40	n/d	48	n/d	1672	26	119	n/d	n/d	n/d	230	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	248		
Trimestrul II 2021	12900	n/d	69	66	n/d	108	n/d	3455	40	230	n/d	n/d	n/d	426	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	513		
Trimestrul III 2021	19760	n/d	101	114	n/d	173	n/d	5483	50	355	n/d	n/d	n/d	604	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	856		

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică

Echipa redacțională a Serviciului Editorial:
Redactor-principal: Cătălina GRAPĂ, machetare
Inginer mecanic cat. I-a: Alexandru SANDULESCU, tehnoredactare
Specialist cat. I-a: Alexandru SANDULESCU, design copertă

Bun de tipar: 27.01.2022, Tirajul 300 ex.
Coli de tipar 8,4, Coli editoriale 9,1, Com.1
Complexul-Editorial al INCE, 2021

Complexul Editorial, INCE, 2022
MD 2068. Chișinău, str. Ion Creanga, 45.
fax. (+37322) 74-37-94, tel.: (+37322) 50-11-30
www.ince.md, catalina.grapa@ince.md